

Maneblussers in oorlogstijd

De Middelburgse Brandweer tijdens de jaren 1939-1945

Bob van der Weel

VOORWOORD

Gedurende de periode tussen 1 augustus 1962 en 1 april 1999 was ik lid van de Middelburgse Vrijwillige Brandweer. Vooral in de beginjaren mocht ik regelmatig collega's ontmoeten die de brandweer dienden tijdens de oorlogstijd. Steeds kwam bij mij de vraag op waarom de toenmalige commandant Bierman de bluswerkzaamheden tijdens de Meidagen van 1940 niet in functie was. Op die vraag kreeg ik meestal als antwoord: "Hij was er gewoon niet". Dit antwoord gaf mij aanleiding tot een onderzoek in de archieven van de Brandweer. De vraag heb ik helaas niet aan mijn toenmalige commandant A.J.W.Mathijssen kunnen stellen. Toen ik me voor de zaak interesseerde was hij reeds overleden. Wel heb ik veel verhalen uit de oorlogsperiode mogen optekenen uit de monden van mijn brandweervrienden Jo Verrijzer, Wim den Hollander en Arie Koster, die inmiddels helaas overleden zijn. Gelukkig kon ik contact komen met twee nog in leven zijnde brandweermannen van het eerste uur, de heren Wim Kievit en Wim Gast. Zij vertelden mij hun indrukken over de oorlogstijd en met name de toestand op 17 mei 1940. Hun verhalen hebben op mij een grote indruk gemaakt.

Een handicap bij mijn onderzoekswerkzaamheden was het feit dat onder de Duitse bezetting in de couranten veelal geen melding gemaakt mocht worden van branden, bominslagen e.d. Ik kon derhalve geen aanvullende informatie uit dit medium vergaren.

Dikwijls bestond de verleiding om bepaalde gegevens uit brandweerbron verder uit te werken middels raadpleging uit andere verschenen geschiedschrijving. Er is namelijk op het gebied van de beschrijving van de oorlogsperiode in de loop der jaren reeds een groot aantal boeken verschenen. Omwille van de betrouwbaarheid heb ik gekozen voor de bronnen die ik zelf heb geraadpleegd. Een speciaal woord van dank aan Wim Kievit voor de begeleiding en het verzorgen van de illustraties.

Hopelijk geeft deze "blik achter de schermen" van de Middelburgse brandweer een goede indruk van hun inzet en hulpvaardigheid tijdens deze bewogen dagen.

Middelburg, juli 2002

Bob v.d.Weel

Maneblussers in oorlogstijd

De Middelburgse Brandweer tijdens de jaren 1939-1945

Bob van der Weel

DETTIGER JAREN.

Na de brand van 7 december 1929, waarbij een brand, beginnend in de Franse Bazaar, een groot deel van de belangrijkste winkelstraat, de Lange Delft, in de as legde, besloten Burgemeester en Wethouders tot de instelling van een vrijwillige brandweer. Tot die tijd kende men het systeem van plichtbrandweer. De Gemeenteraad ging akkoord met de aanstelling van een Commandant, dhr. H.Bierman, per 15 maart 1931. Dhr.Bierman was een voormalig officier bij de K.M.A. te Breda, vandaar dat hij ook wel "overste" Bierman werd genoemd. Hij woonde op Loskade P 265 tot 1935. Hij verhuisde daarna naar Segeerstraat H9 (later nr.2) en woonde daar tot zijn woning bij de brand van Mei 1940 verloren ging. Dhr.Bierman had de gewoonte zijn personeel en materieel te paard te inspecteren. Hierbij was hij zeer alert op de kleding en onderhoud van de brandweerwagens.

Als 1^e. ondercommandant werd aangesteld Dhr. A.J.W.Mathijssen, hoofdopzichter tevens onderdirecteur bij de dienst Gemeentewerken.(Hij werd op 21/7/45 tot Directeur benoemd) De functie van 2^e. ondercommandant-inspecteur werd vervuld door Dhr.E.Visscher, leraar en later directeur van de Ambachtsschool aan de Zuidsingel. De andere kaderleden waren de brandmeesters: I. Groosman, L.B.v.Houte, W.Joziasse, J.v.Karssen (tevens secretaris) , K.J.v.Loo, G.v.Nederveen, J.C.E.J.PEEK, J.Pouwer, R.v.Roo.

Het wagenpark bestond uit :

Autospuit Magirus	bouwjaar 1929	1800 l/min.	K9909
Autospuit Ford- Bikkers*	bouwjaar 1929	1200 l/min.	K9911
Autoladder Chevrolet-Magirus	bouwjaar 1931		K9910
Motorspuit Bikkers	bouwjaar 1922	600 l/min.	

* Deze autospuit door de Middelburgse burgerij aangeschaft en derhalve "Burgerijspuit" genoemd.

Voor de huisvesting wordt door Garage Kievit in de St.Janstraat een brandweergarage gebouwd en verhuurd aan de Gemeente voor een periode van minimaal 10 jaren. In de huurprijs was ook de beschikbaarheid van drie chauffeurs en verzorging van de alarmering, dus aannemen melding en alarmering manschappen, gedurende 24 uur per dag en het onderhoud aan de wagens opgenomen. In juni 1939 meldt de Commandant echter dat de bestaande kazerne te klein is. De haspelwagen en de gereedschapwagen moeten daardoor noodgedwongen geplaatst worden in het spuihuisje in de Helm, benevens een tweewielige ladderwagen, die in een spuihuisje op de Dam werd ondergebracht. Drie nieuwe Babyspuitjes 1000 l/min. worden tijdelijk geplaatst in de Hoofdpost van de Luchtbeschermingsdienst (LBD) op Lange Giststraat 38. Tevens worden hiervan de lichtmetalen koppelingen allen op 2 ½ duim koper aangepast.

Opmerking: zowel de babyspuitjes als de motorspuiten dienden handmatig voortgetrokken te worden. Voor de bediening van de Babyspuitjes werd een aantal brandweermensen aangetrokken. Dhr. Visscher rekruteert onder de leerlingen ook spuitgasten waaronder Dhr. Wim Gast. Hij vertelt over de opleidingen in het kader van de LBD. Deze worden gegeven door o.cdt Mathijssen op het Molenwater, destijds was t.p.v. Miniatuur Walcheren een grote v.m. exercitieplaats. Hij kreeg daar o.a. onderricht in de praktische brandblussing, gasmasker dragen en brandbestrijding bij brandbommen.

Al in 1933 werd bij de brandweer de brandbestrijding bij luchtgevaar bestudeerd. In het kader van het Luchtbeschermingsverband werd geoefend in het decentraliseren van personeel en materieel. Voorts werd de Brandweer organisatorisch ondergebracht in de Luchtbeschermingsdienst. Hierbij werd de stad in vier wijken verdeeld. In 1938 wordt in elke wijk een wijkpost ingericht waarin de verschillende disciplines w.o. de brandweer worden gehuisvest. Naast deze vier posten werd i.v.m. de geografische ligging een tweetal reserve-wijkposten opgezet.

Derhalve was op een zestal plaatsen een voorziening aanwezig:

Wijkpost I	Penninghoeksingel	Motorspuit 2 in werkplaats aannemer v.Loo. Brm.v.Loo en 13 man.
II	Zuidsingel	Burgerijspuit - Padvindershuis. Brm. Pouwer en 9 man
Hulp	post Zach.Jansenstraat	Babyspuit I (LBD) naast Coöp. De Broederband Hbt.J.Gilissen en 5 man.
III	St.Janstraat	Magiruspuit – Brandweerkazerne Brm.v.Nederveen en 9 man.
Hulp	post Segeerssingel	Babyspuit II (LBD) in werkplaats aannemer Walraven. Brm.v.Roo en 8 man
IV	Dam 6	Motorspuit 1 in spuithuisje. Brm. Peek en Brm.Joziasse en 10 man.
Reserve	St.Janstraat	Ladderauto - Brandweerkazerne. Brm.v.Houte en 6 man Babyspuit III (LBD) – Brandweerkazerne. Brm. Groosman en 6 man.

De wijkposten van de LBD waren in dezelfde omgeving ondergebracht dan wel gecombineerd met de brandweerpost t.w.:

Wijkpost I	Heerengracht
Wijkpost II	Zuidsingel
Wijkpost III	Nieuwe Haven
Wijkpost IV	Dam 6 (kelder)

De alarmering zou moeten plaatsvinden van uitkijkpost via hoofdpst LBD naar de brandweerpost in de genoemde wijk.Tegen deze opzet van indirecte alarmering werd door de Brandweer vele malen bezwaar gemaakt.

Al in 1936 werden diverse oefeningen gehouden in bovengenoemd kader.

Voor de bevolking had de Luchtbeschermingsdienst een 16-tal schuilkelders voorzien op de volgende plaatsen :

Achter de Arbeidsbeurs (Wagenaarstraat)	Koepoort
Balans	Langevielebinnenbrug
Bierkaai	Loskade
Dam	Markt
Dwarskaai	Molenstraat
Groenmarkt (naast Hotel Verseput)	Seisplein
Haringplaats	Vismarkt
Houtkaai	Vlissingsesingel

Tevens was voor het geven van luchtalarm een 8-tal elektrische sirenes en 3 stoomsirenes (als reserve) geplaatst.

Elektrische sirenes:

Dam 39	G.E.B.kantoor
Kinderdijk 94	Café Rotterdam (v.Zweden)
Veersesingel 148	Kinderzorg
Molenwater	Gasfabriek
Seisdam 20	Kantoor Houthandel Alberts
Loskade	Hotel Du Commerce

Markt Winkel Boasson
Noordbolwerk 17 Huis Ds. Borgman
Seissingel 12 Kantoor Radiodistributie.

Stoomsirenes:

(Achter de)Houttuinen 8 Schaftlokaal Houthandel Alberts
Maisbaai 6 Vitrite Works
Hoek Poelendaele/Vlissingseweg Melkfabriek

De Commissaris van Politie is tevens Hoofd Luchtbeschermingsdienst. Hij ontvangt voor het vervullen van deze taak een maandelijksse toelage van Fl. 50,-.

In het jaar 1939 vernemen we uit de verslagen van de vergaderingen van het brandweerkader in de V.B.B.M. (Vereniging van Beambten bij de Brandweer Middelburg) het volgende:
Vergadering 20/10/39 in Sociëteit de Vergenoeging – De voorzitter (Cdt. Bierman) overweegt eventueel ontslag als Commandant, doch dit wordt door de aanwezigen “ten stelligste bestreden”

Vergadering 17/11/39 – Tijdens het wachten op de voorzitter werd de oproep voor de testing op reuk door de LBD besproken. Niemand van ons werd goedgekeurd. (Het betreft hier een test t.b.v. strijdgasverkenning) .

Tijdens het jaarlijks souper op 13/12/39 wordt nogmaals adhesie betuigd omtrent het aanblijven van de Commandant. Hijzelf geeft toe dit ook zelf te wensen.

Als laatst vermeldenswaardig feit in 1939 tekenen we op:

Op 10 juni werd de officiële opening van de Vlissingse Brandweerkazerne bijgewoond. Het is een zeer mooie kazerne, alleen was het jammer dat de feestelijke stemming verstoord werd door een ernstig vliegtuigongeval op het strand te Vlissingen.

Ook het Bestuur van de Middelburgse Brandweerliedenvereniging, de (reserve)brandwachts dus, vergadert regelmatig. De Bestuursvergaderingen worden in de kazerne dan wel bij de bestuursleden thuis gehouden. De Jaarvergadering wordt dat jaar 1939 op 30 november gehouden in Melksalon De Nieuwe Landbouw (op de Markt).

1940

Op 18 januari 1940 brengt de Commandant B & W op de hoogte van de stand van zaken omtrent sprinkler- en stijgleidingen in de Lange Jan. Het bepalen van de plaats van aansluitingen en afsluiters is lastig. Het gevaar voor de brandweerlieden van neervallend gesmolten lood e.d. vraagt een veilige, goed bereikbare plaats. Er heeft tevens een bespreking plaatsgevonden met Ir. Rothuizen, inspecteur van de Kunstbescherming, over de beveiliging tegen luchtgevaar bij het Raadhuis, Koorkerk en Oostkerk. Ook werden voorstellen over het aanbrengen van blusinrichtingen besproken. Op 8 mei 1940 werd een proef genomen met een provisorisch opgestelde blusleiding op het tweede plat van de Abdijtoeren. De proef slaagde en de Magirus gaf ruim voldoende water. Helaas waren deze voorzieningen nog niet definitief aangebracht op 17 mei !

In Februari 1940 werden de gasmaskers van de Brandweer door de LBD geïnspecteerd. Er werd ook een verduisteringsoefening gehouden door de Ladderwagen en de Magirus met afgeschermdde lampen door de verduisterde stad te laten rondrijden.

De LBD (Luchtbeschermingsdienst) kan beschikken over een zestal uitkijkposten t.w. Lange Jan (Hoofdpost) - Raadhuisstoren – Provinciale Bibliotheek (Lange Delft) – Oostkerk – Watertoren – Hotel Du Commerce. Alle posten stonden in contact met de Commandopost LBD in de Lange Giststraat middels een inductie-telefoon.

Na 15 maart 1940 vergadert de VBBM voorlopig niet meer maandelijks. Op die vergadering, waarbij de Commandant wegens ziekte afwezig is, wordt o.a. medegedeeld dat de Burgerijspuit van luchtbanden is voorzien. (Voor die tijd werden massieve rubberbanden toegepast).

10 Mei 1940. De Duitse troepen vallen ons binnen. Om 's morgens 5 uur wordt het Luchtbeschermingsplan door het Hoofd LBD in werking gesteld, derhalve wordt het materieel en personeel over de verschillende wijken verdeeld. In de Brandweerkazerne St.Janstraat wordt een piketploeg van 4 brandweerlieden ingesteld.

Bij elk luchtalarm begaf het personeel zich naar hun wijkpost en stelden zich onder leiding van hun wijkhoofden LBD. De alarmeringen voor luchtgevaar volgden elkaar steeds sneller op, zowel overdag als 's nachts. Op den duur werd slapen niet meer mogelijk en bleef de brandweer vrijwel steeds op haar post. De Inspecteur (Visscher) en ondercommandant (Mathijssen) waren bij luchtalarm steeds in de reservepost (St.Janstraat) aanwezig. In verband met de gezondheidstoestand van de 69-jarige Commandant (Bierman), werd door de Burgemeester de praktische leiding van de Brandweer opgedragen aan de ondercommandant (Mathijssen). De Commandant bleef zijn adviserende taak behouden.

14 Mei 1940. B&W geeft, middels een bekendmaking in de Middelburgse courant, in overweging dat de stad door vrouwen en kinderen vrijwillig ontruimd wordt. Alle personen in openbare dienst zijn verplicht te blijven. Men wordt verzocht zich te begeven naar de dorpen Sint Laurens, Serooskerke, Vrouwenpolder, Oranjezon, Oostkapelle, Domburg, Grijskerke en Aagtekerke.

16 Mei 1940. Die morgen vielen omstreeks 10.00 uur de eerste brisantbommen in de gemeente t.w. in de buurt van de Korendijk en Eigenhaardstraat, waarbij geen brand ontstaat. Na de eerste bombardementen werden sloten en brandputten gegraven in de buitenwijken van de stad t.b.v. de bluswatervoorziening. Tevens viel een bom in de hooisluur van boerderij "Wijdauw" aan de dreef naar Arnesteijn. De boerderij werd geheel door brand verwoest. De brandweer heeft geen hulp verleend omdat de boerderij en de woning reeds een prooi der vlammen waren.

Het ene luchtalarm volgde steeds sneller op het andere en in verband met vermeend meerder gevaar aan de zuidzijde van de stad werd de wijkpost III en reservepost St.Janstraat met bijbehorend materieel verplaatst naar de wijkposten I Penninghoeksingel en II Zuidsingel (Padvindershuis) en de hulppost Segeerssingel naar wijkpost IV op de Dam. In wijkpost III in de St.Janstraat werden 3 manschappen met standpijpen (opzetstukken) achtergelaten. Deze konden op deze manier middels de ondergrondse brandkranen water onttrekken voor blussing.

17 MEI 1940.

In de afgelopen nacht werd om 4 uur luchtalarm gegeven. Het personeel van de brandweer snelt naar de hun toegewezen wijkposten. Er zijn geen bijzonderheden te melden. Hetzelfde geldt voor 9 uur en 10 uur 's morgens. Door dit herhaaldelijk luchtalarm blijft het personeel nu op de post. Rond het middaguur worden de beschietingen dermate hevig dat het personeel in de wijkpost I Penninghoeksingel dekking moet zoeken onder de spuit.

Om 10.30 uur een melding van de hoofdpost: BRAND in de Lange Delft 111, bij RONCA, een bazarwinkel..

De Magiruspuit rukt uit. Bij aankomst wordt een grote stofwolk waargenomen, echter geen brand. De stofwolk is ontstaan door een granaat die tegen de gevel uiteen is gespat.

Direct daarna, om 10.40 uur meldt de hoofdpost een INSLAG in de St.Pieterstraat 54 bij Slagerij de Munck. Deze inslag wordt onderzocht door het personeel van brandweerpost wijk IV. Er wordt een groot gat in het dak en een begin van brand op zolder waargenomen. Deze brand wordt geblust. Ook is hier is weer een grote stofwolk ontstaan hetgeen wederom een grote brand deed vermoeden.

Om 11.00 uur meldt brandweerpost wijk IV weer een INSLAG, nu in het perceel Korte Delft 26 van de firma Groosman. Een granaat vliegt door de oostgevel, door de slaapkamer, raakt een kast , gaat door een open deur en spat in het trappenhuis uiteen. De trap wordt geheel vernield en het huis is gehuld in een grote stofwolk, alles ligt onder een dikke laag stof. Er is echter geen brand ontstaan.

Bij al deze verrichtingen van de brandweer werd de hoofdpost ingelicht en de brandweer bleef vol vertrouwen op haar post.

Na een rustperiode van minder dan 2 uur komt om 13.00 uur de melding binnen: BRAND in Bellinkstraat nrs. 43 en 45. Het betreft een uitslaande brand in een kleine woning met veel brandbaar materiaal. Gedurende de bluswerkzaamheden sloegen steeds meer granaten in en werden ook bommen vanuit vliegtuigen waargenomen.

DE TOESTAND WORDT DREIGEND, OVERAL INSLAGEN VAN GRANATEN EN BOMMEN.

De niet-geëvacueerde bewoners, die tot nu toe in de kelders en gangen van hun woning waren gebleven, vluchtten alsnog voor een groot deel naar een plaats buiten de stad.

Om 13.30 uur komen gelijktijdig twee meldingen binnen: BRAND in het Oost Indisch Huis aan de Rotterdamse kaai en BRAND op het Molenwater (bij het Ziekenhuis).

De Burgerijspuit (Zuidsingel) rukt uit naar het Molenwater. Door de lage waterstand in de gracht kon niet op open water worden afgelegd. De brand werd bedwongen met twee stralen op de waterleiding. Motorspuit I(Dam) rukt uit naar het Oost Indisch Huis, onderweg de Magirus in de Bellinkstraat waarschuwend ook naar het O.I.Huis te gaan. De nablissing van de brand in de Bellinkstraat wordt overgelaten aan enige bewoners.

Bij het afleggen vanaf het Dok is het voor de Magirus door de aanwezigheid van het dokmuurtje onmogelijk water te halen. Tevens wordt de bemanning tijdens hun aflegwerkzaamheden meermalen gehinderd door rondvliegende granaatscherven. Na dekking gezocht te hebben in de nabijgelegen kelders en onder de Magirus (met volle benzinetank !) wordt opnieuw een poging tot afleggen gedaan op de Rotterdamse Kaai, net voorbij de Beatrixbrug. Dit keer lukt het wel de stralen te voorzien van water.

De Magirus bestrijdt nu de brand in het O.I.Huis aan de voorzijde, terwijl motorspuit I de brand aan de achterzijde aanpakt. Bovendien wordt de Babyspuit III nog opgesteld in de Brakstraat om uitbreiding te voorkomen. Dit is de spuit van de Penninghoeksingel bemand door de brandwachts Gast, v.d.Burg, Steutel, Boone en Outermans. De uitrukkleding van Gast bestond slechts uit een oliejas en koppel. Een helm e.d.werd pas een paar maanden later uitgereikt! Na een telefonische melding rukt men, lopend met de spuit, uit naar het O.I.Huis via de Zuidsingel. Daar werden zij tussen de Watertoren en het schoolgebouw van de SDOA aangevallen door een Duits jachtvliegtuig dat hen al mitrillerend nadert vanuit het Noorden. Waarschijnlijk had de rode kleur van de spuit een aantrekkende werking op de piloot van het vliegtuig gehad. Snel wordt dekking gezocht achter het schoolgebouw. Na deze onwelkome onderbreking wordt de tocht voortgezet en opnieuw een hindernis, ditmaal in de Verwerijstraat waar door een inslag een huis is ingestort. Het puin blokkeert enigszins de straat maar met vereende krachten bereikt men de hoek Singelstraat/Brakstraat bij garage "Itala". Daar wordt op een brandkraan afgelegd.

Om 14.00 uur memoreert de blusleider: na de bomaanval van een half uur geleden wordt de stad beschoten en regelmatig loeien de granaten boven de stad en ploffen met een doffe knal uiteen. Af en toe komen er weer vliegtuigen welke bommen afwerpen, de bommen fluiten, de granaten loeien en verschillende ontploffingen worden gehoord. (Dit zal zo doorgaan tot 17.00 uur.)

Hij meldt voorts:

14.15 uur. Vele branden worden gemeld in de Lange Delft t.w. : de school op de hoek St.Janstraat, in de Lombardstraat, de Lange Burg, op de Wal, de Franse Kerk in de St.Pieterstraat, een winkel in de Nieuwstraat, Hotel Verseput in de Lange Delft, en de winkel van Vroom & Dreesman. Op de Lange Burg vijf verschillende branden, in de Lange Noordstraat de Rooms Katholieke Kerk en de achterzijde van Garage Blaas. De lucht werd verduisterd door de enorme rookwolken en meerdere straten werden ontoegankelijk door de rook en grote hitte. De gehele Lange Burg was spoedig een vuurzee. De Koorkerk stond in lichterlaaie terwijl de Abdijtoren te midden van rook en vonken in groot gevaar verkeerde. Doordat de verbindingen met de hoofdpst van de LBD verbroken waren, kon het luchtbeschermingsplan nu niet meer functioneren. De brandweer nam de leiding van het blussingswerk nu zelf in handen. De O.Cdt Mathijssen coördineert de bluswerkzaamheden door zich per rijwiel steeds bij alle ingezette eenheden te vervoegen.

De ploeg van reservepost Zach.Jansenstraat krijgt opdracht te gaan naar de Lange Delft ter hoogte van de Nieuwe Kerkstraat. Met hun Babyspuit gaan de brandwachts J.Gillissen, J.Overweel, A.Koster, M.Kievit, W.Kievit en I.v.d.Berge lopend richting brandadres via Molenwater, Molstraat, Korte Delft. Ze worden geïmponeerd door de onwezenlijke situatie. Brand en nagenoeg niemand op straat. Mitraillerende vliegtuigen in de lucht. Overall explosies met aansluitend het klingelen van het carillon van de Abdijtoren als gevolg van de wegspringende granaatscherven. Bij aankomst wordt de blusinzet besproken. Een jongeman biedt zich aan als hulp. Echter tijdens dit overleg worden drie van de collega's getroffen door granaatscherven. Brandwacht Koster wordt getroffen aan dijbeen en kuit, brandwacht Overweel aan de voet en brandwacht v.d.Berge aan de rug. De jongeman wordt dodelijk aan het hoofd getroffen. Het betreft Franciskus Karel Heijnen 25 jaar oud, timmerman geboren te Strijp en wonende te Eindhoven. De gewonden worden in een kelder naast de Provinciale Bibliotheek ondergebracht en brandwacht W.(Wim)Kievit gaat om hulp voor de gewonden naar de post St.Janstraat. Onderweg komt hij een tweetal Rode Kruishelpers tegen die zich ontfermen over de gewonden. De gewonden worden verder verzorgd in de noodpost op de Herengracht. Dhr.Koster zal daarna, i.v.m. de aard der verwondingen worden overgebracht naar het noodhospitaal te Oostkapelle.

Bij terugkomst van Wim Kievit blijkt de babyspuit verdwenen te zijn. Aangezien op de waterleiding nagenoeg geen druk stond is deze spuit verplaatst naar de Londense Kaai ter hoogte van de Nieuwstraat, echter pas nadat de blusploeg opnieuw op sterkte was gebracht. In een recent interview zou Wim, op de vraag of hij als 16-jarige jongen toen niet bang was, antwoorden: "Of ik geen angst had bij dat bluswerk? Oh, man ik scheet bagger!"

EEN ANDERE AANPAK.

Nadat eerst was getracht elk brandje te blussen en dit door het grote aantal brandjes mislukte, werd overgegaan tot insluiting van groepen van branden. Hiertoe werden kringen gevormd, waarbinnen alle gebouwen voorlopig werden prijsgegeven. Dit was noodzakelijk omdat vele brandweerlieden de kans liepen door het vuur ingesloten te worden. Het brandweermaterieel van Middelburg werd opgesteld op die plaatsen waar uitbreiding de grootste gevaren met zich zou meebrengen. De omvangrijkste brand in de middenstad trachtte zich uit te breiden langs de Noordstraat, Lombardstraat, Bogardstraat, Wagenaarstraat, Spanjaardstraat, St.Pieterstraat,

Abdij, Koorkerkhof, Lange Delft, Segeerstraat, Heerenstraat, St. Janstraat
Gravenstraat, Gortstraat, Pottenmarkt en Vlasmarkt.

Alle nog beschikbare spuiten worden ingezet. Babyspuit III wordt aan de Turfkaai ingezet voor het bestrijden van branden in de Lange Delft. Motorspuit II wordt in de Lange Delft op de waterleiding aangesloten.

De branden in het O.I.Huis en Molenwater zijn nog steeds niet geblust ! Babyspuit II (Segeerssingel) kan niet worden ingezet omdat de Stationsbrug is opgedraaid (als barricade voor de eventueel binnenvallende Duitse troepen).

Op de Groenmarkt wordt via de ladderauto nog een straal op de waterleiding ingezet. De Burgerijspuit wordt verplaatst naar de Penninghoeksingel voor een inzet op de Rooms Katholieke Kerk in de Lange Noordstraat. De spuit weigert dienst doordat de pomppakking defect is. Deze wordt vervangen. Dat duurt echter een uur !

HULP VAN ANDERE GEMEENTEN IS NOODZAKELIJK GEWORDEN.

Aan alle Walcherse gemeenten wordt om assistentie gevraagd. Door de propaganda van de Zeeuwse Provinciale Brandweer Bond en vooral door het vele werk van de Technische commissie, aangespoord door haar voorzitter Dhr. H. Bierman, was in Zeeland in de laatste tien jaren veel op brandweergebied verbeterd. Vele gemeenten hadden de oude handspuit vervangen door een auto- of motorspuit en het grote aantal dienstplichtige pompers door een vrijwillig goed geoefend brandweerkorps. De heren Barentsen, Barentsen Jr., Luyendijk en de Politie hebben voor de hulpverleningsaanvragen bij andere Gemeenten zorggedragen.

16.00 uur. Het Raadhuis loopt groot gevaar; de Katholieke Kerk brandt, de gebouwen aan de overzijde in de Noordstraat en op de hoek van de Helm vatten vlam. Er wordt opdracht gegeven al het materieel naar het Raadhuis te brengen.

Brandwacht Gast bevindt zich op dit tijdstip op het dak van garage "Itala" met een straal tezamen met brandwacht Outermans als plotseling de druk aan de straalpijp wegvalt. Na een luide communicatie verneemt men dat de bluswerkzaamheden gestopt moeten worden en er ingezet zal worden bij het Raadhuis. De brand in het O.I.Huis is dan nog lang niet bestreden. Ongelukkigerwijs is de ladder, waarmee het tweetal op het dak gekomen was, ook al weggehaald, maar door vele klauterpartijen door dakgoten e.d. bereikt men toch de veilige grond en begeeft men zich naar de Markt de spuit en enkele collega's achterlatend.

Bij aankomst op de Markt blijkt de ernst van de situatie. Brandwacht Gast merkt aan zijn klapperende broekspijpen welk een krachtige luchtstroming plaatsvond als gevolg van deze enorme vuurzee in de Lange Noordstraat.

De Magirus wordt opgesteld op de Markt en aangesloten op de waterleiding. Op het moment dat deze water zal geven, valt de waterleidingdruk weg en kan er dus niet worden geblust. Het wegvallen van de waterdruk wordt veroorzaakt door het uitvallen van de Electriciteitscentrale van de PZEM aan de Koningsweg te Vlissingen.

Bovendien worden vele explosies gehoord. De vele helpers, welke bij het Raadhuis gereed stonden om te blussen vluchten nu weg, vooral door het gerucht dat de eerste Duitsers in aantocht zijn.

Motorspuit I blijft als enige spuit bij het O.I.Huis ingezet, maar kan daar de brand niet onder controle krijgen. De brand breidt zich nu snel uit in de richting van de Dwarskaai. Het monumentale pand "de Steenrotse" vat vlam en deze brand wordt allengs groter en breidt zich uit in de richting van Dwarskaai en Rouaanse Kaai.

De Magirus wordt nu verplaatst in verband met de waterwinning naar de Penninghoeksingel ter hoogte van de Seisbinnenbrug. Als uiteindelijk de toevoer- en aanvalsslangen zijn uitgelegd blijkt het Raadhuis totaal in lichterlaaie te staan. Redding is dan niet meer mogelijk.

De stralen worden nu ingezet in de Helm en de Markt tussen Vlasmarkt en Pottenmarkt. Hierbij werd ook de ladderauto ingezet.

Ook brandwacht Wim Gast wordt ingezet in de Helm. Tot zijn verrassing vindt hij daar naast zich, in burger, burgemeester v. Walré de Bordes, ook uitgerust met een straalpijp teneinde de brand daar te keren. 's Avonds vindt brandwacht Gast "zijn" spuit weer terug op de hoek van de Rouaanse Kaai en Dwarskaai. Hij kreeg opdracht benzine te gaan halen in de brandweerkazerne St. Janstraat toen hij ter hoogte van de Bellinkbrug in contact kwam met Duitse soldaten die met motor met zijspan over dit bruggetje kwamen gereden. In het Duits vroegen zij hem of hij al wat te eten had gehad en op zijn ontkennend antwoord werd zonder blikken of blozen de winkel van Bakkerij Reijnders op de hoek Nieuwstraat/Londensche Kaai opengebroken om aan wat koeken te komen.

Ook de Burgerijspuit is om 18.00 uur weer bedrijfs gereed en wordt ingezet voor het keren van de brand in de Lange Noordstraat.

Babyspuit III wordt ingezet voor het keren van de branden in de St. Janstraat, Zusterstraat, Gravenstraat. Op de Nieuwe Haven wordt een begin van brand geblust.

Motorspuit II keert de brand op de Wal, een poging de Abdijtoren te redden mislukt. De brand was reeds te hevig en bovendien was ook hier de druk op de waterleiding weggevallen.

HULP VAN DE ANDERE GEMEENTEN.

Als eerste Walcherse assistentie verschijnt om 18.30 uur de brandweer van Grijskerke o.l.v. Cdt. Everaars, met acht man en een autospuit. Deze wordt ingezet op de Dwarskaai. Echter door de beschieting wordt deze gedwongen zich tijdelijk terug te trekken. Op ongeveer 10 meter vanaf de spuit viel een bom.

Vervolgens meldt zich om 19.00 uur de brandweer van Serooskerke o.l.v. Cdt. Meijers met 13 man met hun motorspuit. Dankzij het jaarverslag 1940 van D.O.S. de Serooskerkse brandweerliedenvereniging kwamen we op de hoogte van hun ervaringen.

.....Om 18.30 werden wij opgeroepen voor assistentie..... De spuit werd met de vrachtauto van L. Jobse naar de brand gebracht. In Middelburg aangekomen reden we "natuurlijk" de Noordstraat door op weg naar de Markt maar spoedig bleek dit afgezet te zijn en werden we toen al een beetje bewust voor welke een vuurzee we ons gesteld zagen..... Bij de Seisbrug wordt de spuit opgesteld en afgelegd op de stal van Dronkers, naast het stadhuis om daar zomogelijk de Vlasmarkt te redden..... Wij stonden voor een zwaar werk maar wat later bleek niet te zwaar om bekroond te worden..... Nadat wij de stallen gevrijwaard hadden, werden onze stralen gericht op het Café van den heer Westdorp. Omstreeks middernacht was het gevaar op dit punt geweken. Vandaar werden de slangen verlegt naar de Markt en Pottenmarkt waar wij ook tijdig aanwezig waren. We kregen het ook hier onder de knie maar daar wij met spoed in de Geere ontboden werden, bleek later dat de panden wederom van achteren aangetast waren. Nu was dus de Geere aan de beurt. De spuit werd bij de Langevielebrug geplaatst en was het onderhands zaterdagmorgen geworden..... Het gevaar voor uitbreiding werd daar ook door ons bezegeld, even goed als de zaak in maatkleding van Dhr. Lavooy., die ook tekenen vertoonde van brand in de Gortstraat en die door ons in de kiem gesmoord werd.... Maar terwijl wij zwoegden en werkten om zoveel mogelijk te redden, kwamen de Duitse troepen geleidelijk Middelburg binnenrukken en dat was wel erg, maar op dat moment verergerde dat nog en wel om deze reden dat de auto waar wij mee gekomen waren en alles moesten vervoeren door hen gevorderd werd. En zo zagen wij een Duitscher achter het stuur plaats nemen en wegrijden wat voor ons allen, en in 't bijzonder voor Jobse als eigenaar een ontzettende tegenvaller was.... Het werd al diep in de middag toen wij de

Geere konden verlaten om weder bijstand te verlenen aan een paar handspuiten, die bezig waren de Pottenmarkt wederom van vuur te zuiveren....

Brandwacht Wim Kievit weet 's avonds de brand in de St.Janstraat, tesamen met zijn vader, brandwacht Piet Kievit, te keren. Doordat hier de panden wel langs achteren te betreden waren kon de brand ter hoogte van Garage Schoolmeester van binnenuit worden geblust. Rond middernacht ziet Wim vanaf de Vismarkt de Abdijtoren met een enorm geraas brandend ineens storten. De indruk van dit gebeuren zal voor eeuwig in het geheugen van de 16- jarige brandweerman (en ongetwijfeld vele andere Middelburgers) gegrift blijven.

18 MEI 1940.

Om 4.00 uur in de morgen arriveert de brandweer van Koudekerke o.l.v. Cdt.Christiaanse met 15 man en een motorspuit. Zij worden ingezet op de hoek Segeerstraat/hoek Lange Delft. Hierna hielpen zij bij de brandbestrijding op de Rouaanse Kaai.

De Burgerijspuit wordt nu verplaatst naar de Penninghoeksingel om ingezet te worden bij de branden in de Lange Noordstraat. Nadat de spuit vertrokken was hebben een aantal burgers door nog een aantal kleine brandjes te blussen, nieuwe uitbreiding weten te voorkomen.

Om 5.00 uur komt ook de brandweerploeg van 't Zand o.l.v. Cdt. Jobse en Cdt.Visser en 50 man met hun handspuit te hulp. Zij bestreden de branden aan de Rotterdamse Kaai, Brakstraat en Koorkerkhof.

Een half uur later, om 5.30 uur meldt zich de brandweer van Veere, o.l.v. Cdt.Kodde met 10 man en een babyspuit. Zij krijgen opdracht brand te blussen in de St.Pieterstraat en werden daarna toegevoegd aan de bluswerkzaamheden in de Lange Delft.

De Veerse versterking in de vorm van een autospuit o.l.v.Cdt.Marteijn en 5 man ondervond tegenslag aangezien de spuit alle dienst weigerde. De manschappen hebben echter geassisteerd bij de brandbestrijding aan de Brakstraat en Rotterdamse Kaai. Ook een andere Veerse versterking, de motorspuit van het Vliegkamp was defect. Door de hulp van dhr.Louws , die de spuit herstelde, kon deze toch alsnog worden ingezet aan de Rouaanse Kaai.

Om 9.00 uur komt ook de brandweer Souburg ter plaatse o.l.v. Cdt.Smit en 15 man. Zij werden ingezet op de brand in de Brakstraat.Tevens kwam de handspuit van de brandweer Oostkapelle o.l.v. Cdt.Roelse en 40 man te hulp. Zij blusten de brand in de Nieuwstraat en assisteerden daarna in de Lange Delft.

Om 9.30 uur kwam de motorspuit van Meliskerke o.l.v. Cdt.Spruit met 12 man. Zij werden ingezet bij de bluswerkzaamheden aan de Rouaanse Kaai.

De brandweer van Domburg, o.l.v. Cdt.v.d.Hage en 17 man arriveerde om 10.00 uur en hielpen bij de bluswerkzaamheden aan de Rotterdamse Kaai. Daarna kwam de handspuit van St.Laurens o.l.v.Cdt.Neugebauer en 40 man. Zij hielpen in de Lange Delft.

Tezelfdertijd werd de Burgerijspuit opgesteld aan de Dam en bestreed de brand in de St.Pieterstaat en Haringplaats. De Magirus werd nu opgesteld aan de Penninghoeksingel en keert de brand aan de Wagenaarstraat.

De brandweer van Zoutelande arriveert om 10.30 uur met een handspuit. Cdt. Jobse heeft daarbij ruim 20 jongens van de Vlissingse Zeevaarschool, die naar Zoutelande waren geëvacueerd, bereid gevonden te helpen. Zij bestreden de brand op de Pottenmarkt.

De Vlissingse brandweer verschijnt om 10.30 uur ten tonele met twee autospuiten en een gereedschapwagen o.l.v.Cdt.Lemmers en bevelvoerders Geelhoed en Landmeter en 30 man. Eén van deze spuiten keerde de brand in de Bogardstraat. De andere spuit keerde de brand op de Dam bij de Kuiperspoort.

Daarna hebben de Vlissingse spuiten bluswerkzaamheden verricht in de Vitirite Works aan de Maisbaai met hulp van het personeel, in het lompenpakhuis Polak aan de Loskade, in het Rijksarchief in de Abdij, op de Markt, in de Gortstraat en Langeviele.

Om 11.30 uur komt versterking van buiten Walcheren. De autospuit van Goes o.l.v. Cdt.v.d Weerd en 10 man wordt ingezet op de Rotterdamse Kaai. Zij hebben daarna nog nageblust bij de Watertoren (Molenwater) en de Rouaanse Kaai. Ook arriveert de brandweer van Biggekerke o.l.v.Cdt.Wijkhuis en 10 man. Zij voeren nablissing uit in de Lange Delft en de Nieuwstraat.

De branden in de Burg.Takstraat, Bellinkstraat, Bellinkplein, en de Latijnse Schoolstraat hebben zichzelf gestuit met hulp van enige emmers water door de omwonenden aangedragen. Aan de Kinderdijk hebben de bewoners meerdere kleine brandjes geblust zodat daar geen grotere branden zijn ontstaan.

Om 12.00 uur meldt zich de brandweer van Aagtekerke o.l.v.Cdt.P.de Visser met 70 man. Zij bestrijden de brand in de Singelstraat. De brandweer van Vrouwenpolder stelt enige slangen, standpijp en straalpijp beschikbaar.

Als laatste versterking meldt zich om 13.30 uur de brandweer van Westkapelle o.l.v.Cdt.Hendrikse met 19 man. Zij blussen de vuurhaarden in de St.Janstraat en Heerenstraat na. Daarna blusten zij meerdere vuurhaarden in de Abdijgebouwen waardoor het kantoor van de Rijksgebouwendienst gespaard bleef. Oud Commandant L.Huibregtse van de Westkapelse brandweer weet over de inzet in de Abdij nog te melden dat tijdens bijeenkomsten van oud-brandweerlieden altijd een verhaal uit die tijd op de proppen komt. De ingezette brandwachts moesten, nadat de brand in de Abdijgebouwen geblust was, daar een naverkening uitvoeren. In één der kasten werd een voorraad (volle) drankflessen ontdekt. Het verhaal gaat verder dat de inhoud veilig gesteld werd en de lege flessen in een daar aanwezige put werden gedeponerd !

Aan het blussingswerk hebben in totaal deelgenomen ongeveer 350 brandweerlieden, 70 burgers en militairen. Aan materieel was aanwezig : 7 autospuiten, 14 motorspuiten en 5 handspuiten. De leiding van de bluswerkzaamheden was in handen van de Middelburgse brandweer in de persoon van Ondercommandant Mathijssen.

Gedurende de nacht van Zaterdag 18 mei op Zondag 19 mei heeft Commandant Lemmers van de Vlissingse brandweer enige uren de leiding van het bluswerk op zich genomen teneinde O.Cdt Mathijssen in de gelegenheid te stellen zich wat "te hernemen".

's Zaterdagavond was het blussingswerk zover gevorderd dat meerdere brandweerploegen huiswaarts konden keren. Brandweer Serooskerke vermeld:.... En nu zagen wij ons genoodzaakt na een moeizame dag en nacht enige rust te nemen om daarna huiswaarts te keren, maar hoe ? Er werd besloten de spuit bij Klerq (bedoeld wordt waarschijnlijk: Gebr.de Klerk op de Molenberg) te brengen om hem later met de een of andere wagen naar huis te halen en dan wij zelf. Hoe de weg terug geweest is zal ik maar niet beschrijven, maar dit weet ik wel, dat allen vermoeid thuis zijn gekomen.

Alleen de ploegen van Goes, Veere en Westkapelle zijn 19 mei 's zondagsmorgens ingerukt, terwijl Vlissingen tot de middag is gebleven.

Gedurende de zondag 19 mei werd de gehele dag met alle manschappen van de Middelburgse brandweer nageblust en vuurhaarden gedoofd, waarbij bij toerbeurt de brandweerlieden op hun post enige uren hebben geslapen. Bij het nablussen werden ruim 100 burgers te werk gesteld. Tot zaterdag 25 mei 1940 had de inspecteur E.Visscher 's nachts en de ondercommandant A.J.W.Mathijssen overdag de leiding over het nablussingswerk. Daarna nam de inspecteur de verzorging van het materieel ter hand en werd aan de brandmeesters bij toerbeurt de nablissing toegewezen.

Van maandag 20 mei tot woensdag 22 mei 1940 was een vaste ploeg van 9 manschappen in de kazerne aanwezig. De helft van de brandweerlieden was 8 uur op post terwijl de andere helft kon slapen. Deze post controleerde geregeld in de stad en greep overal waar het weer begon te branden direct in. Ook werd een ploeg van 4 manschappen aan de Rouaanse Kaai opgesteld omdat hier telkens kleine brandjes ontstonden. Ook zij deden bij toerbeurt 8 uren dienst. In de loop van de week werden de ploegen kleiner gemaakt, zodat de brandweerlieden meer rust konden krijgen. Tenslotte verviel de ploeg aan de Rouaanse Kaai en werden de manschappen die hun werk konden hervatten van de wacht vrijgesteld. Van degenen die geen werk hadden werden ploegen van 6 manschappen, die bij toerbeurt kazernewacht vervulden, samengesteld.

VERDERE WETENSWAARDIGHEDEN OVER DE “VRESELIJKE VRIJDAG”.

Aanvankelijk werd bij elk alarm de betreffende wijkpost opgeroepen. Toen echter meerdere branden werden gemeld, kon de coördinatie niet meer vanaf de Hoofdpost plaatsvinden. Bovendien waren de telefoonverbindingen ook verbroken.

De bluswerkzaamheden werden heel ernstig gehinderd door granaatinslagen, beschieting vanuit vliegtuigen en bombardementen. Hierdoor zijn ook de toen nog aanwezige bewoners alsnog gevlucht naar de omringende dorpen. Door de vele inslagen ontstonden vele kleine brandjes die met een emmer water geblust hadden kunnen worden. Echter door afwezigheid van de bewoners konden deze kleine brandjes uitgroeien tot een vuurzee. Het kleine aantal bewoners dat nog aanwezig was, vluchtte nu voor de ontstane branden. De brandweer beschikte in deze situatie met 2 autospuiten, 3 motorspuiten en 3 babyspuiten over te geringe capaciteit. Er ontstond extra tijdverlies bij de bluswerkzaamheden door de moeite bij het openmaken van deuren en ramen om woningen te betreden en/of daken te bereiken.

De waterleiding gaf onvoldoende of totaal geen druk als gevolg van meerdere lekkages in het leidingnet. In een later stadium kon door het wegvallen van de elektriciteit en daardoor de opjaagpompen in het geheel geen waterdruk in stand worden gehouden. Uiteindelijk kon in een veel later stadium de druk enigszins hersteld worden door inschakelen van een ruw-olielmotor. Derhalve was men aangewezen op de watervoorziening vanaf open water d.w.z. de vesten, grachten, kaaien e.d. De waterstand was echter zeer laag. Hierdoor was het aangezogen water zeer verontreinigd en moesten de zuigkorven meermalen gereinigd worden. Bovendien waaide er een krachtige noordenwind en was het de dagen ervoor warm en droog geweest.

Zoals in het verslag vermeld werd bij de bluswerkzaamheden in de Lange Delft een drietal brandwachts gewond. Behalve deze drie werd nog een tweetal brandwachts t.w. de heren N. Dekker en W. de Schrijver gewond door granaatscherven.

Bij inzage in het overlijdensregister van 17/18 mei 1940 werd, behalve de aangifte van overlijden van helper Heijnen ook een twaalfstal overlijdensaktes gevonden van personen die waarschijnlijk bij het bombardement c.q. de beschieting zijn omgekomen:

Dhr. Willem Zonneveld - 27 jaar - Matroos Koninklijke Marine te Vlissingen geb. Schiedam Overleden op de Londense Kaai t.o. perceel nr.1 (Wellicht bij hulp bij bluswerkzaamheden)
Bewoners van Segeerstraat 52 – Schuivlotstraat 15 – Nieuwstraat 38 (overleden 17 mei te Domburg-noodhospitaal) - Nieuwstraat 42 (2 personen) – Dwarsstraat 8 – Gravenstraat 92 (overleden 18 mei te Oostkapelle-noodhospitaal) – Eigenhaardstraat 17 (overleden in Gasthuis).

Een moeder (30 jaar) met kind (4 jaar) op weg naar Serooskerke door granaatvuur getroffen. Een stoffelijk overschot van een 50-jarige vrouw werd gevonden op 18 mei in de Seisvest bij het pompgebouw Klein Vlaanderen.

DE NASLEEP

Op 23 mei werd de kelder van de Provinciale Bibliotheek in de Lange Delft vol water gepompt om de brand in de kelder te blussen. De daarin geborgen boeken bleven daardoor, hoewel een weinig door het water beschadigd, voor een groot deel behouden. De natte boeken werden ten droge gelegd op o.a. de zolders van het P.Z.E.M kantoor aan de Poelendaelesingel.

Nadat meerdere malen de smeulende resten in het rijksarchief waren nageblust en met zand waren afgedekt, werden op maandag 27 mei de verbrande resten verwijderd en het gevaar afdoende weggenomen.

Het nablussen van de vuurhaarden bleef gedurende de hele maand Juni nog noodzakelijk. Zo werd nageblust bij de graanvoorraden aan de Rouaanse Kaai en in het Entrepot (O.I.Huis Rotterdamse Kaai), behanglinnen in de Lange Noordstraat, lompen aan de Loskade, papier in de St.Pieterstraat (drukkerij Den Boer), wollen stoffen en tapijten op de Markt, kolen aan de Wal en in de Korte Burg en kleinere vuurhaarden op vele plaatsen. Over de brand in de lompen op de Loskade vertelde brandweerman Wim den Hollander een anecdote. Hij was met collega Wim Kievit op de fiets uitgerukt naar aanleiding van een telefoontje van Duitse zijde met de opdracht het vuur "so schnell wie möglich zu löschen", dit in verband met de verplichte verduistering. Bij het pakhuis aangekomen bleek dat er een brandje woedde in de puinresten. Bij het betreden van de overgebleven vloerdelen, die onderaan nog brandden, ging alles plotseling schuiven. Wim Kievit kwam hierbij met voet en onderbeen onder een brandende balk klem te zitten. Ondanks de hulp van Wim den Hollander gelukte het hen beide niet het been los te krijgen. Inmiddels was ook de rubberlaars gaan branden! Nu was snel hulp geboden. Den Hollander gilte en brulde zo hard als mogelijk om hulp. Uiteindelijk kwamen van alle kanten mensen te hulp en werd met vereende krachten de brandende balk opgelicht om het brandende been te bevrijden. Voet en been bleken lelijk verbrand te zijn, hetgeen littekens heeft veroorzaakt.

Door de brand van 17 mei waren ook de woningen verwoest van diverse brandweerlieden t.w van Cdt.H.Bierman, brandmeesters L.B.v.Houte, J.C.E.J.PEEK, R.v.Roo en de brandwachts I.J.v.Sluijs, P.Tinbergen en A.D.H.Broeksma. Meerdere brandweerlieden vermisten kleding en rijwielen, achtergelaten bij de wijkposten. Hiervoor werd een regeling getroffen, waarbij kleding vergoed werd en beschikbare rijwielen in bruikleen werden gegeven.

De Commandant stelt B&W voor om, ondanks dat de meest noodzakelijke hulp reeds door het Hulpcomité is verleend, 10% van het verlies van Gemeentewege te vergoeden met een maximum van fl.300,-. Op het gebied van kleine schade wordt gememoreerd dat drie brandwachts schade aan kleding hebben opgelopen tijdens de bluswerkzaamheden.

B&W antwoorden dat de grote schade aan huisraad e.d. als oorlogsschade bij het Rijk geclaimd dient te worden. De kleine schades aan kleding etc. zullen vergoed worden.

De Commandant protesteert tegen deze beslissing aangezien het Gemeentepersoneel wel een gratificatie ten behoeve van de geleden schade ontving. Als saillant detail vermeld hij dat brandmeester Peek na de brand alleen nog zijn brandweerkleding nog bezat! Zijn woning en winkelpand inclusief inboedel waren geheel verwoest. Brandwacht W.Remijn, kelner bij Café Suisse op de Markt heeft bij opkomst naar de brandweerpost zijn burgerkleding achtergelaten in het café. Bij terugkomst bleek door verwoesting alles te zijn vernietigd.

In Juni 1940 rapporteert de Commandant aan B&W omtrent de werking van het brandweermaterieel in de periode 17 – 24 mei 1940. Het volgende wordt gerapporteerd:

Magirus.

Heeft onafgebroken gewerkt van 17 mei 10.30 uur tot 20 mei 's morgens bij branden in de Bellinkstraat ,O.I.Huis,Markt, Balans,Abdij.

Alleen slangen en zuigslangen zijn defect. Een haspel is vernield.

Daar de waterleiding onvoldoende druk gaf, moest de spuit van de Markt naar de Heerengracht worden verplaatst. Door het aanzuigen van modder (a.g.v.de lage waterstand) moest de pomp worden gedemonteerd. Na demontage bleek dat de geringe opbrengst te wijten was geweest aan het meedraaien van de stilstaande schoepenkrans.

Beschadigingen: mitrailleurkogel door voorruit – radiator en klein materiaal beschadigd.

Burgerijspuit.

Door de lage waterstand kon geen vacuüm worden gehaald. Na de verpakking van de pakkingkussens werkte de spuit weer uitstekend. Heeft onafgebroken gewerkt in de Noordstraat, Brakstraat en op de Balans.

Beschadigingen: voorruit gescheurd – deurtje en sluitwerk en klein materiaal beschadigd.

Ladderauto.

Eerste inzet op 17 mei op het O.I.Huis. Op zaterdag 18 mei werd de ladderauto bestuurd door een Nederlandse militair.Deze ging er erg ruw mee om en beweerde door de commandant te zijn aangesteld. Bij nader onderzoek bleek de wagen nogal beschadigd te zijn.

Beschadigingen: beide achtersteunen afgereden – bumper verbogen – voorspatscherm ingedeukt – reminrichting beschadigd – gereedschapkist linkerzijde beschadigd – steunen later teruggevonden.

Motorspuit I en II

Hebben goed gewerkt op verschillende plaatsen. Geen schade behoudens wat kleine reparaties.

Babyspuiten I,II en III.

Hebben prima gewerkt. Geen schade behoudens wat kleine reparaties zoals een afgebroken aftapkraantje aan nr.II en een iets ingedeukte zuigkorf van nr.III. Alle achtersteunen waren losgewerkt of gebroken, deze waren niet goed bevestigd.

De kleine **twewielige ladderwagen** is geheel vernield.

Het slangenmateriaal heeft veel geleden door gebruik op puinhopen e.d. Het vermiste materiaal werd opgespoord door op alle puinhopen een onderzoek in te stellen. Daarna werd een bezoek gebracht aan alle brandwerven op Walcheren.Hierbij is het meeste vermiste materiaal weer teruggevonden. Het achtergebleven materiaal van de andere brandwerven is door ons weer teruggebracht.

Uiteindelijk wordt slechts een standpijp met sleutel en een klein haspel vermist.

De totale schade aan het materieel bedraagt fl. 2213,-.

Na de grote brand werden de wijkposten verlaten. De spuiten werden in garages in de omgeving van de kazerne verspreid opgesteld en bij de intrede van de vorst alleen in de kazerne en in de garage Louisse in de Gortstraat i.v.m. benodigde verwarming.

Op 4 september 1940 rapporteert de commandant aan B&W over de schade die is toegebracht aan een auto van Dr.Scheffelaar op 17 mei 1940.

Het was toen dringend vereist om meer materieel voor het blussen van de vele branden te verkrijgen. Op aanwijzing van Dhr.C.Barentsen werd gebruik gemaakt van genoemde auto om een spuit op te halen uit Veere. De auto was gered uit garage “Itala”in de Brakstraat bij de brand in het O.I.Huis. De schadeclaim bedraagt fl. 257,-. Dr.Scheffelaar eist betaling van het

schadebedrag, ondanks het feit dat de brandweer deze auto uit een brandende garage heeft gered. De brandweer zal de schade vergoeden.

Financiële zaken.

Meerdere brandweerlieden vermisten kleding en rijwielen, achtergelaten bij de wijkposten. Hiervoor werd een regeling getroffen, waarbij kleding vergoed werd en beschikbare rijwielen in bruikleen werden gegeven.

Voor het blussen van de branden op 17 en 18 mei 1940 zijn geen vergoedingen gevraagd noch uitbetaald. De werkzaamheden zijn door het gehele brandweerpersoneel vrijwillig gedaan.

In de kazerne St. Janstraat werd een piketploeg geïnstalleerd. Aan dit personeel werden wel vergoedingen uitbetaald en ook aan degenen die van hun inkomsten beroofd waren en geen geldmiddelen hadden. De vergoedingsregeling was als volgt:

Gehuwd	fl. 21,-	per week.
Ongehuwde kostwinner	“ 10,50	“
Ongehuwde reserves	“ 5,-	“

Het Gemeentebestuur stelt in oktober 1940 voor de salarissen van de ongehuwde kostwinners te wijzigen in fl. 21,- p.w. met dien verstande dat voor deze categorie 2/3 van de verdere gezinsinkomsten op de uit te keren vergoeding in mindering zal worden gebracht.

Het Hoofd LBD, onder wiens regie de piketdiensten brandweer worden verricht, deelt echter mede dat de brandweer voor maximaal 9 personen een vergoeding krijgt van fl. 0,40 per uur per man, gedurende 8 uur per dag en 1 vrije dag per week. Dit resulteert in een salaris van fl. 19,20 per week.

De ondercommandant is niet akkoord met dit voorstel en deelt aan B&W het volgende mede: Het aantal van 9 manschappen is aangehouden door de LBD, omdat dat aantal in die week op dienst was. Indertijd is bepaald dat de sterkte van het piket 4 manschappen moest zijn, derhalve dus $4 \times 4 = 16$ man voor 4 ploegen. Nadien is een minimum sterkte vastgesteld van 2 man per piketploeg = $4 \times 2 = 8$ man totaal.

De huidige vergoeding bedraagt fl. 21 per week, als dit nu fl. 19,20 wordt, is er een nadeel van fl. 1,80 per week. De vergoeding van fl. 19,20 is echter voor de (ongehuwde) reserves te hoog.

De commandant komt met het volgende voorstel:

- Brandweerlieden en reservebrandweerlieden die zonder werk komen, opnemen in het piket tot een maximum aantal van 4 ploegen van 4 man = 16 manschappen.
- Vergoedingen aan te houden op fl. 21,- resp. fl. 5,- per week. Het nadelig verschil door de gemeente doen bijbetalen.
- Trachten aan het Rijk te kunnen declareren het werkelijk aantal tot een maximum van 16 met een vergoeding van maximaal fl. 19,20 per week ingaande 10 mei 1940.

Nu een piketploeg was ingesteld, moest ook huisvesting geregeld worden. Het piketpersoneel verbleef tijdens hun dienst in de kazerne en verrichtte onderhouds- en reparatie werkzaamheden aan het materieel. Ook werden diverse controles in de stad uitgevoerd. Echter was de kazerne St. Janstraat gebouwd als garage. Dit hield in dat er geen slaap- en verblijfsgelegenheid was voorzien. Ook de sanitaire voorzieningen waren minimaal en bestond uit slechts een wastafel. Tijdens de nacht sliep het dienstdoend personeel op een stapel opgerolde brandslangen of, indien er plaats was, op de banken van de autospuit of ladderwagen. De verwarming was slechts bestemd om de garage vorstvrij te houden. Dit was natuurlijk een onhoudbare situatie. Vandaar dat op 6 december de Commandant aan het hoofd van de LBD, Dhr. Fontijne, om een krediet vraagt van fl. 120,- voor het aanbrengen van een afscheiding achterin de garage. Er zal een kleine ruimte van ongeveer 3 x 3 meter worden

gebouwd. Het krediet voorziet alleen in de materiaalkosten aangezien het piket zelf de bouw zal uitvoeren.

Ook de financiële zaken bij de hulpverlening door de andere gemeenten bij de brand van 17 mei komen aan de orde.

Op 6 juni 1940 richt het Bestuur van de Vereniging van Burgemeesters en Secretarissen der Voormalige Plattelandsgemeenten een schrijven, ondertekend door voorzitter en Burgemeester van Westkapelle Jhr.A.F.C.de Casembroot aan de Commandant met de volgende inhoud:

Op een bestuursvergadering van genoemde vereniging kwam de hulp, geboden op 17 mei, ter sprake. Algemeen was men van mening dat voor het vragen van een vergoeding voor het gebruik van materiaal voor Uw zo zwaar geteisterde gemeente geen sprake kan zijn, evenmin van de overige vergoedingen voor zover deze in de met Middelburg gesloten overeenkomst (omtrent onderlinge hulpverlening bij brand) zijn vastgelegd. Een punt van bespreking alleen leverde de vergoedingen voor het personeel waarvan verschillende hun gewone inkomsten toch al hadden moeten missen. De vraag is nu of het personeel van de Middelburgse brandweer een vergoeding genoot teneinde te bepalen ook voor de hulpverlenende gemeenten een regeling op te zetten.

De ondercommandant stelt B&W voor de hulpverleningsovereenkomst aan te houden en de overeengekomen vergoeding aan de betr.gemeenten uit te betalen. Hij mag namens B & W de brief beantwoorden met de mededeling dat het College in grote dankbaarheid het gedane voorstel aanvaardt. Voorts wordt medegedeeld dat allen die door hun hulp bij de brand loon derfden, een vergoeding ontvangen van fl. 0,75 per uur.

Aan 31 brandweerlieden van de gemeente Vlissingen werd aan elk een bedrag van Fl. 10,- uitgekeerd.

De berichtgeving over de gebeurtenissen van de 17^e mei heeft vele Middelburgers aanleiding gegeven de pen te pakken. In “de Telegraaf” en “het Dagblad van Noord-Brabant en Zeeland” wordt namelijk de schuld van de verwoesting in de schoenen geschoven van de Franse troepen. De burgemeester tracht dit te corrigeren maar zijn reactie wordt niet opgenomen. Ook komt de Burgemeester in het geweer als van “binnenuit” de werkzaamheden worden belasterd. In het blad “Luchtgevaar”, een tijdschrift van de Nederlandse Vereniging voor Luchtbescherming, wordt in een krantenartikel een lezing door Dhr.Koremans, Adjunct-inspecteur van de LBD geciteerd. “In Middelburg werd slechts één historisch gebouw getroffen, doch zeventien andere gingen in vlammen op omdat er niet werd opgetreden.” Spreker bedoelde hiermede het nut van een goed georganiseerde Luchtbeschermingsdienst (LBD) aan te tonen.

Vanzelfsprekend kon de Burgemeester dit verhaal niet de geschiedenis in laten gaan. Hij schreef de spreker dat zijn verhaal een onjuiste samenvatting is van hetgeen zich in onze stad op 17 mei heeft afgespeeld. Hij verzoekt de spreker zijn medewerking “om deze volkomen valsche weergave recht te zetten. Er wordt anders een geheel onverdiende blaam geworpen op de Middelburgse LBD en Brandweer.” Dhr.Koremans antwoordt dat de weergave van de verslaggever volkomen onjuist was. Hij zal de zaak rechtzetten.

Eerbetoon.

Op 12 juni 1940 is een bijeenkomst georganiseerd voor leiders, brandmeesters en brandweerlieden in de bovenzaal van Sociëteit de Vergenoeging op de Markt.

In zijn openingswoord memoreert Commandant H.Bierman de zeer bijzondere omstandigheden waaronder deze bijeenkomst wordt gehouden. Hij herdenkt de gewonden en de door materiële schade gedupeerde brandweerlieden als gevolg van het bombardement. Hij bedankt allen voor hun inzet. Bij het blussen zijn allen door één persoon bezield, namelijk door ondercommandant A.J.W.Mathijssen, die hij een bijzonder woord van hulde brengt voor zijn bezielend voorbeeld, zijn onvermoeide geestdrift, zijn kalm overleg en zijn vastberadenheid bij het geven van orders.

De actuele toestand in de stad is dusdanig dat nog steeds wacht gehouden en patrouille gelopen moet worden omdat steeds weer kleine vuurhaarden ontstaan.

De commandant heeft de Burgemeester reeds voor de oorlog voorgesteld hem een adviserende taak te geven en de repressieve (blussende) taak aan Dhr.Mathijssen. Hij heeft niet vermoed dat dit zo'n zware taak zou zijn. Maar hij is met gerustheid in zijn schuilplaats gebleven tot ook zijn huis inde Segeerstraat ging branden.

Vervolgens geeft ondercommandant Mathijssen een uiteenzetting van de brandbestrijding. In samenwerking met de Burgemeester en Dhr.Barentsen werd tot vele gemeenten het dringend verzoek gericht om personeel en materieel te zenden. Genoemde heren, de Militaire Politie en Dhr.Luijendijk vertrokken naar de verschillende gemeenten om ogenblikkelijk hulp te verkrijgen.

Gedurende de nacht van zaterdag 18 mei op zondag 19 mei heeft Commandant Lemmers enige uren het bluswerk op zich genomen.

Dhr.W.Goedhart overhandigt, namens de Vereniging van Brandweerlieden, Dhr.Mathijssen een bronzen beeld van een brandweerman, waaraan later een inscriptie zal worden bevestigd. Dhr.Mathijssen merkt hierbij op dat men zich vrijwillig voor de brandweer geeft en men daarvoor geen persoonlijke geschenken moet aannemen. Hij wil dit beeld dan ook alleen een plaatsje geven als men het met hem eens is dat men er een hulde aan de brandweer in haar geheel in moet zien.

Dankbetuigingen.

Door dhr. Oldeman werd aan alle brandweerlieden een gratis douche-bad aangeboden, waarvan ruim 20 personen gebruik hebben gemaakt. Van Dhr.Mazure en de Rijksarchivaris in Zeeland Mr.A.Meerkamp v.Embden (de latere wnd.burgemeester) een bedankbriefje aan de commandant. "Er is pracht werk verricht bij het blussen in de morgen van 18 mei jl. in het Abdijgedeelte tussen de Balanspoort en de SPQMpoort. Het resultaat is geweest dat een groot deel van het Rijksarchief behouden is gebleven." Ook dankt het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ook de brandweer nogmaals voor het blussen van de brand in het Rijksarchief. Door de bewoners van de Rouaanse Kaai werd een bedrag van fl.33,- en door dhr.Lagaay een bedrag van fl.10,- beschikbaar gesteld, waarmee de onkosten van bovengenoemde samenkomst werden bestreden. Door de Directie van de N.V."The Vitirite Works" te Middelburg werd fl. 100,- beschikbaar gesteld, welk bedrag voor een nader te bepalen doel zal worden gebruikt.

Op een vergadering van de V.B.B.M. stelt de commandant voor te trachten een herinneringsmedaille met een soort diploma te verkrijgen en deze uit te reiken aan alle brandweerlieden die hebben geholpen aan het blussingswerk op 17 en 18 mei.

Met grote steun van de Burgemeester en giften van Middelburgers kon aan al de brandweerlieden, ook die van buiten de gemeente, en aan al de burgers en militairen, die hebben medegewerkt aan het blussen, een herinneringsdiploma en medaille worden verstrekt. In oktober wordt dan een bijeenkomst gehouden waarbij de Burgemeester elk persoonlijk een medaille op de jas speldde en een diploma heeft uitgereikt.

TERUG NAAR HET NORMALE BRANDWEERLEVEN.

De vaste uitkijkpost van de LBD gevestigd op de Adbijtoeren moet nu noodgedwongen worden verplaatst naar Hotel Du Commerce aan de Loskade.

Op maandag 27 mei werd gealarmeerd voor een schoorsteenbrand in de Koepoortstraat. De ladderauto verleent in deze periode hulp bij het aanbinden van de kabels voor het omtrekken van gevaarlijke muren en het wegnemen van loshangende planken en balken.

Op 8 juni werden in opdracht van de Duitse Kommandantur de spandoeken in de Korte Noordstraat afgenomen i.v.m. de Duits-onvriendelijke tekst.

Geregeld werd door de wacht gecontroleerd in verband met de opdracht van de Kommandantur dat er 's nachts geen vuur in de puinhopen zichtbaar mocht zijn.

Aan de Reinigingsdienst werden slangen en een standpijp beschikbaar gesteld voor het geven van drinkwater aan de Franse paarden aan de Oude Vlissingeweg.

Meerdere verzoeken van particulieren, om hun kelders leeg te pompen, werden afgewezen in verband met het gebruiksvaardig houden van het brandweermaterieel.

Dit jaar zal de Middelburgse brandweer nogmaals op de proef worden gesteld. De Middelburgse Courant van 5 september 1940 kopt :

“Grote brand vanochtend bij Houthandel Alberts “.

Tussen vier en half vijf in de morgen ontstond een grote brand bij genoemde houthandel. De melding werd vanaf de LBD-uitkijkpost Du Commerce (Loskade) doorgegeven aan de Brandweer. De brand is ontstaan in de grote houtopslag aan de Looierssingel en werd waarschijnlijk veroorzaakt door de inslag van een brandbom (met vertragingsmechanisme) of een lichtkogel. De opkomst duurde door de verduisteringsmaatregelen wat langer dan normaal. De eerste inzet geschiedde door een LBDspuit (Penninghoeksingel). Vervolgens kreeg men steun van de Magirus met drie stralen, afgelegd vanaf het Militair Hospitaal, en de Burgerijspuit met twee stralen. De motorspuit I was ingezet vanaf het Bolwerk en een andere LBDspuit vanaf de hoek Baanstraat/Bolwerk. Om kwart voor vijf arriveerde de versterking vanuit Souburg. Even na deze aankomst arriveerde de Vlissingse brandweer met twee grote autospuiten en een bagagewagen. Er werd hiervan echter slechts één spuit ingezet. Om 6 uur was men de brand meester en bestond er dus geen gevaar voor uitbreiding. De brand had afschuwelijke gevolgen voor een klein aantal bewoners aan de noordzijde van de Looierssingel. Alle woningen, op één na, werden in de as gelegd. Het huisje van Dhr. Poot bevond zich temidden van de rij brandenden woonhuizen. Door zijn inzet met vele emmers water kon hij zijn eigen woning behouden. Behalve de houtopslag met 1000 m³ hout gingen derhalve 8 panden waaronder 6 woonhuizen aan de overzijde van de straat in vlammen op. De zagerij en de schaverij konden behouden worden. Ondercommandant Mathijssen riep de hulp in van de Duitse commandant voor hulp bij het reddingswerk. Deze stelde onmiddellijk een groot aantal militairen ter beschikking. Er werd ook hulp aangeboden door de brandweer van 't Zand, deze was echter niet nodig.

Brandweerman P. Tinbergen, die op 17 mei reeds zijn woning had verloren, verloor nu ook zijn pakhuis aan de touwbaan aan het Seisbolwerk. Hij verkoopt per 1/3/41 zijn grond aan Houthandel Alberts.

Vermeldenswaard is verder dat op plaats van deze brand in 1966 een nieuw gebouwde brandweerkazerne werd geopend.

Op 12 september 1940 ontvangt de Brandweer een dankbetuiging van wnd. burgmeester J.W. Kögeler, namens B&W, voor de goede inzet bij deze brand.

Reeds in augustus stelde B&W aan de Raad voor een krediet van Fl. 3000,- te verlenen t.b.v. de aanschaf van brandweermateriaal ter aanvulling resp. vervanging van het in Mei 1940 verloren resp. beschadigde materiaal.

Het gaat hier om:

1000 meter 2 ½ “ 10 draads hennep slang

20 paren koppelingen

15 gordels – 15 bijlen – 15 redlijnen – 15 rubberdoek jassen

200 stuks brandweerknoppen

2 uniformen voor brandmeester

4 jekkers

2 petten

10 paar laarzen

10 overalls

20 handdoeken

Bij de brand op 5 september bij houthandel Alberts bleek dat het materiaal dusdanig slecht was dat het eerder genoemde krediet verhoogd werd tot Fl. 4500,-.t.b.v.

500 meter brandslang

20 meter gummi gevoerde slang (voor de ladder)

20 helmen

De motivatie:

“Voorts is het nodig de brandweer van nieuwe stalen helmen te voorzien daar de oude helmen, van dik bordpapier vervaardigd, door het zeer langdurig gebruik gedurende vele dagen na 17 mei week zijn geworden. Wij hadden gehoopt hiervoor kosteloos oude Nederlands helmen te kunnen krijgen, doch deze dagen is gebleken dat zulk onmogelijk is.”

N.B. Het gaat hier om het vervangen van de “antieke”zwarte helmen, Hollands model, met koperbeslag. In de latere oorlogsjaren worden de vrijwilligers met de zwart geschilderde helmen van het Nederlands leger uitgerust. De piketleden hadden toen de brandweermhelm van het Duits model, ook geschilderd in de kleur zwart echter aan de voorzijde voorzien van een beschildering van de tekst “Brandweer Middelburg”op een achtergrond van kleurige vlammen.

Voorts werd op 30 september 1940 een krediet gevraagd van Fl. 700,- voor verduisteringshulpmiddelen. Dit bedrag is nodig voor het witten van trottoirbanden, het onderste deel van bomen en lantaarnpalen (100 kg witte verf) en de aanschaf van 60 meter witte hekken.

Het jaar is nog niet voorbij als de Middelburgse brandweer nogmaals onder oorlogsomstandigheden haar bijdrage moet leveren bij een inzet als gevolg van een luchtaanval o.a.op de modellenmakerij van de Kon.Mij. De Schelde te Vlissingen op 20 september 1940.

Alarm om 23.45 uur door Duitse Commandant van het Vliegveld Souburg met het verzoek om hulpverlening in verband met grote branden te Vlissingen.

Uitgerukt met de Magirus en de ladderauto met aanhangspuit. Bevelvoerders waren Mathijssen, Visscher, v.Loo en Peek. De bemanning bestond uit 17 manschappen. De Burgerijspuit werd van de Gortstraat naar de St.Janstraat overgebracht voor standby. Tijdens de uitruk werd veel hinder ondervonden van afweerbeschietingen. Er moest driemaal onderweg gestopt worden om dekking te zoeken. Enige bewoners van de Nieuwe Vlissingeweg boden gastvrij gelegenheid hiertoe. Ook moet goed opgelet worden om niet in bomtrechters te rijden. Boven Vlissingen was de gloed van een geweldige brand zichtbaar. De maan scheen helder en het was mooi weer.

Omtrent de aanval: bij de Scheepjesbrug woedde een grote brand in een fabrieksgebouw van de Schelde, de modellenmakerij, ten oosten van het raadhuis. Commandant Lemmers lichtte ons in omtrent de inzet. Brandweer Vlissingen bluste elders in de stad aan de zuidzijde. Brandweer Souburg stond aan de westzijde en brandweer Middelburg werd ingezet aan de oostzijde vanaf de haven tegen de wind in.

De Magirus kreeg geen water bij de Scheepjesbrug en werd daarom verplaatst naar het fabrieksterrein. Daar werd afgelegd, dwars door de gieterij, met drie stralen. De aanhangspuit werd ook op het fabrieksterrein ingezet met twee stralen en bluste het hijskraangebouwtje. Om 1.00 uur kon het bericht Brand meester worden doorgegeven, hetgeen betekende dat de brand onder controle was.

Het verdere verloop: Tijdens het blussen kwamen onophoudelijk vliegtuigen over en het afweergeschut was steeds in werking waardoor meerdere malen een schuilplaats moest worden gezocht. Meerdere bommen zijn gevallen, één ervan raakte een olieboot aan de Koningsweg, welke daardoor in brand geraakte. Deze brand werd in eerste instantie geblust door brandweer Vlissingen geassisteerd door brandweer Souburg (met drie babyspuiten). Nadat de brand in de fabriek was bedwongen werden ook de Magirus en de aanhangspuit hierop ingezet. De ladderauto werd opgesteld aan de westzijde van de modellenmakerij en bediende een straal van brandweer Souburg hiermee van bovenaf.

Tijdens de brand werden koffie en sigaren verstrekt aan al het personeel !

Om 7.00 uur werd in overleg met commandant Lemmers ingerukt.

Bij het terugrijden naar Middelburg bleek de koppeling van de Magirus defect te zijn. De koppelingsplaten werden in Middelburg vervangen. Gelukkig gingen deze niet tijdens de brand kapot !

Op 25 september bedankt Burgemeester v.Woelderen de Middelburgse brandweer “voor de hulp bij de hevige en gevaarlijke brand in de nacht van 20 op 21 september 1940 tijdens een luchtaanval”

Op donderdag 10 oktober 1940 werd om 5.10 uur hulp gevraagd door de burgemeester van Arnhem door brandbommen waren vele branden ontstaan. Aangezien de branden door de plaatselijke brandweer bestreden konden worden, bleek er geen hulp meer nodig te zijn.

Op 5 december laat een geallieerd vliegtuig in de morgen een aantal bommen vallen in de buurt van de Eigenhaardstraat/Kinderdijk. Hierbij komen 4 mensen om het leven. De brandweer helpt bij de ruimingwerkzaamheden aangezien de schade groot is. In de omgeving sneuvelen vele ruimten. Binnen de brandweerorganisatie vraagt men zich af of hierbij een nieuwe situatie is ontstaan op het gebied van oorlogsvoering.

Op zaterdag 21 december 1940 wordt het personeel om 7.55 uur opgeroepen naar de kazerne te komen. De Hoofdpst LBD meldt: “Waarschijnlijk bommen gevallen in de omgeving van de Winterstraat.” Op de kazerne zijn aanwezig 4 brandmeesters, 24 brandweerlieden en 14 reservebrandweerlieden. Men rukt uit met de ladderauto en 11 personen. Brandmeester Joziassie rijdt door de duisternis langs de Winterstraat, Vlissingesingel, Tramsingel en Achtersingel maar vindt alleen glasscherven op het wegdek. Na een verdere verkenning bleek dat de bominslag te hebben plaatsgevonden in het verbindingsgebouw tussen de directiewoning en het hoofdgebouw van de P.Z.E.M. aan de Vlissingesingel. (tegenwoordig Poelendaelesingel). Het pand valt onder de gemeente Koudekerke, maar binnen het verzorgingsgebied van de LBD Middelburg.

In het gebouw worden drie dames aangetroffen die ongedeerd waren. De bom was ingeslagen in de kap boven de poort , waarbij het dak verwoest is en vele ruiten in de omgeving zijn gesneuveld.

Een tweede bom heeft een gat in de kanaalglooiing geslagen en schade aan een schip veroorzaakt.

Ook organisatorisch komt de Middelburgse brandweerkorps aan het eind van 1940 onder druk te staan. Er ontstaat beroering als bekend wordt dat de ondercommandant Mathijssen de Middelburgse brandweer wellicht gaat verlaten. Aan hem werd een tweetal betrekkingen aangeboden t.w. de functie van Territoriaal Inspecteur bij het Rijksbrandweerwezen te 's Gravenhage en die van Districtsinspecteur van het Brandweerwezen District Zeeland/Zuid-Holland. De organisatorische gevolgen van een eventueel vertrek worden in een aantal vergaderingen besproken. Het Bestuur van de Brandweerliedenvereniging zoekt naar een waardig afscheidsgeschenk. De keuze valt op een vulpen.

Verdere kleine wetenswaardigheden vinden we in het jaarverslag 1940.

Als eerste activiteit werd gemeld dat op 2,11 en 17 januari voor de ijsverenigingen de Seisen en de Vlissingse vest werd opgespoten.

Behalve de reeds genoemde grote branden was er 4 maal melding van een kleine brand, 17 maal schoorsteenbrand waarbij werd uitgerukt met het "schoorsteenrijwiel" en de brandmeester van dienst met twee brandweerlieden. De oorzaak van deze brandjes was veelal een vuile schoorsteen, te hard stoken of de aanwezigheid van hout in of bij het rookkanaal. Diverse brandjes op de puinplaats aan de Nieuwlandseweg werden door afdekken geblust. Gedurende de zomer was er weinig luchtalarm. Wel werd op 31 juli een brand in een voormalig kruithuisje aan de Westelijk Oude Havendijk geblust.

In het najaar echter 15 maal luchtalarm. Zo werd op 4 oktober bij luchtalarm alarm gemaakt voor een vermeende brand door scherven van het afweergeschut aan de Zuidsingel. Op 20 oktober werd een woning aan de Seisweg door een scherf van het afweergeschut getroffen. Op 15 november werd het regenwaterreservoir onder de Oostkerk leeggepompt voor inspectie.

Door de Luchtbeschermingsdienst werden 65 militaire helmen (Hollands model) beschikbaar gesteld.

In december werd door het Hoofd LBD een nieuwe taak aan de brandweer toegewezen, te weten het redden van onder puin bedolven en bij een bominslag. Het personeel werd na opkomst bij luchtalarm op de kazerne hierover geïnstrueerd.

Bij de bouw van noodwinkels en diverse noodgebouwen op de Dam Noordzijde en langs de "Kaaien", werd advies gegeven en voorgesteld brandmuren te maken en tussenruimten aan te houden.

De brandweerpost op de Dam is door de Duitse weermacht gevorderd en door hen in gebruik genomen.

1941.

Het jaar is pas enkele uren oud als het Hoofd LBD om 5.10 uur meldt dat in Vlissingen een uitslaande brand woedt in drie woningen aan de Boulevard Evertsen. Er staat een sterke oostenwind, terwijl de temperatuur – 7 C is. Er wordt uitgerukt met de Magirus en Burgerijspuit. De vermoedelijke oorzaak is een luchtaanval van een geallieerd vliegtuig. Bij aankomst van de Middelburgse versterking bleek geen hulp meer nodig te zijn.

Tijdens deze uitruk zijn te Middelburg achtergebleven: de ladderauto en 5 babyspuiten, 2 brandmeesters en 20 manschappen. Een probleem was dat de babyspuiten i.v.m. bevroeringsgevaar niet konden uitrukken. De spuiten werden namelijk handmatig voortbewogen. Als oplossing voor dit probleem werd afgesproken dat bij brand de ladderauto de babyspuit voorttrok, terwijl tijdens de rit de motor van de babyspuit draaiend werd gehouden.

De Abdijtoren is nu dermate toegankelijk gemaakt dat B&W de Raad toestemming vraagt een krediet van Fl. 1100,- te verlenen aan de LBD voor het overbrengen van de uitkijk- en luisterpost van “Du Commerce” naar de vroegere torenkamer, op een hoogte van 50 meter, waar deze post voor 17 mei 1940 ook al gevestigd was. De motivatie voor deze overplaatsing: Uitkijkpost “Du Commerce” is met 20 meter niet voldoende hoog, te weinig centraal en niet scherfvrij, dus gevaarlijk voor het personeel.

Het Departement van Binnenlandse Zaken wijst de LBD in een schrijven op de noodzaak van het reglementair gebruik van de zaklantaarn. Er mag op de uitkijkposten onder geen voorwaarde licht naar buiten dringen.

Het Hoofd LBD verzoekt aan Directie PTT, nadat de uitkijkpost Lange Jan weer geopend is, om aanleg van een verbinding met de Hoofdpst. Tevens doet hij bij de Directeur Gemeentewerken een aanvraag voor de plaatsing van een kachel, vloerplaat en levering van een pook, kolenkit en een reukloos toilet t.b.v de nieuwe uitkijkpost.

Een voor de Middelburgse brandweerorganisatie verheugend feit is de mededeling op de januari-vergadering van de V.B.B.M. dat ondercommandant Mathijssen het korps niet gaat verlaten. Als treurige mededeling deelt Commandant Bierman mede dat een deel van het archief van de Brandweer bij de brand op 17 mei in zijn woning is verloren gegaan.

Op de kazerne is een ongewenste toestand opgetreden! Bij het laatste luchtalarm was er een beschonken man binnengekomen. Besloten wordt om een bordje te plaatsen met de tekst: Verboden voor Onbevoegden.

Op zondag 16 februari 1941 wordt men de oorlogssituatie, waarin ons land verkeerd, weer terdege bewust als na een luchtalarm om 11.40 uur 's morgens de melding binnenkomt van “bommen gevallen in de buurt van de gasfabriek”. De ladderauto rukt uit naar de gasfabriek aan het Molenwater en verkent via het Noordbolwerk het gebied. In de Branderijmolengang wordt een bomtrechter aangetroffen. Vele ruiten in de omgeving waren vernield en enkele lichtgewonden werden aangetroffen. Daarna werd via de Koepoortbrug naar de Noordsingel gereden, waar de gevolgen van het bombardement veel ernstiger waren. Perceel nr.66 was vrij zwaar beschadigd door een bom welke in de voortuin was gevallen. In de berm van de Noordvest voor perceel nr.64 was eveneens een bom gevallen. Inmiddels waren een afdeling militairen van de Duitse Weermacht en een deel van de Opruimingsdienst aangekomen en begonnen met een onderzoek en puinruimen voor de ingang van perceel nr.66. In perceel nr.64 werd een getroffen vrouw gevonden, die reeds was overleden. In het puin voor perceel nr.66 werden twee zwaar verminkte lichamen gevonden van een man en een jongen. De lijken werden in een kleed gepakt en weggebracht. De brandweer hielp bij het in veiligheid brengen

van meubels en huisraad. Daarna werden de brandende kachels nagegaan. Verder was er slechts ruitschade aan de Noordweg. In totaal werden 8 bomtrechters van brisantbommen in dit gebied waargenomen. De inzet werd uitgevoerd door de ondercommandant, twee brandmeesters en negen brandweerlieden.

Er wordt in het voorjaar van 1941 veel aandacht besteed aan de brandbestrijding na een bombardement met brandbommen. Een advies hieromtrent van commandant Bierman aan het Hoofd LBD wordt zelfs omgezet in een Gemeentelijke verordening. In deze verordening staat o.a. vermeld dat alle gebruikers van woningen steeds een behoorlijke hoeveelheid droog zand en een schop beschikbaar dienen te hebben. Daarnaast moet men de beschikking hebben over één of meer emmers water en een vuurzweep (een stok met daaraan bevestigd doeken of dweilen). Ook van overheidswege heeft dit onderwerp de aandacht. De Secretaris Generaal van Binnenlandse Zaken Dhr. Frederiks zendt op 22 april 1941 het volgende telegram; "Engelse vliegtuigen gooien stukjes phosphor uit. Deze stukjes zijn zandkleurig. Terreinen die zijn overvlogen door Engelsche vliegtuigen moeten nauwkeurig worden afgezocht. De phosphor kan onschadelijk gemaakt worden door deze te begraven. Vooral niet met de handen aanraken. Mededelingen hierover door pers en radio zijn verboden."

In de zomer en wel op 11 juli 1941 worden, met verwijzing naar het eerder gezonden telegram, nog meer uitgebreide maatregelen bevolen.

Het luidt als volgt: "Het phosphorprobleem vraagt meer intensieve waarneming, met name op die plaatsen waar zich graanvelden rondom Middelburg bevinden. Speciale aandacht gevraagd tijdens het doorrijpen van het graan, tijdens het maaien, het dorsen en de opslag." Teneinde deze zaak geheel in beeld te kunnen krijgen, wordt een gemeentelijke inventarisatie uitgevoerd van de hoeveelheid graan op de velden en de opgeslagen hoeveelheden binnen de Gemeente.

Binnen de gemeentelijke brandweerorganisatie zijn er veel wijzigingen aan de orde. Per 1 november 1941 wordt het buurtschap 't Zand aan de gemeente Middelburg en dus aan het verzorgingsgebied toegevoegd. Tot die tijd behoorde dit deel van Middelburg tot de Gemeente Koudekerke. Het behoorde echter sinds de oprichting van de LBD al wel tot hun verzorgingsgebied.

Het materieel van de brandweer 't Zand bestaat uit :

Een motorspuit 2000 liter/min. In bruikleen.

Een handspuit met zuigslang, handbomen, 140 meter 2" slang en 2 opzetstukken (standpijpen).

Een bakfiets en een rijwielpomp (?).

Voorts 1 schuifladder van 8 meter lengte en 2 ladders van 5 meter en wat klein gereedschap.

Per 1-1-1942 zullen 8 personen van 't Zand worden ingedeeld bij de Middelburgse brandweer, tevens worden de hand- en motorspuit overgebracht naar de St. Janstraat (garage Kievit). Brandmeester C. de Visser en brandwacht A. de Poorter, beiden dus op 't Zand woonachtig, behouden elke een standpijp, sleutel, straalpijp en twee slangen voor de eerste aanval in het kader van de LBD. Ook brandmeester Jobse treedt tot "Middelburg" toe.

In December 1941 deelt de verhuurder van brandweerkazerne 't Zand aan de Breeweg,

Dhr. J. Verhage mede dat hij het gebouw niet langer wenst te verhuren. Het materieel van 't Zand, waaronder de motorspuit, wordt te Middelburg gestationneerd. De bijbehorende loods aan de Breeweg zal door Gemeentewerken worden afgebroken.

Op 22 juli 1941 wordt om 14.35 uur uitgerukt voor een hulpverlening bij een uitslaande brand in een schuur aan het Dorpsplein te Souburg. Weersomstandigheden: westelijke wind en droog helder weer. Bij aankomst bleek de brand reeds was geblust door de Souburgse brandweer. De schuur is grotendeels verbrand.

In het jaar 1941 hadden voorts de volgende meldingen plaats:

1 maal een uitslaande brand bij Polak aan de Loskade.

11 kleine binnenbrandjes w.o. een bergplaats aan het Vlissingse Wagenplein en een paardenstal aan de Breestraat en 20 schoorsteenbranden.

EEN POGING TOT REGIOVORMING.

De Brandweerinspectie (Rijksinspecteur J.D.Backer) heeft een bespreking gehad tijdens een vergadering van Burgemeesters van de kleinere gemeenten op Walcheren. Daar heeft hij een voorstel ter tafel gebracht om het eiland in verzorgingsgebieden te verdelen. Het verzorgingsgebied van Middelburg wordt daarbij behalve met 't Zand, ook met St.Laurens, Kleverskerke, een klein deel van Grijskerke, Arnemuiden en een klein deel van de gemeente Veere uitgebreid. Het gebied neemt dan toe met 150% en het aantal inwoners met 6000. Bij brand in een perceel van de andere gemeente geschiedt de melding rechtstreeks naar de centrale post te Middelburg. Deze post waarschuwt o.m. telefonisch de betrokken burgemeester, die alleen brandweermaterieel en personeel ter beschikking krijgt, doch overigens in zijn gemeente zijn normale bevoegdheden in geval van brand behoudt.

De bluswatervoorziening blijft een zorg van de betrokken gemeente. De kosten hiervoor zullen voor de betrokken gemeenten Fl. 0,20 per jaar per inwoner bedragen. Aan B&W wordt door Cdt.Bierman voorgesteld de vergoedingen voor de Middelburgse brandweer met 50% te verhogen. Ook wordt een voorstel gedaan om tot aanschaf over te gaan van een dichte commando-/manschappenwagen met gereedschappen (t.b.v. boerderijen zoals rieden, trekhaken) en een trekrichting.

Op 25 november 1941 verzendt inspecteur Visscher een aantal offerteaanvragen aan een aantal leveranciers voor de levering van een geheel gesloten manschappen-gereedschapswagen tevens geschikt als trekwagen voor een babyspuit. De wagen moet plaats bieden aan tien personen. De fa.Kronenburg zendt hiertoe een prijsopgaaf.

De Middelburgse brandweer bestaat in die tijd uit :commandant - ondercommandant – inspecteur – 8 brandmeesters – 34 brandwachts – 22 reservebrandweerlieden. Dat aantal is voldoende voor het nieuwe verzorgingsgebied. Tevens dient in de betr.gemeenten een kleine kern bestaande uit brandweerploegen aangehouden te worden om met de slangenwagen een eerste aanval uit te voeren of schoorsteenbranden te blussen.

N.B. In 1934 werd al een wederkerigheidsovereenkomst in zake hulpverlening bij brand gesloten met de gemeente Vlissingen en een hulpverleningsovereenkomst met alle verdere gemeenten op Walcheren. Op 8 juli 1942 wordt echter bepaald dat de wederkerigheidsovereenkomst met Vlissingen niet in werking kan blijven omdat gedurende de oorlog de brandweer van Vlissingen in de gemeente dient te blijven.

De plannen met betrekking tot een nieuwe indeling met vergroting van de verzorgingsgebieden vinden geen doorgang. Er blijft slechts een regeling met St.Laurens, 't Zand en Arnemuiden. Op het 't Zand is de brandweer al opgeheven; er blijft daar een LBDgroep. Op St.Laurens wordt een piket ingesteld bestaande uit 1 hoofdbrandwacht – 1 brandwacht 1^e klas en 4 brandwachts 2^e klas met 3 standpijpen en 300 m slang. In Arnemuiden wordt een piket met dezelfde sterkte ingesteld. De vergoeding aan Middelburg bedraagt Fl. 0,20 per jaar per inwoner.

COMMANDOWISSELING.

In april 1941 wordt duidelijk dat ondercommandant Mathijssen definitief afziet van zijn aangeboden functies bij de landelijke Brandweerinspectie. Een ieder is hierover zeer verheugd. Het geschenk dat als afscheidscadeau was bedoeld, een vulpen, wordt nu, om die vreugde te onderstrepen, aan hem aangeboden. Commandant Bierman krijgt ter gelegenheid van zijn 70^e verjaardag een plant overhandigd.

In de juni vergadering van de V.B.B.M. deelt de Commandant mede dat hij het plan heeft ontslag aan te vragen maar de vrees voor de organisatorische gevolgen voor de Middelburgse brandweer door een ingrijpen van hogerhand weerhoudt hem. Hij meent goed te doen door het in deze kring eerst te bespreken en daarna met de Burgemeester overleg te plegen. Volgens de aanwezigen gaat het nu organisatorisch nog best. In juli deelt hij mede dat hem van hogerhand de raad is gegeven nog enige tijd aan te blijven.

Op 18 september 1941 schrijft Commandant H.Bierman, Veersesingel 6 een brief aan Burgemeester v.Walré met de volgende inhoud:

“In verband met mijn leeftijd en gezondheidstoestand verzoek ik U beleefd mij met ingang van 1 oktober 1941 eervol ontslag te willen verlenen uit de betrekking van Commandant der Brandweer van de Gemeente Middelburg. Als opvolger kan ik U aanbevelen Dhr.A.J.W.Mathijssen, Ondercommandant der Brandweer.”

De Burgemeester verleent hem dit ontslag en gaat akkoord met de benoeming van Dhr.Mathijssen tot Commandant. Dhr.Bierman zal worden benoemd tot Erecommandant der Middelburgse Brandweer.

In een afscheidsbijeenkomst op 18 oktober 1941 wordt deze benoeming onderstreept door de uitreiking van een oorkonde. Hierop staat, naast de benoeming tot ere-commandant, vermeld zijn diensttijd bij de Middelburgse brandweer t.w. van 15 maart 1931 tot 1 oktober 1941. Een saillant detail is dat de oorkonde is ondertekend door de drie burgemeesters die tijdens zijn loopbaan in functie waren t.w.: Mr.Dr.J.v.Walré de Bordes, M.Fernhout en P.Dumon Tak.

Op 26 september dankt Dhr.Bierman de Burgemeester voor het toegestane verzoek en deelt mede dat hij ten hoogste is vereerd met de benoeming tot Erecommandant. Met de aanstelling van Dhr.Mathijssen doet hij het gehele korps een groot genoegen.

Diezelfde dag licht Dhr.Bierman op een vergadering van de V.B.B.M toe waarom zijn ontslagaanvraag zo plotseling is ingediend..... Hij is vorige week bij de Burgemeester geroepen en deze deelde hem toen mede dat hij, hoewel aarzelend, meende dat de tijd voor het bedanken als commandant gekomen was om de ondercommandant nog te kunnen benoemen en vroeg aan de commandant diens medewerking daarbij. De Burgemeester was zeer gerustgesteld door de volle medewerking van de commandant en daarna is alles zo ineens gelopen.....

De commandant kan zich met deze gang van zaken goed verenigen omdat hij nu overtuigd is dat de brandweer in goede handen blijft. Alle aanwezigen wensen de ondercommandant geluk met zijn bevordering.

Met deze bevordering ontstaat een vacature voor de functie van ondercommandant.

Commandant Mathijssen is voornemens Dhr.v.Nederveen voor te dragen zoals de traditie aangeeft. Er bestaat hiertegen echter bezwaar van de zijde van de Burgemeester met het oog op de hoge leeftijd. Hogere instanties zouden deze promotie kunnen afkeuren. De leeftijdsgrens zal komen te liggen tussen de 60 en 65 jaar. De burgemeester wil wachten met de benoeming van de ondercommandant tot de annexatie van 't Zand is afgerond.

Dhr.Mathijssen betreurt deze gang van zaken; een oud bestaand gebruik bij de vrijwillige brandweer is hiermede dan opgeheven.

Voorgesteld wordt om brandmeester v.Loo voor te dragen tot ondercommandant. Deze weigert echter met het oog op zijn dagelijkse werkzaamheden. Volgens hem is brandmeester Peek wel geschikt voor bevordering. De commandant wil e.e.a. eerste met de burgemeester bespreken. Door iemand uit eigen gelederen voor te dragen wordt wellicht voorkomen dat iemand van buiten het korps wordt aangewezen.

De brandweertvereniging wil ook de scheidende commandant een aandenken geven. Tijdens een ledenvergadering in het Militair tehuis in de Nieuwstraat (25/9/41) wordt voorgesteld hem een erelidmaatschap van de vereniging aan te bieden plus een herinneringsmedaille zo mogelijk in goud. De nieuwe commandant zal een "bloemetje" worden aangeboden. In de jaarvergadering (29/11/41) wordt medegedeeld dat enkel een legmedaille is gegeven aan de scheidende commandant en deze was al boven de begroting! De vraag wordt gesteld: Was het bloemetje aan de nieuwe commandant uit eigen tuin, gezien de geringe kosten? Antwoord: Nee, het was toch werkelijk een mooi boeket waar de commandant zeer mee was ingenomen.

De secretaris van de brandweer Dhr. J.W.H.L.van Karssen wordt per 1 januari 1942 door de burgemeester eervol ontslag verleend.

Op de vergadering van 21 november 1941 is ook een delegatie van de Brandweerininspectie aanwezig in de persoon van de Inspecteur Dhr.J.D.Backer en de Preventieinspecteur der Rijksinspectie Dhr.B.Meenhorst. Een maand later worden voorschriften ontvangen van Dhr.Backer omtrent de organisatie van de brandweer. De totale sterkte van het korps moet van 63 op 81 man gebracht worden. De ontslagleeftijd wordt gesteld op 55 jaar met uitzondering van de brandmeesters en hogere functionarissen, die wordt gesteld op 60 jaar. Op een vraag of het aantal van 81 man is gebaseerd op een oorlogssituatie wordt ontkennend geantwoord. De sterkte geldt ook als vredessamenstelling.

In verband met de benzineschaarste is het houden van oefeningen een groot probleem. In eerste instantie wordt het houden van oefeningen verboden. Wekelijks moet een opgaaf van de benzinevoorraad aan het Hoofd LBD worden doorgegeven.

Naderhand wordt voor elke oefening een hoeveelheid benzine toegewezen. In de maand Juli 1941 is dat 80 liter. In September 1941 wordt 160 liter toegewezen voor het houden van een oefening in de Havendijkstraat. Deze straat is in die tijd een onderdeel van een nieuwbouwwijk.

KAZERNELEVEN.

De vaste piketdienst bestaat in eerste instantie uit drie ploegen van zes man, de sterkte wordt in opdracht van het Hoofd LBD uitgebreid tot 21 man. De piketdiensten liepen van 8 – 14 uur, 14 – 22 uur en 22 – 8 uur. In verband met rantsoenering is de voedselvoorziening een groot probleem, daarom verzoekt de commandant op 15 oktober 1941 aan de Directeur van de Distributiedienst om extra rantsoen van brood, vlees, aardappelen en boter voor de 21 man beroeps(piket)brandweer. In de door het piket zelfgebouwde onderkomen achter in de garage St.Janstraat wordt nu ook een slaapgelegenheid gemaakt voor 6 man. Dat houdt in dat bij elke nachtdienstwisseling de bedden vervangen moeten worden. Als matras worden strozakken toegepast. De kosten voor het stro bedragen Fl. 3,00 per maand.

Het materieel wordt uitgebreid met een babyspuit. Momenteel staan bij garage Louisse in de Gortstraat de Burgerijspuit en twee babyspuiten. Er staat een babyspuit op het Hofplein, de rest staat in de kazerne St.Janstraat. Dat de stalling niet altijd een veilige plaats hoeft te zijn, blijkt uit de volgende mededeling. Er is van B&W een brief ontvangen met de mededeling dat de kosten van herstelling van de schade aan de motorspuit bij de aanrijding in garage Louisse door een voertuig van de Duitse Weermacht door deze betaald moet worden.

Om de piketmensen in de rustige uren enigszins nuttig bezig te houden wordt door de inspecteur Visscher een werkverdeling gemaakt. Deze ziet er als volgt uit:

Maandag 's morgens	Babyspuiten schoonmaken en koper poetsen
Dinsdag 's morgens	Ladderwagen schoonmaken en koper poetsen
Woensdag 's middags	Magirusspuit schoonmaken en koper poetsen
Donderdag 's middags	Fordspuit schoonmaken en poetsen
Vrijdag 's middags	Tweewielige motorspuiten schoonmaken en poetsen
Zaterdag 's morgens	Kazerne opruimen en geheel schoonmaken.

Ook worden via mededelingen op papier diverse consignes uitgebracht. Later wordt hiervoor het z.g.piket(wacht)boek gebruikt. Enkele mededelingen:

Fietsen, alleen van de wacht, mogen geplaatst worden op de aan te wijzen plaatsen.

Van het HLBD:

Het is verboden in dienst en op de post alcoholische drank te gebruiken of bij zich te hebben en onder invloed van gebruikte alcohol in dienst te komen.

Het is verboden in de kazerne en in dienst over politiek te spreken en speldjes of andere insignes van politieke partijen te dragen.

Het is verboden de kazerne te verlaten, tenzij in geval van noodzaak, mits de deur toegang gevende tot het lokaal waar de telefoon is, openstaat en men goede aandacht schenkt aan het overgaan der telefoonbellen.

Tenslotte wordt het personeel met klem verzocht de grootst mogelijke zuinigheid te betrachten met het gebruik van gas en electriciteit.

Er wordt door de leiding opgemerkt dat er nog steeds buitenstaanders in de kazerne komen en dat de kazerne nog steeds wordt verlaten (door de piketleden) en naar de kaai (Turfkaai) wordt gelopen !

Dat sommige piketleden wel eens bij het badhuis aan het eind van de St.Janstraat vertoefden blijkt uit een verhaal dat ik van Wim den Hollander vernam. Hierbij blijkt dat zij door hun aanwezigheid aldaar en hun verbale communicatie menig cafébezoeker van de dood gered hebben. Door het ontbreken van enige verlichting als gevolg van de verduisteringsmaatregelen raakte menigeen een weg kwijt en belandde door het ontbreken van enige afscheiding bij de "kaaikant" te water.

In deze tijd is ook door de bezetter een avondklok ingesteld hetgeen blijkt uit de notulen van de V.B.B.M. van 21 november 1941 die het volgende vermeldt: Tegen 11 uur wordt de vergadering er aan herinnerd dat het sluitingsuur geslagen is. Brandweerpersoneel mag zich tussen 24 uur en 4 uur 's morgens (ook) niet op straat bevinden behalve bij luchtalarm en/of bominslag.

VERDERE WETENSWAARDIGHEDEN.

L.B.D.

De gemeente arts Dr. A.C.H. de Nooyer deelt aan het hoof LBD mede dat het hulpziekenhuis aan de Nieuwe Haven wordt opgeheven en tot gymlokaal wordt omgebouwd. Het hulpziekenhuis Heerengracht (v.m.Chr.Kweekschool) blijft gehandhaafd. Er is ook een hulppost LBD gevestigd in de gymzaal van genoemde kweekschool.

Oostkerk.

Eind november 1941 wordt de stationaire motorpomp van de brandbeveiligingsinstallatie van de Oostkerk aangesloten en gecontroleerd door de piketdienst. Tijdens deze beproeving blijkt de pomp niet te willen aanslaan. Als reden wordt opgegeven: geen verwarming !

Preventieve maatregelen:

Bij de wederopbouw van onze stad was het noodzakelijk om bij het nieuwe stratenplan ook nieuwe plaatsen voor ondergrondse brandkranen aan te wijzen.

1942.

Het jaar begint traditioneel met het opspuiten van de Ysbaan op verzoek van de Ysclub op 15,16 en 19 januari.

Bij een oefening op de Oostkerk blijkt dat de huidige autoladder met 14 meter lengte te kort is. Om dit probleem op te lossen verzendt inspecteur Visscher in mei offerte-aanvragen voor een mechanische ladderauto met ladderlengte van ongeveer 30 meter. De aanschaf blijkt een moeilijke zomet onmogelijke zaak te worden aangezien de leverancier van brandweervoertuigen alleen kan leveren indien door de klant een chassis aangeleverd wordt. De Rijksinspectie v.h.Brandweerwezen wijst erop dat alle mogelijke chassis' gebruikt dienen te worden voor motorspuiten.

Om die zelfde reden kan ook de gewenste commando-/manschappen wagen niet geleverd worden. Om dit probleem op te lossen wordt in september '42 een 8 cylinder Oldsmobile bouwjaar 1934 omgebouwd tot trekker door de firma v.Bergen te Heiligerlee.

Het materieel wordt tenslotte in diezelfde maand uitgebreid met een nieuwe fiets dankzij het verleende krediet van Fl. 75,-.

Een overzicht van het materieel anno 1942:

3 stuks LBD spuiten	bj. 1940	Bikkers	1000 liter/minuut
Magirus autospuit	bj. 1930		1800 liter/minuut
Ford autospuit	bj. 1929		1200 liter/minuut
Motorspuit I	bj. 1922	Bikkers	600 liter/minuut
Motorspuit II	bj. 1922	Bikkers	600 liter/minuut
Motorspuit III	bj. 1941	Bikkers	2000 liter/minuut
Motorspuit Z(and)	bj.1938	Ajax	2000 liter/minuut.

Bijzonder detail : de ladderauto Chevrolet/Magirus wordt in het overzicht niet vermeld !

BRANDEN.

Dat het bij de onderlinge gemeenten tijdens de bezettingstijd niet altijd klikte blijkt uit het volgende brandrapport.

Op 20 april 1942 wordt telefonisch brand gemeld door een "Duitse instantie " Dam 6 te Middelburg. Dit bleek een beambte van "Der Beauftragte für die Provinz Zeeland" te zijn. Het brandadres was: Vlissingse weg Huis ter Boede te Koudekerke.

Uitgerukt om 13.00 uur. Terug in kazerne 13.45 uur.

Bij aankomst was de Duitse brandweer reeds aan het blussen. De Vlissingse brandweer die ook al ter plaatse was, heeft evenals de Middelburgse brandweer geen hulp verleend.

De oorzaak van de brand was het ontbranden van de kurkisolatie van de expansieleiding van de centrale verwarming waarvan de kachel te heet was opgestookt.

De burgemeester van Koudekerke Dhr.Dregmans weigerde de rekening van Fl. 10,- te betalen aangezien de hulp van de andere gemeentelijke brandweren noch door hem noch door zijn commandant was aangevraagd. Na veel discussie is de rekening uiteindelijk voldaan.

Op zondag 6 september 1942 wordt om 19.30 uur om hulp gevraagd door de burgemeester van Arnhemuiden bij een brand in boerderij van C.Mesu Czn bij de Sloedam G20. De Magirus rukt om 19.40 uur uit . De commandowagen met motorspuit volgt.

Bij aankomst was het dak van de schuur reeds ingestort terwijl het graan en de hooitassen hevig brandden. De woning liep geen gevaar.

In verband met de verduisteringsvoorschriften moest de brand snel geblust worden. Het was al bijna 20.00 uur ! Om 20.10 uur gaf de Magirus twee stralen water. De

bluswatervoorziening, een “koeiepit” was echter dermate vervuilend dat de zuigkorf wel drie maal moest worden schoongemaakt. Om 20.55 uur gaf de motorspuit ook twee stralen water. Uiteindelijk was om 21.30 uur de brand “zwart”. Om 22.00 uur werd weer ingerukt. Als bewaking werd ’s nachts een wachtploeg van zes man ingezet. Deze heeft het ’s nachts opblaaiend vuur gedoofd. De volgende dag werd nog een nablussing met de motorspuit uitgevoerd.

’s Maandags 7 september werd om 6.00 uur de nachtploeg afgelost. Het hooi werd uiteen getrokken. Om 16.30 uur werd weer ingerukt, aangezien er geen rook en vuur meer was waar te nemen. De bewaking werd overgedragen aan de brandweer van Arnemuiden en de boer. Om 21.15 uur verzoekt de burgemeester echter weer om hulpverlening. Het hooi was weer gaan branden door verslapping van de bewaking. De verduisteringsvoorschriften vereisen echter dat de vlammen gedoofd worden! De motorspuit rukt om 22.00 uur weer uit en keert om 4.00 uur in de kazerne terug. Daarna is de nazorg weer overgegeven aan de brandweer Arnemuiden. De brandoorzaak: kinderen speelden met lucifers.

Als laatste grote brand is vermeldenswaard die van 29 november 1942.

Rond het middaguur ontstaat een uitslaande brand op een hofstede van (eigenaar) J.Maas aan de Oude Vlissingseweg 71. De bewoner is Dhr. C.Maas. Om 12.07 uur ontvangt de hoofdpost van de LBD een melding uit Souburg dat er in die gemeente een brand woedde. Enige tijd later komt een bewoner van de Oude Vlissingseweg aan de kazerne St.Janstraat melden dat er brand was op de Oude Vlissingseweg. Er wordt uitgerukt met groot materieel. Bij aankomst bleek dat reeds de brandweer van Souburg en Vlissingen, gerekwireerd door een Duitse officier van de Feuerschutzpolizei, met de blussing waren begonnen. Brandweer Middelburg kwam dus als derde bij een brand op haar grondgebied! Achteraf is de gang van zaken enigszins te verklaren. De oorzaak van de brand betrof inslag van een granaat van een Duits afweergeschut. Dit was een probleem dat meerdere keren voorkwam en meestal geen brand veroorzaakte. Daarnaast was de Duitse officier wellicht niet op de hoogte van de indeling van het verzorgingsgebied. De Middelburgse brandweer mocht tenslotte de nablussing verzorgen, hierbij geholpen door 18 man van de Diwemi (Dienst Wederopbouw Middelburg) bij het uittrekken van het hooi e.d. De levende have was door de boer zelf reeds veiliggesteld.

Verder nog een drietal uitslaande branden:

Op 9 mei op het terrein van de Gemeentereiniging aan het Oud Arnemuïdsvoetpad. Hierbij werd een schuur en enige wagens verwoest. Voorts op 28 augustus in de rijwielloods van School J aan de Nederstraat en op 20 november een brand geblust met 5 stralen in een witwerkersbedrijf in de Koestraat.

In de categorie vermeldenwaardige branden kunnen we noemen:

Op 12 januari een kleine brand in de R.K.School in de Verwerijstraat. De oorzaak: de kachelpijp bevond zich te dicht bij een houten lijst. De brand is geblust door de onderwijzer en leerlingen met sneeuw.

Verder een aantal autobranden door toepassing van gasgeneratoren, die door de benzineschaarste veel werden toegepast. Ook door deze toepassing ontstaat brand in een auto met wasgoed bij wasserij de Lelie in de Kromme Wee.

Ook de brandweer zelf heeft overwogen tot de aanschaf van gasgeneratoren over te gaan. De burgemeester van Kloosterzande stelde zelfs voor de brandweerspuit uit te rusten met paardentractie!

Er werd dit jaar slechts 1 maal luchtalarm gegeven. Dit was op 31 juli waarbij een brandbom insloeg in het pand Langeviele 58. Er ontstond echter geen brand.

OOSTKERK

Ook deze monumentale kerk wordt tijdens de oorlogsdagen goed bewaakt. Het kerkgebouw is voorzien van een motorpomp , geplaatst in een pompgebouwtje nabij de kerk, welke van water wordt voorzien vanuit een reservoir onder de kerk. Dit reservoir kan middels een afsluiter vanuit het waterleidingnet worden bijgevuld. De pomp voedt een z.g.n.open sprinklersysteem, aangebracht in het gehele kerkgebouw. Voor de nachtdienst schrijft het Hoofd van de Kunstbeschermingsdienst Middelburg Ir.A.Rothuizen de volgende consignes: Tijdens de nachtdienst wordt de hoeveelheid benzine in de tank van de motorspuit gecontroleerd. Twee maal per wacht wordt een volledige rondgang door het kerkgebouw gemaakt. Tijdens schieten of luchalarm wordt regelmatig in het gebouw gecontroleerd. Twee maal per week op woensdag en zaterdag wordt de motor aangeslagen en laat deze vijf minuten draaien.De wacht oefent regelmatig de bediening van de aanwezige materialen.

In het voorjaar van 1942 wordt de Oostkerk voorzien van een smeltsprinklerleiding. Deze installatie wordt door luchtdruk bewaakt. Zodra de luchtdruk wegvalt, door b.v. doorsmelten van een smeltveiligheid, wordt een claxon geactiveerd. Hierdoor worden de omwonenden gewaarschuwd. Deze moeten de brandweer dan waarschuwen. Voorlopig is het niet mogelijk het alarm direct naar de brandweer door te schakelen. Tot nu toe wordt elke week, in opdracht van de Rijksinspectie, op maandag om 15.00 uur de motor en pomp door het brandweerpiket beproefd. Het Hoofd van de K.B.D. (Kunstbeschermingsdienst) stelt voor om de alarmen naar de brandweer door het architectenbureau (Rothuizen) te laten verzorgen zolang geen directe lijn aanwezig is. Eventueel kan een premie worden gegeven voor degene die het eerst het architectenbureau waarschuwt. Bij brandalarm rukt de piketploeg uit , gevolgd door een motorspuit.

Op 26 januari 1943 wordt een stijgleiding naar de kerkzolder aangelegd en daarna beproefd.

LUCHTBESCHERMINGSDIENST

Op 27 april 1942 wordt de commissaris van politie Dhr.J.Fontijne uitgenodigd voor een bespreking op Dam 6 , het bureau van de Duitse Ordnungspolizei, met Hauptman Streich van de Sicherheitsdienst en Leutnant Staub van de Ordnungspolizei. Na dit gesprek wordt Dhr.Fontijne gearresteerd. Hij wordt opgevolgd door een Duits gezinde functionaris, Dhr. R.A.Avink. Als plaatsvervangend hoofd wordt op 1/8/42 eerst dhr H.A.J.Lambers aangesteld , deze wordt per 1/12/42 opgevolgd door dhr. N.A.Malcorps.

In een telegram wordt op 27/6/42 medegedeeld dat met ingang heden de uitkijkposten van de LBD worden ingetrokken en de ruimten dienen te worden afgesloten. Het personeel van de LBD moet surveillancediensten gaan verrichten.

Op 22 augustus 1942 wordt medegedeeld dat de uitkijkposten Lange Jan en Oostkerk als militaire uitkijkposten worden gebruikt Op 8 maart 1943 wordt in de Oostkerk hiertoe op de kerkzolder een wachtverblijf ingericht. De civiele uitkijkpost wordt, als voorheen, hotel Du Commerce. Deze uitkijkdienst wordt echter op 4 juli 1943 opgeheven.

De LBD wijzigt de uitmonstering van zijn personeel. In plaats van de rode armbanden worden wit emaille plaatjes met een riempje om de bovenarm bevestigd.

KAZERNE.

De commandant heeft al vele jaren steeds opgemerkt dat de kazerne aan de St.Janstraat te klein van omvang is om al het materiaal te bergen. B&W geven Ir.A.J.v.d.Steur de opdracht

een nieuwe kazerne te ontwerpen. Bij het ontwerp zal gebruik gemaakt worden van de voorstellen van de commandant. Hiertoe vraagt de burgemeester in januari 1942 om een ontwerp-tekening.

Op 18 maart 1942 worden de consignes van de Luchtbeschermingsdienst van 29 juli 1941 nog uitgebreid met een ander artikel t.w. dat het personeel verplicht is tot strikte geheimhouding van alles wat hem in verband met zijn betrekking bekend wordt. Deze geheimhouding bestaat niet tegenover hem aan wie men ondergeschikt is in zijne dienstbetrekking.

N.B. Deze instructie geldt ook voor personeel van de uitkijkdienst met bovendien voor hen nog als extra vermelding: het verboden in dienst te slapen en het is verboden van zonsondergang tot zonsopkomst.

De Secretaris-Generaal deelt in een brief mede dat het verboden is om, in dienst van brandweer en politie, insignes van de N.S.B. te dragen.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft echter nog meer voorschriften in petto. Zo moeten alle brandmeldingen aan de "Duitse politie" op Dam 6 gemeld worden. De commandant is echter met de commissaris van politie overeengekomen dat branden direct worden doorgemeld aan Leutnant Staub van de Ordnungspolizei.

Tevens vaardigt het Ministerie ook een rookverbod uit voor brandweerlieden tijdens diensttijd of in uniform.

Het uniform van het piketpersoneel is inmiddels ook door het HLBD vastgesteld en bestaat uit: tuniek(jas), pantalon (kort), kwartiermuts en beenkappen.

Blijkens een opgave in het voorjaar 1942 bedragen de kosten voor de brandweer als vaste kern van de LBD:

Kosten stalling brandweerauto's	fl. 14.50 per maand
Kosten verwarming kazerne	fl. 46.07 "
Kosten stalling babyspuiten	fl. 16,67 "
Huur garage Hofplein t.b.v stalling motorspuit	fl. 4,00 "
Stroo voor piketdienst	fl. 3,00 "

Op 5 augustus 1942 verschijnt de mededeling aan de burgerij dat ¼ deel van de bevolking van de gemeente Middelburg moet evacueren op 10 augustus a.s. Velen verzoeken en verkrijgen een ontheffing hiertoe. Het laatste transport vindt plaats op 15 augustus 1942. Het brandweerpiket brengt de evacuatieberichten rond.

Op 19 augustus 1942 vindt een inspectie van het brandweermaterieel door de Ortdkommandant plaats op de Vismarkt. Hij heeft geen op – en/ of aanmerkingen. In december bezoekt de commandant een nieuwe Ortdkommandant en licht hem in over de brandweerorganisatie, alarmering etc.

Het piket heeft in de zomer de open putten in het verwoeste stadsdeel met olie bespoten ter bestrijding van malariamuggen. In Mei krijgt het piket opdracht om in de stad opschriften welke beledigend zijn voor de Duitse weermacht te verwijderen. Ook komt de mededeling dat het in de pers publiceren van verslagen van branden en oefeningen verboden is.

De Rijksinspectie voor het Brandweerwezen verordonneert verder dat Joden geen gebruik mogen maken van de (brandweer)telefoon. Een andere order betreft de opdracht dat bij brand het eventuele commando van de Wehrmacht moet worden opgevolgd. Zo zien we dat de overheerser meer en meer zich bemoeit met de gang van zaken, ook bij de Middelburgse brandweerorganisatie.

Een piketlid deelt in juni 1942 in een brief aan de burgemeester mede dat hij ontslag vraagt als brandweerman om reden dat hij als N.S.B.lid niet met andersdenkenden kan samenwerken.

In september is via de burgemeester een aanvraag bij de Ortskommandant ingediend om 6 nieuwe strozakken en 6 peluwzakken t.b.v. het piket in bruikleen te verkrijgen. Deze aanvraag wordt afgewezen. In oktober ontvangt het piket echter de gevraagde strozakken en peluwzakken van het Bureau Sociale Bijstand.

Op 3 september wordt de 2^e hands trekker Oldsmobile bezichtigd. De aflevering vindt plaats in januari 1943. Aangezien voor deze materieelsuitbreiding in de kazerne St.Janstraat geen plaats is, wordt deze bij garage Den Toonder op de Zuidsingel gestald.

Er heeft zich in de kazerne een onaangenaam feit voorgedaan. Er zijn drie handzagen verdwenen. Er wordt 2 maal 24 uur respijt gegeven vooraleer de politie in te schakelen.

Aangezien er zich niemand als schuldige heeft gemeld, moet worden aangenomen dat ongenode gasten van buiten de kazerne als schuldigen moeten worden beschouwd. Als preventieve maatregel wordt de kazerne voortaan aan de straatzijde gesloten. Het piket krijgt toegang door de zijdeur van de slangendroogtoren in de St.Jansgang. In december heeft ook het politieonderzoek naar deze diefstal geen resultaat.

Er ontstaan nog meer stallingsproblemen als Garage Kievit door de Duitse weermacht gevorderd wordt. Het daar geborgen materiaal, te weten een handspuit, 2 haspels en gereedschap worden overgebracht naar het voormalig spuihuisje in de Helm. Een kleine bagagewagen wordt onder het dak van de overkapping van de Vismarkt opgeslagen. Voorts is op het gebied van materieel nog mede te delen dat Brandmeester Groosman nog een D.K.W.motorspuitje met 50 meter 2"slang bezit. Deze mag de brandweer hebben. De schoorsteenfiets wordt niet meer gebruikt, deze is nu namelijk vervangen door een driewieler.

Over fietsen gesproken: alle leden van de brandweer ontvangen in augustus 1942 een bewijs van vrijstelling voor de rijwielverordening. Zij behoeven hun fietsen dus niet in te leveren !

BESTUURLIJKE ZAKEN

De burgemeester heeft het voorstel tot bevordering per 1 januari 1942 goedgekeurd van de heren E.Visscher tot 1^e ondercommandant en technisch leider en J.PEEK tot 2^e ondercommandant en instructeur. Dhr. R.v.Roo wordt tot secretaris benoemd ter opvolging van dhr.v.Karssen. Laatstgenoemde krijgt als afscheidsgeschenk een zilveren horlogeketting met dito hangertje voorzien van het Middelburgs wapen en de inscriptie "1917 – 1942 – brandweer".

Dhr.C.de Visser, 't Zand D246, lid van de v.m.brandweer 't Zand, wordt aangesteld als reserve-brandmeester op 1 juli 1941. Zijn definitieve aanstelling als brandmeester vindt plaats op 1 januari 1943.

De commandant roept het personeel op om eens een kijkje te gaan nemen in de nieuwe wijk "Burgerweide", op 't Zand, teneinde de ligging van de brandkranen aldaar te verkennen.

In de V.B.B.M.vergadering van 29/5 wordt gememoreerd dat brandmeester L.v.Houte, wiens zaak twee jaar geleden werd verwoest, nu een nieuw pand aan de Nieuwe Burg heeft betrokken. In de vergadering van 21/8 doet zich een zelfde blijde gebeurtenis voor bij ondercommandant J.PEEK die in dezelfde straat een winkelpand opent.

De burgemeester heeft de medaille, toegezegd aan ere-commandant Bierman, ontvangen. Met het oog op de minder goede gezondheid van Dhr.Bierman wordt de medaille naar de burgemeester van Hengelo, Hr.Bierman's nieuwe woonplaats, opgezonden ter overhandiging. De medaille vertoont het silhouet van de stad Middelburg omgeven door oploeiende vlammen met het opschrift in Latijn, vertaald "God heeft mij aangestoken".

De Commissaris van de Provincie Mr. Dieleman deelt in een brief mede dat hij voorstelt alle ambtenaren, inclusief Brandweer, lid te doen worden van het Nederlands Arbeids Front. Het kader besluit hem echter mede te delen dat zij hiermede niet akkoord gaan.

DUITSLAND.

Ondanks de algemene indruk dat het brandweerpersoneel vrijgesteld was van tewerkstelling in Duitsland, werden toch meerderen aangezet aan deze verplichting te voldoen. De commandant maakt hierover in de vergadering van 29 mei 1942 de volgende opmerkingen: Hoewel aan deze verplichting moeilijk is te ontkomen, wordt de Middelburgse brandweerorganisatie toch ernstig getroffen indien vele van zijn beproefde helpers worden onttrokken aan deze dienst. Om deze reden zal hij proberen de brandweelieden voor de brandweer te behouden. Deze pogingen, gesteund door burgemeester v. Walré de Bordes, vonden bij de Duitse macht een gewillig gehoor. Dit kon echter niet gezegd worden van de Directeur van het Rijksarbeidsbureau. Als gevolg van deze bemoeiingen bleven toch drie brandweelieden voor de brandweer behouden.. Echter kon niet voorkomen worden dat drie andere brandweelieden naar Duitsland werden gezonden. Teneinde alles wat meer gestructureerd aan te pakken zal aan het Rijksarbeidsbureau een lijst met namen van het kader en brandweelieden worden doorgegeven. Hopelijk zal dan bij eventuele deportaties met de brandweer rekening worden gehouden. Ook binnen de brandweeliedenvereniging heeft deze materie de aandacht. Besloten wordt dat de gedeporteerde collega's lid van de vereniging blijven en tijdens hun afwezigheid geen contributie behoeven te betalen. De commandant wordt erkentelijkheid betuigd bij zijn bemoeiingen bij het trachten te voorkomen van deze tewerkstellingen. Wel wordt de vraag gesteld hoe het komt dat de ene wel en de andere geen vrijstelling krijgt. Dit hangt af van het al dan niet voortijdig in kennis stellen van de commandant. De jaarvergadering van brandweeliedenvereniging werd gehouden in zaal P. Minderhoud, Latijnse Schoolstraat 2. Als hoogtepunt wordt in het verslag melding gemaakt van de verstrekking van erwtensoep in de pauze met de opmerking: "Dit is een unicum in deze distributietijd!".

BURGEMEESTER

In september dient de burgemeester J. v. Walré de Bordes tot een ieders verrassing een verzoek tot ontslag per 1/11/42 in. Dit verzoek wordt op 21/10/42 gehonoreerd, echter tot zijn verbazing met terugwerkende kracht tot 15/10/42! Diezelfde dag wordt de N.S.B. lid Dhr. A. Meerkamp v. Embden, voormalig Rijksarchivaris in Zeeland, in deze vacature benoemd. Vanzelfsprekend wordt het ontslag van de burgemeester binnen de brandweergemeenschap betreurt.

Als afscheidscadeau wordt gedacht aan een gedenksteen te plaatsen in de nieuw te bouwen brandweerkazerne. Dit uit erkentelijkheid voor zijn inzet om tot een nieuw onderkomen te komen. Ook wil men van Gemeentewege een plaquette met zijn beeltenis tijdelijk plaatsen in het Gemeentehuis doch deze definitief aanbrengen in het Stadhuis op de Markt na de restauratie. In de kosten voor deze plaquette zal worden bijgedragen door alle werklieden in dienst van de Gemeente van hoog tot laag. Het brandweerkader (V.B.B.M.) zou fl. 50,- beschikbaar stellen, het brandweerpersoneel via de brandweeliedenvereniging geeft dan fl. 25,-.

In de V.B.B.M. vergadering van 20 november wordt verslag gedaan van de afscheidsbijeenkomst van de burgemeester. Algemeen wordt zijn afscheid ten zeerste betreurt doch overwegingen om een andere roeping te gaan vervullen gaven tot beëindiging van zijn ambtsperiode de doorslag. Van een officieel afscheid is geen sprake geweest.

Gemeentesecretaris Mr.v.d.Veur stelde voor een ets van Middelburg aan te bieden. De commandant deed zijn voorstel tot plaatsing van de plaquette (inclusief een album met namen van de gevers). In januari 1943 wordt nog gemeld dat de plaquette is besteld. In latere stadia wordt over dit voorstel niets meer vernomen, zodat we mogen aannemen dat de plaatsing van de plaquette geen doorgang vond.

Als een meer eigen herinnering aan de Middelburgse brandweer bood de commandant de scheidende burgemeester een z.g. onderbrandmeestersstokje aan met het opschrift: “Ter herinnering aan de Middelburgse Vrijwillige Brandweer aangeboden door de Commandant A.J.W.Mathijssen”.

Na afloop van deze afscheidsbijeenkomst was er gelegenheid kennis te maken met de nieuwe waarnemend burgemeester Mr.Meerkamp v.Embden.

1943

Het jaar begint met een droeve gebeurtenis. Op 5 januari 1943 overlijdt Ere-commandant H.Bierman te Hengelo in de ouderdom van 72 jaar. Hij wordt op 9 januari begraven. Een deputatie van de Middelburgse brandweer heeft hem vergezeld op zijn laatste gang en hem de laatste eer bewezen. Voorts wordt vermeld dat ook door de Brandweer de laatste eer wordt bewezen bij de begrafenis van oud-burgemeester P.Dumon Tak op 7 maart 1943 te Wageningen.

Op 20 augustus wordt de Vlissingse brandweerkazerne getroffen tijdens een geallieerd bombardement. Hierbij komen wnd.commandant N.Zandee en de brandweerlieden C.Kuiper en A. Roelse om het leven. Ook bij hun begrafenis was een delegatie van hun Middelburgse collega's aanwezig. Op 23 september vindt bij de Vlissingse brandweer de installatie plaats van waarnemend commandant Luitwieler.

Per 1 januari 1943 is de personeelssterkte van de Middelburgse brandweer als volgt:

Kader: Commandant – 2 ondercommandanten – 2 brandmeesters 1^e klas – 1 brandmeester.

Manschappen: 10 hoofdbrandwachten – 3 hoofdbrandwachten/chauffeur – 10 brandwachten 1^e klas – 22 brandwachten 2^e klas – 19 reservebrandwachten. Totaal dus 70 personen.

ONRUST

Binnen de Middelburgse brandweerorganisatie ontstaat grote onrust als in april 1943 een brief wordt ontvangen van de Directeur Generaal van de Politie, Chef Algemene Staf dhr. Broersen te Hoog Soeren. Hetgeen daarin wordt vermeld is een bevestiging van hetgeen Inspecteur Backer reeds in December 1941 mededeelde. De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlands gebied, Dr.Seys Inquart, heeft de organisatie en sterkte voor de gemeentelijke brandweerpolitie goedgekeurd. E.e.a. houdt in dat de sterkte van de beroepsstaf op 30 personen gebracht dient te worden. De uitvoering dient te geschieden in overleg met de Hoofdinspecteur voor het Brandweerwezen.

De commandant schrijft op 26 juni een brief aan burgemeester Meerkamp v.Embden waarin hij het voorstel tot aanstelling van een vaste staf van 30 man afwijst. Instelling van deze beroepsstaf betekent volgens hem het einde van het door hem zo geliefde vrijwillige brandweerkader. Bovendien zullen de kosten voor de brandweerorganisatie zeker tientallen malen hoger worden. Voor de bestaande beampten (officieren) is het aanvaarden van een vaste betrekking als (opper)wachtmeester niet goed mogelijk aangezien zij er qua inkomen er op achteruit zullen gaan. Voor een brandwacht zou de overgang naar de beroepsdienst veelal wel een inkomstenverbetering betekenen.

De burgemeester is het eens met de mening van de commandant.

In de loop van het jaar wordt het aantal reservebrandwachts aanzienlijk uitgebreid. In juli blijkt het aantal brandweerlieden gestegen te zijn tot 86 personen, terwijl de commandant de opdracht had te zorgen voor een sterkte van minimaal 76 personen. Indien de sterkte hieronder zakt, zal aanvulling vanuit de Rijksbrandweer en Arbeidsbeurs geschieden. De brandweerliedenvereniging is van mening dat door de toestroom van jongeren de kans op uitzending naar Duitsland voor de bestaande brandwachts groter zal worden. Ten aanzien van de aanmelding van ouderen, die vroeger geen blijk van sympathie met de brandweer gaven, wordt opgemerkt dat zij zich alzo trachten te vrijwaren van uitzending (naar Duitsland) en zullen na de oorlog weer zo vertrokken zijn. Hoe groter korps hoe meer uitzendingen ! Het huidige piket heeft wel het voorrecht van vrijstelling van uitzending naar Duitsland en kan niet in krijgsgevangenschap opgeroepen worden.

De brandweerliedenvereniging eist tenslotte van de commandant het volgende:

1. onmiddellijke stopzetting van het aannemen van brandmeesters en brandweerlieden en het genoemde getal van 76 niet overschrijden en geen mensen aannemen van boven de 40 jaar.
2. bewerken dat de laatst aangekomene het eerst in aanmerking komt voor uitzending.

BRANDEN

Vanaf 1943 hebben we de beschikking over de z.g. piketboeken ook wel wachtboeken genoemd. In deze boeken worden alle activiteiten van de brandweer(piket)leden vermeld. Naast deze boeken beschikken we over de maand- en jaarverslagen van het kader in de V.B.B.M. Een bloemlezing:

4 september 1943 Brandwacht Schellings heeft met een schop een klein brandje geblust in de Lange Delft.

Op 2 oktober 1943 meldt de politie om 12.35 uur een schoorsteenbrand bij Dhr.Schout ,Park van Nieuwenhove nr. 6. De trekker rukt uit met 3 man De 2^e ondercommandant en brandmeester van dienst en hoofd LBD worden in kennis gesteld. Al na 5 minuten meldt de kapitein van politie dat de brand is op het adres Park de Griffioen nr.6 . Trouwens de brand is al door Duitse soldaten geblust ! De brandweer hoeft volgens de voornoemde kapitein niet verder uit te rukken maar er moeten twee man per fiets ter controle naar voornoemd adres komen. Direct daarna meldt de uitgerukte ploeg zich met de vraag waar de brand is. Het bleek dat het piketlid na de melding een onjuist adres had opgegeven !

Op maandag 25 januari wordt hulp verleend bij een brand op boerderij “Het Hollandsche Hof” te Arnhem. Bewoner Dhr.J.H.Janse. De melding komt binnen om 16.50 uur. Al na vijf minuten rukt de Magirus uit gevolgd door de trekker met babyspuit. De commandowagen sluit de rij. Het betreft hier een boerderij met een grote schuur van 50 meter lang en 12 meter breed. De houten wanden en het rieten dak staan in lichter laaie. Het woonhuis op 3 meter afstand loopt gevaar i.v.m. overslag. Enige Duitse militairen trachten met emmers water het woonhuis te redden.

De brand wordt bestreden met 4 stralen , 3 van de Magirus en 1 van de babyspuit. Om 17.15 uur wordt het bericht “brand meester” telefonisch vanaf de boerderij doorgegeven. Naast de verwoesting van de schuur is te melden dat een fokstier, vier veulens en een kalf omkwamen. Andere kalveren liepen brandwonden op.

De oorzaak: De tractor stond tijdens het dorsen te dicht bij het stro, waardoor dit vlam vatte. Om 18.00 uur rukt een deel van de manschappen en enig materieel in. Een wachtploeg blijft achter. Om 22.00 uur wordt de eerste wachtploeg afgelost en rukt tevens de Magirus in. De babyspuit blijft ter plaatse tijdens het nablussen. Elke 8 uur werd de wachtploeg afgelost. Gedurende de nacht werden de brandwachts door de boer van koffie en brood voorzien. De nablussing werd op woensdag 27 januari te 20.00 uur beëindigd. Gedurende de twee volgende dagen werd het materieel schoongemaakt, de slangen gespoeld en hersteld in de kazerne. Bij de uitruk brak van de kort geleden geleverde Oldsmobile-trekker een spiraalveer. Deze is door Fa.Kievit vervangen door bladveren. Tevens bleek dat de koelwaterpomp lekte en dat de schroeven en fitsen van de zitbanken te licht gemaakt zijn.

Op 7 april 1943 wordt hulp verleend bij een brand te Nieuw & St.Joosland. Op verzoek van de burgemeester (van Nieuwland) wordt uitgerukt om 19.05 uur met de trekker en motorspuit

naar de klompenfabriek op het Oudedorp. Bij aankomst bleek de gehele fabriek in brand te staan. Brandweer Nieuwland trachtte de woning te redden. Door de storm uit het westen liepen de oostelijk gelegen woningen gevaar. Direct werd daarom aan de achterzijde een straal ter afscherming van de woning ingezet en een tweede straal op de woningen aan de oostzijde. Ook vatten enige vaten olie vlam. Dit ernstige gevaar werd bezworen door afdekken met grond. De gehele fabriek brandde uit, deze was gebouwd uit hout gedekt met pannen. De inhoud bedraagt 650 m³. De schade wordt geschat op Fl. 25.000,-. Om 20.20 uur wordt ingerukt.

De oorzaak is waarschijnlijk een schoorsteenbrand. Deze schoorsteen bevond zich op 7 á 8 meter afstand van de nok van één der werkplaatsen. Door de hevige wind zijn vermoedelijk enkele vonken onder de overkapping van de werkplaats terecht gekomen waardoor het als overkapping dienende stro vlam vatte. Bij de nabespreking werd opgemerkt dat er teveel brandweerlieden op de trekker hadden plaatsgenomen.

Vlak voor oudjaar op 30 december 1942 wordt om 15.40 uur de hulp ingeroepen door de burgemeester van St.Laurens bij een uitslaande brand in de molen aan de Noordweg te St.Laurens. Direct rukt de trekker met babyspuit uit. Om 15.45 uur belt de burgemeester weer en drinkt (!) aan op spoed. Om 15.48 uur komt de opdracht dat de ladder met een babyspuit moet uitrukken. Om 18.30 uur is alles weer terug in kazerne. De dag erna haalt de trekker de slangen op.

Door onbekende oorzaak was brand uitgebroken in de kap, vermoedelijk door een warmgelopen vang. Door een verstopte carburateur, veroorzaakt door slechte benzine, kon de spuit pas na twintig minuten water geven. De molen was bij aankomst reeds verloren aangezien de kap al in volle vlam stond. De vertraagde inzet is dus niet van invloed geweest. Vermeld wordt: ...Jammer dat de brandweer St.Laurens niet eerder ingegrepen heeft met stralen op de waterleiding... De schade is aanzienlijk: het gehele windwerk, de kap en de eerste zolders zijn verwoest.

Op de "Eindejaarstekening 1943-44" van Wim den Hollander in het piketboek staat ook de betreffende molen afgebeeld!

Vermeldenswaard:

Op 17 juli 1943 ontstaat door met lucifers spelende kinderen brand in een houten noodwinkel aan de Houtkaai. Drie winkels worden door deze uitslaande brand verwoest.

In oktober wordt van gemeentewege verordonneert dat in de houten noodwinkels alleen met schriftelijke toestemming van de brandweer kachels gestookt mogen worden. Uiteraard wordt deze toestemming pas verleend na een grondige controle.

Donderdag 25 november 1943.

15.15 uur. Tractorbrand bij Fa. Wiegel (vlak bij de brandweerkazerne).

Geblust met een Minimax (handblusser) uit de kazerne.

Eigenaar tractor: N.S.K.K. Gruppe Todt. Bestuurder Herr M.Stufelhagen.

Over het gehele jaar 1943 vond acht maal een binnenbrand en twaalf maal een schoorsteenbrand plaats.

OOSTKERK

De brandweer heeft de opdracht gekregen om bij luchtalarm direct een trekker met 4 brandwachts naar de Oostkerk te zenden. De onderlinge wedijver tussen de verschillende piketploegen maakten deze order tot een wedstrijd. De tijd tussen uitruk en aankomst werd zo

kort mogelijk gehouden. Vooral de bocht bij het Standbeeld van Koningin Emma op de Dam was een gevaarlijke chicane in het parcours.

Op deze manier werd uitgerukt op 7 september en 5 november (rijtijd 2 minuten !).

Er wordt door de Brandweer een brief gezonden naar de Nederlands Hervormde Gemeente met de mededeling dat bij het maken van een wachtvertrek voor militairen in de Oostkerk brandvrij materiaal gebruikt dient te worden. Dit vertrek op de eerste omloop kwam op 8 maart 1943 gereed.

LUCHTBESCHERMINGSDIENST

Op 19 augustus 1943 vindt om 18.30 uur een luchtaanval plaats waarbij twee woonhuizen aan de Oude Vlissingeweg worden verwoest. Ook de Nieuwe Vlissingeweg wordt getroffen. Er vallen in totaal 20 doden.

Voor de bevolking van Middelburg werd in juni een voor de bevolking verplichte voorlichting gehouden in de twee kerken over de omgang en brandbestrijding bij het gebruik van brandbommen, te weten phosphor-rubber bommen (14 kg) en benzine-brandbommen (13 kg).

Er vindt dit jaar drie maal luchtalarm plaats t.w. op 9 oktober – 5 november - 9 november.

De LBDspuiten zijn in 1943 geborgen in

Garage Louisse Gortstraat

Garage Kievit St.Janstraat

Garage “Visscher” Hofplein

In 1944 wordt daar aan toegevoegd : Garage Mullié & Kunst Seissingel.

De LBD zendt op 21 april 1943 een brief aan de burgemeester omtrent het volgende .

In verband met de annexatie van 't Zand is het aantal inwoners van onze stad met 2000 toegenomen tot 20000 inwoners. Men stelt voor om op 't Zand twee nieuwe schuilplaatsen te bouwen t.w. op de Langevieleweg tussen de Baarsjesstraat en de Burgerweidestraat en op een perceel aan de Koudekerkseweg halverwege de noordzijde.

Op 29 juni 1943 stelt de LBD nog een rigoureuzer plan voor, n.l. de afbraak van alle 20 bestaande gemeentelijke schuilplaatsen en nieuwbouw van 40 nieuwe schuilplaatsen. In December 1943 ontvangt de LBD een brief van de Duitse overheid met de mededeling dat alle verzoeken zijn afgewezen in verband met materieels- en personeelsschaarste.

KAZERNE

Met ingang van 21 februari 1943 wordt door 2 man piket een nachtwacht gelopen in het gebouw van het Provinciaal Bestuur in “ De Spreck”aan de Seissingel.

Er wordt ook een piketdienst van 2 man ingesteld in het gebouw van de Provinciale Bibliotheek op de Dam.

In vervolg op de instructie van augustus 1941 wordt per 1 augustus 1943 een nieuwe instructie werkzaamheden bedrijfsvaardig houden van materieel t.b.v. het piketpersoneel uitgevaardigd .

Piketploeg Klaassen

Magiruspuit

Trekker K 16639

Babyspuit nr.1

Hofpleinspuit

Trekker K 3506*

Piketploeg Goedhart

Ford (burgerij)spuit

Spuit 't Zand

Babyspuit nr.2

Trekker K 2805*

Trekker K 3169*

Piketploeg Koster

Ladderauto

Trekker K 15246*

Babyspuit nr.3

Trekker K 6825*

Handspuit

Plunjerspuit nr.2

Oostkerkinstallatie

Plunjerspuit nr.1

Tankwagen

Driewieler en rijwiel

*Deze trekkers zijn gevorderde personenvoertuigen. Zie hiervoor Hfdst.Bestuurlijke Zaken.

De instructie vervolgt met:

Werkzaamheden dienen in of direct bij de kazerne te geschieden. Steeds dient er 4 man op wacht te zijn.

De Morgenwacht zorgt dat gedurende zijn week de kazerne, wachtruimte, de w.c. en de straat voor en naast de kazerne in schonen en nette staat verkeren. Bovendien wordt door deze wacht elke zaterdag een en ander geschuurd en onberispelijk overgedragen aan de Middagwacht, die de daaropvolgende week deze taak heeft.

De Middagwacht controleert elke maandag de installatie van de Oostkerk. Bovendien wordt iedere eerste maandag van de maand de alarminrichting Oostkerk beproefd door het aflaten van de luchtdruk (van het gesloten sprinklersysteem).

De Morgenwacht controleert elke maandag om 13.00 uur de alarmbellen.

De voertuigen in de kazerne mogen niet als zit - of rustplaats worden gebruikt, terwijl onbevoegden niet in de kazerne mogen komen.

Voor zover de instructie.

Burgemeester Meerkamp stelt in september 1943 voor het loon van het piketpersoneel te verhogen tot fl. 32,- per week. Na overleg met de Gewestelijke Brandweerinspectie in Breda moet hij echter dit voorstel in november terugnemen.

Zoals eerder vermeld, wordt het piketboek ook gebruikt om zaken te regelen en/of mededelingen aan het piketpersoneel door te geven.

15 september 1943. In opdracht van de commandant mogen geen dames met het materieel vervoerd worden. (Is een order van de Hoofdinspecteur)

23 september 1943. Waar is de regelaar (van de radio) gebleven ?

20 november 1943. Er mag geen benzine meer gebruikt worden voor iets schoon te maken of handen wassen of sigarenaanstekers te vullen. Order van de commandant.

De laatste order is misschien mede het gevolg van een brief d.d. 11/10/43 van de Directeur Generaal van politie/ Hoofdinspecteur van het Brandweerwezen met de volgende tekst.

In verband met de noodzakelijkheid om ook bij oefeningen t.a.v. benzineverbruik de grootst mogelijke zuinigheid te betrachten, bepaal ik dat geen enkele oefening, bij welke benzine wordt verbruikt, met inbegrip van brandweeroefeningen in het kader van de luchtbescherming, mag worden gehouden zonder dat daartoe tevoren door de Gewestelijk Inspecteur machtiging is verleend, die daarbij tevens de hoeveelheid benzine, welke bij deze oefening mag worden verbruikt, bepaalt. Ook geldt nog steeds de verplichting de voorraad benzine door te melden. In januari 1943 deelt de commissaris van politie mede dat de voorraad slechts 275 liter is. Op 31 maart 1943 is die 530 liter.

BESTUURLIJKE ZAKEN

Dhr.C.Barentsen verlaat begin 1943 de gemeente en het V.B.B.M.-overleg als adviseur van de Rijksgebouwendienst. Aan hem wordt als aandenken een gedenkbord overhandigd.

Opmerkelijk is het volgende: Tot maart 1943 heten de bijeenkomsten van de V.B.B.M. gewoon vergadering, echter van af de vergadering van 19 maart 1943 worden deze nu "praatavond op brandweergebied" genoemd. E.e.a. heeft te maken met het vergaderverbod wat door burgemeester Meerkamp voorjaar 1943 is ingesteld. Er mocht slechts vergaderd

worden als tevoren een vergunning was aangevraagd. Vanaf oktober 1943 heet de praatavond nu weer "bijeenkomst".

Ten behoeve van de Duitse weermacht werden begin 1943 alom auto's en andere voertuigen gevorderd. Teneinde aan deze vordering te ontkomen lieten enkele brandweerlieden hun personenauto door de Brandweer invordering om te dienen als trekker. Zoals bekend bezit de brandweer tot deze datum slechts één trekker de Oldsmobile K 16639. De overblijvende spuitten moesten met mankracht voortgetrokken worden.

De volgende auto's werden ingevorderd blijkens een verklaring van de burgemeester dd. 2/2/43.

Personenauto	Lincoln	bouwjaar 1937	K 3169	eigenaar: L.F.Groosman
Personenauto	Hudson	bouwjaar 1938	K2805	eigenaar: E.Visscher
Personenauto	Ford V8	bouwjaar 1936	K6825	eigenaar: K.J.v.Loo
Personenauto	Chevrolet	bouwjaar 1937	K3506	eigenaar: P.Kievit
Personenauto	Willy Knight	bouwjaar 1935	K 15246	eigenaar: Mr.v.d.Veur

Als teken van invordering werden de auto's voorzien van het bordje BRANDWEER.

De auto van Groosman blijft in zijn eigen garage gestald. Er wordt daar tevens een babyspuit geplaatst. De auto van Mr.v.d.Veur is geplaatst in de garage van de Firma Mullié en Kunst . Daar is nu ook een babyspuit geplaatst.

Op het station aan de Kanaalweg is door de N.S. een motorspuit geplaatst.

Opnieuw worden de plannen voor een nieuwe kazerne besproken. Het probleem is een goede strategische locatie te vinden.

De Inspecteur v.h.Brandweerwezen deelt in augustus 1943 mede dat via het Centraal Distributie Bureau extra voedsel verstrekt kan worden na het verrichten van arbeid tussen 20 uur en 6 uur bij tenminste 6 uur per week. Het vastgesteld extra-rantsoen daarvoor is: 100 gram brood, 20 gram boter en 30 gram vlees.

DUITSLAND

In maart ontvangt de commandant een schrijven van de burgemeester waarin deze mededeling doet van correspondentie van de Commissaris van de Provincie waarin wordt medegedeeld dat voor tewerkstelling in Duitsland 1/3 deel van de brandweerlieden kan worden aangewezen. Op de "praatavond" van 21/5/43 deelt de commandant mede dat voor alle daarvoor in aanmerking komende brandweerlieden die in het bezit zijn van een brandweerszegel, vrijstelling van arbeid in Duitsland gevraagd zal worden. Hij zendt tevens in juni 1943 een brief aan de Beauftragte Münzer , Dam 6 met het verzoek geen brandweerpersoneel meer aan te wijzen voor de Arbeidsdienst daar reeds 18 brandweerlieden uitgezonden zijn, hetgeen neerkomt op een vermindering van 25%. Volgens het jaarverslag V.B.B.M. waren in 1943 9 man van de brandweer in Duitsland te werk gesteld. Eén persoon bevond zich in krijgsgevangenschap en drie man was in Arbeidsdienst gesteld.

In december 1943 verzoekt de brandweerliedenvereniging het kader in de V.B.B.M. om een bijdrage in geld of natura om pakjes naar de tewerkgestelden in Duitsland te zenden. De commandant stelt voor dit individueel te doen en niet namens de V.B.B.M. Na afloop van de decembervergadering wordt een soupetje gehouden in verband met het 12 ½ jarig bestaan van de brandweer. In maart 1944 worden de pakjes verzonden. Enkele pakjes komen al vrij snel daarna beschadigd terug!

CONTACT MET DE BEZETTER

In het algemeen kan gesteld worden dat het contact met de Duitse weermacht voornamelijk uit correspondentie bestond. Een enkele maal kwam het voor dat van direct contact sprake was.

Op 15 januari 1943 ontstaat een binnenbrand in het beruchte gebouw van de Sicherheitsdienst op het Molenwater "De Kubus". De vloer onder de haard heeft door warmtegeleiding vlam gevat. Geblust met 1 straal.

Zo wordt op 19 april 1943 op last van de Ortskommandant in de pakhuizen op de Kinderdijk een brandweeroefening gehouden. De oefening mag als geslaagd beschouwd worden, echter het aangezegde bezoek van de Ortskommandant blijft uit.

Op 22 augustus 1943 wordt commandant Mathijssen ter kennismaking ontboden bij de Ortskommandant en de Officier van de Ordnungspolizei.

In december 1943 controleert de 2^e ondercommandant tezamen met de Ortskommandant de blusapparaten in zijn kantoorgebouw. Verschillende apparaten bleken of geheel leeg of anders kapot te zijn. Grondige revisie bleek derhalve noodzakelijk. In januari 1944 wordt een nota gezonden voor de herstelling van de blusapparaten in de gebouwen van de Wehrmacht t.w. in de Molstraat en de Wagenaarstraat.

1944

De periode voor de bevrijding.

Blijkens een opgave aan de Luchtbeschermingsdienst (LBD) in mei 1944 is de omvang en verdeling van materieel en personeel over de verscheidene posten als volgt:

- a. Brandweergarage St.Janstraat: autospuit + motorspuit + trekker + ladderauto.
Personeel: 21 man piket + 16 man vrijwillig + 2 man gemeentepersoneel
- b. Abdij : motorspuit.
- c. Oostkerk: sprenkeler met vaste benzinemotorpomp + 8 man vrijwillig.
- d. Nieuwstraat : trekker + motorspuit + 9 man gemeentepersoneel.
- e. Penninghoeksingel : trekker (motorspuit gevorderd door Duitse weermacht) + 4 man vrijwillig + 5 man gemeentepersoneel.
- f. Hofplein : motorspuit
- g. Seissingel : trekker + motorspuit + 4 man vrijwillig + 5 man gemeentepersoneel.
- h. Gortstraat : autospuit + motorspuit + 4 man vrijwillig + 8 man gemeentepersoneel.
- i. St.Janstraat : 2 trekkers (motorspuit gevorderd door Duitse weermacht) + handspuit + 4 man vrijwillig + 5 man gemeentepersoneel.

De totale personeelssterkte komt dan op 21 piketleden + 40 vrijwillig + 34 gemeentepersoneel = 95 man.

LUCHTBESCHERMINGSDIENST

Reeds in de eerste week van 1944 moet weer luchtalarm gemaakt worden, op 7 januari om 13.40 uur. Reeds na vijf minuten is de post Oostkerk bezet. In de kazerne St.Janstraat komt 32 man op.

De dienst Gemeentewerken deelt op 10 januari aan de LBD mede dat aan het Oud Arnemuidsvoetpad een bergplaats is ingericht voor afgeworpen niet – ontbrande brandstichtende aanvalsmiddelen.

De LBD, bezit dit jaar nog 8 Rijkssirenes en 1 Gemeentelijke sirene die vanuit de hoofdpост Lange Giststraat bediend worden. Daarnaast als reserve 3 stoomsirenes, die ter plaatse bediend moeten worden.

Ze bevinden zich op de volgende adressen;

1. Dam 39 GEB
2. Gortstraat 36
3. (Achter de) Houttuinen 8 Schaflokaal Alberts
4. Seissingel 12 Kantoor Radiodistributie
5. Noorbolwerk 17 Huis Ds.Borgman
6. Veersesingel 148 Kinderzorg
7. Kinderdijk 94 Café Rotterdam
8. Stationsstraat 17
9. Nieuwe Vlissingseweg 270

De stoomsirenes op:

- a. (Achter de) Houttuinen 8
- b. Maisbaai 6 Vitirite
- c. Hoek Poelendaele met Vlissingseweg Melkfabriek.

In de aanloop naar de bevrijdingsdagen werd vele malen luchtalarm gegeven. Behalve op de reeds genoemde 7 januari was er alarm op 4 februari, 24 april (2 maal), 29 april, 1 mei, 16

juni, 12 september, 22 september (2 maal), 24 september. In de maanden oktober en november werd bijna dagelijks een luchtalarm gegeven.

Een ontploffing zonder bombardement vond plaats op 5 juli 1944. In de Zandstraat ontploft een onbekend gebleven projectiel door ondeskundige demontage door drie personen. Het resultaat 4 doden en 3 gewonden. Tevens sneuvelden vele ruiten in de omgeving. De brandweer verleent assistentie met ladderwerkzaamheden. De officier van dienst Dhr. Peek wordt per motorfiets door Dhr. Goedhart opgehaald.

BRANDEN

We beginnen de rapportage met een hulpverlening aan de Gemeente Grijskerke.

Op 7 januari 1944 wordt om 18.35 uur om hulpverlening gevraagd bij een schuurbrand. Twee minuten later rukt de commandowagen met motorspuit uit. Het betreft hier een uitslaande brand in de schuur van de bakkerij naast de Gereformeerde kerk. Om 18.50 uur bericht de burgemeester dat geen hulp meer nodig is. Om 20.00 uur is alle materieel weer in de kazerne. Ook komen meldingen van de zijde van de Wehrmacht binnen, die niet voor het Middelburgse verzorgingsgebied bestemd zijn. Zo meldt Herr Zimmermann op 4 februari een brand in de omgeving van Koudekerke. De trekker rukt uit op verkenning en constateert dat de uitslaande brand op het grondgebied van Souburg is n.l. in een loods van de Organisation Todt aan de Abeelse Zandweg. De Souburgse brandweer is al aan het blussen. Dezelfde Herr Zimmerman krijgt zelf nog te maken met een schoorsteenbrand in zijn pand Dam 20. In dat pand was een imitatie rookkanaal aangebracht. Bij het stoken van de haard kwam nu de rook achter het behang en in de kamer van het aangrenzend huis terecht !

Op 8 maart moet verschillende keren uitgerukt worden naar de Kanaalweg. Om 16.40 uur wordt een uitslaande brand gemeld in een groentenopslagplaats. Om 17.15 uur is men deze brand meester. Om 19.35 uur wordt weer brand gemeld in de loods van Goergen (?). Dit blijkt loos alarm te zijn. Er is echter volgens het stationspersoneel een brandje in het tolhuisje in de buurt van de loods Goergen. Dit betreft een kleine brand en om 21.15 uur is de Magirus weer terug op de kazerne.

Maandag 13 maart wordt om 11.45 uur brand gemeld in Pension Gast in de Koepoortstraat. Er wordt uitgerukt met de Magirus, de autoladder en de trekker. Ook de Hofpleinspuit rukt uit. Om 13.10 is men de binnenbrand, dankzij de inzet van 2 stralen op de waterleiding en 1 straal op open water, meester.

Dat de huisvesting van Duitse troepen ook risico's met zich mee brengt, blijkt uit het volgende rapport van hulpverlening.

Op 19 maart 1944 om 3.45 uur meldt een onbekende Duitser van de Marechaussee op de Sloedam dat er een grote brand woedt in de boerderij van v. Nieuwenhuize in de Jacobpolder, rechts over de Sloedam. Er is geen hulp nodig want de brandweer Goes is ook al ter plaatse. Ondanks deze mededeling rukken toch de autospuit, ladder en trekker/commandowagen uit naar het brandadres. Zij arriveren daar om 4.04 uur. Bij aankomst kwam de brandweer van Goes ook juist ter plaatse ! Er wordt afgelegd op open water d.w.z. waterwinning uit de watergang en slangleidingen over het bouwland. Hierbij moest tijdens het lopen en rijden rekening worden gehouden met de aanwezigheid van landmijnen. De schuur stond geheel in brand. De kap was reeds ingestort. Direct werden het woonhuis en de loodsen en barakken van de Duitse weermacht met stralen afgeschermd en konden daardoor behouden worden. Om 4.25 uur meldt Brandmeester v. Houte vanaf een Duits bureau dat men de brand meester is. Er is geblust met twee stralen, ook brandweer Goes had twee stralen ingezet. De oorzaak was een overslag van brand in de Duitse provisorische badinrichting. Op verzoek van de burgemeester's Heer Arendskerke bleef Middelburg als eerste nablussen. Om 15.00 uur werd de nablissing

overgenomen door brandweer Goes. Door de gemeente's Heer Arendskerke werd brood verstrekt. Na afloop van de bluswerkzaamheden moest de spuit met man en macht door de, door de regen ontstane, modderpoel weer op weg worden geduwd

N.B. Van deze badinrichting was de avond tevoren nog gebruik gemaakt. Er werd al om 2.00 uur brand ontdekt welke door de Duitse soldaten getracht werd geblust te krijgen. Dit lukte echter niet en zelfs de schuur raakte in brand. Dus pas 105 minuten na de ontdekking werd de brand gemeld !

Op 30 maart ontstaat om 5.30 uur brand in de Concertzaal in de Singelstraat (Volksgebouw genoemd) door een gebrekkig rookkanaal in een vertrek op de verdieping. Hierdoor brandden dit vertrek en een aangrenzende kamer uit. Om 5.37 uur wordt uitgerukt; om 6.06 uur is men de brand meester.

Een volgende hulpverlening vond plaats bij een uitslaande brand in de gemeente Veere. De burgemeester vraagt op 17 juli om 2.05 uur hulp bij een uitslaande brand in het waslokaal van het O.T.Lager. Er wordt om 2.14 uur uitgerukt met de Magirus, de commandowagen en een ordonnansmotorrijwiel. Na een uur en een kwartier kan worden ingerukt. Om 4.00 uur is de Magirus weer terug in de kazerne. De oorzaak was het verbranden van besmet stro op een plaats te dicht bij het waslokaal.

Als laatste hulpverlening in de periode van de Duitse bezetting maken we melding van een assistentie bij een brand (alweer) in de Jacobpolder aan de Sloedam. Op 2 oktober wordt om 11.30 uur op last van de Ordnungspolizei uitgerukt met de trekker en motorspuit naar de boerderij van dhr. v. Gorsel. te 's Heer Arendskerke. De aankomst is om 11.50 uur. Ook de Goesse brandweer is aanwezig. Het woonhuis wordt behouden maar de schuur met inventaris gaat helaas verloren. De oorzaak van de brand is onbekend. Om 16.10 uur kan worden ingerukt.

KAZERNE.

De piketwerkzaamheden worden volgens rooster uitgevoerd. Daarnaast worden ook nog bewakingsactiviteiten uitgevoerd worden. Op Dinsdag 18 januari blust het piket een brandje op een terrein aan de St. Pieterstraat. Er werden daar glazen tubes gevonden welke door kinderen werden kapot getrapt. Hierdoor geraakte hun kleding in brand en liepen zij brandwonden op. Vanaf 20.00 uur moet daarom worden wacht gelopen in de St. Pieterstraat vanaf het huis van dhr. Voogd tot aan de Balans tegenover het huis van Dhr. Broeksma. Het piketboek vermeld hierover voorts:

.... daar er in de buurt wellicht flessen zijn gevallen met phosphor.

Aanwijzingen:

In uniform met laarzen en helm

Opletten of er phosphor brand

Blusschen met zand en brandweer in kennis stellen

Vooraf geen phosphor aanraken en laarzen veilig stellen.....

De volgende dag wordt de wacht in de St. Pieterstraat echter al beëindigd.

.... Morgen moeten nog twee man gaan controleren o.a. de stenen bij het hoekhuis dhr. Voogd uit elkaar halen en eventuele resten van phosphor begraven. Denk om U zelf !

Hoewel de piketleden in goede harmonie met elkaar omgingen, kan uit het piketboek toch soms enige irritatie bespeurd worden. Enkele interessante aantekeningen:

21 januari 1944.

Degene uit de middagwacht die vandaag verduisterde, wordt verzocht niet te belabberd te zijn om, wanneer een koordje tussen een katrolletje loopt, dit even in orde te maken.

25 april 1944.

Gelieve voortaan geen hoofdkussens meer te gebruiken als zitverhoging in de trekker en ook op de banken.

De communicatie middels de telefoon wordt ook problematisch als op 13 februari van het Telefoondistrict Breda de mededeling wordt ontvangen dat voortaan alleen gesprekken met Zeeuws-Vlaanderen, Noord- en Zuid-Beveland en enkele plaatsen op Walcheren mogelijk zijn. Dit alles oplast van de Duitse Wehrmacht. De Commandant vraagt ontheffing aan voor deze maatregel bij de Duitse Einsatzleiter beim Fernamt te Goes. Het is namelijk van groot belang in telefonisch contact te kunnen blijven met de Inspecteur voor het Brandweerwezen te Breda en de Hoofd Inspectie te 's Gravenhage. In Juni wordt vermeld dat de telefoon weer is vrijgegeven.

Saillant detail, zij het op een veel kleiner communicatieniveau: Een brandmeester vraagt in dezelfde periode een "gelegenheid" te maken in de trekker voor een betere communicatie tussen de chauffeur in de bestuurscabine en de manschappen achterin. De 1^e ondercommandant zal trachten een spreekbuisje te maken. Later wordt gemeld dat een spreekbuis is aangebracht !

14 september 1944.

Het is verboden de motorfiets te gebruiken voor afstanden die gelopen kunnen worden.

22 september 1944.

De commandant van de wacht dient er op te letten dat er geen samenscholingen van meer dan vijf man voor de kazerne plaatsvinden. Indien burgers dit doen dan dienen alle brandweerlieden binnen te komen. (Bericht Commandant).

Uit het piketboek blijkt ook meerdere malen dat er somtijds enige weerstand bestaat bij de bemoeienissen met de Duitse Wehrmacht. Hierbij de volgende illustratie:

Donderdag 10 februari 1944.

Morgen zal iemand van de Wehrmacht komen vragen een regenbak leeg te pompen in het (Militair)Hospitaal. Op last van de Commandant moet dit niet door de brandweer maar door een particulier gebeuren. Dit laatste is order van de (Brandweer)Inspectie.

Vrijdag 11 februari 1944.

Trekker met babyspuit naar het Hospitaal om kelder leeg te pompen! Er worden Hfl.12,-. Bij de Wehrmacht in rekening gebracht.

Klaarblijkelijk heeft het Duitse bevel de overhand!

Een ander voorbeeld:

Woensdag 16 februari 1944.

Zoutelande heeft opgebeld om een chauffeur. Op last van 1^e ondercommandant Visscher de Duitse instantie medegedeeld dat van hier geen chauffeur afgezonden kan worden.

Enkele alinea's verder:

Opdracht 1^e ondercommandant dat morgenochtend om 8.30 uur een chauffeur is aangewezen om de plunjerpomp in Zoutelande te gaan demonstreren. Wordt afgehaald door een auto van de Duitse Wehrmacht.

De plannen wijzigen nog verder:

Donderdag 17 februari 1944.

8.00 uur Twee (!) personen met trekker naar Zoutelande.

Achteraf zal blijken dat het materieel steeds meer en meer door de Wehrmacht zal gaan worden gevorderd t.b.v. de opstelling van versperringen op de stranden. Middels de stralen van de plunjerpomp kunnen op snelle wijze de palen van de versperringen in het zand worden geplaatst. Dat hierbij de pomp door (zand)slijtage snel defect zal raken, is van later zorg!

Enkele aantekeningen over gebruik van materiaal door de Wehrmacht.

Maandag 14 februari 1944.

Op bevel der Wehrmacht meegegeven 5 stuks 2 ½ duims storzkoppelingen voor de Marine Festungs Pionier Gruppe te Vlissingen.

Blijkens een rapport van de Commandant aan de Burgemeester dd. 12/8/44 werden op 16 februari 1944 door de Ortskommandant 40 paar laarzen, 200 meter slang, enige koppelingen en 2 babyspuiten gevorderd. De spuiten worden in maart terugontvangen. Diezelfde maand verzoekt de Commandant aan de Inspecteur voor het Brandweerwezen te Breda om toestemming voor aanschaf van 40 paar leren laarzen. Deze ter vervanging van de gevorderde laarzen. Voorts werden op 13 april een babyspuit en vervolgens op 22 mei nog een babyspuit gevorderd met elk 100 meter slang gevorderd door Oberleutnant Staub der Feldgendarmarie. De spuiten werden gebracht naar Schoondijke resp. Domburg. Hoogstwaarschijnlijk werden met de spuiten de versperringen op de Zeeuws-Vlaamse resp. Walcherse stranden aangebracht. Voor die vorderingen werd een vergoeding gevraagd t.w. Hfl.0.20 per dag per paar voor de laarzen en Hfl.10,- per dag voor de spuiten. Slechts in de begin van de vorderingsperiode werd deze vergoeding ontvangen. Later werd niets meer door de Wehrmacht betaald.

Donderdag 20 april 1944.

Plunjerspuit meegenomen door Feldwebel Brose van de Marine Festungs Pionier Gruppe te Vlissingen.

Dinsdag 30 mei 1944.

Obergreiter Dick van de Kantine der Pioniers aan het Molenwater heeft een standpijp meegenomen. Teruggebracht en weer meegenomen. (Wellicht een manier om verwarring over de verblijfplaats van de standpijp te scheppen ?)

In Juni 1944 wordt weer een motorspuit, nu ten behoeve van inzet te Oostkapelle, door de Wehrmacht gevorderd.

22 juni 1944.

Duitse notitie in piketboek: "Bestaettige den Empfang von zwei Wasserschlauchen für die Einheit 22711G (Bunker Breeweg).

In een brief aan de Inspecteur v.h.Brandweerwezen dd. 18/12/44 meldt de Commandant omtrent de genoemde twee motorspuiten: 1 door Duitsers medegenomen en waarschijnlijk in zee verdwenen en 1 aan het strand gebruikt en vernield. Over deze plunjerspuit op luchtbanden Fabr.Bikkers cap.500 l/min. Bouwjaar 1922 : Ik ben benieuwd of deze spuit nog terecht zal komen.Het laatste wat er van bekend was, was dat de spuit ergens bij Cadzand werd gebruikt aan het strand. In december 1944 meldt de Inspectie v.h.Brandweerwezen dat in Gent (België) door de Weermacht gevorderde motorspuiten zijn achtergelaten.

In een brief van 15 september 1944 meldt de Commandant aan de Burgemeester dat op last van de Reichskommissar door de Beauftragte (Münzer) de volgende voertuigen zijn gevorderd:

De drie "trekkers" K 3169 (Groosman) – K 6825 (v.Loo) – K 15246 (v.d.Veur).

Later bleek dat Dhr.Groosman zelf met de trekker en een slangenwagen, waarop huisraad, was verdwenen.

Een rijwiel, eigendom van de Gemeente werd zonder waarschuwing door een Duitse soldaat meegenomen!

Naast brandpiketwerkzaamheden zoals onderhoud en reparatie verleende de brandweer ook hand- en spandiensten buiten de kazerne. Zo werd er op het Distributiekantoor ook bewakingsdienst gelopen, hetgeen we kunnen opmaken uit de volgende aantekening:
Zaterdag 1 april 1944.

Brandwacht Distributie . De wacht in de Distributie wordt gedaan in lange jas en platte pet. Behoorlijke kleding is vereist.

Op donderdag 10 augustus werd om 13.00 uur de wacht door twee personen verlaten voor het overbrengen van het Distributiekantoor te St.Laurens naar het kantoor te Middelburg.

Ook werden er briefjes voor de Gemeente rondgebracht. Het piketboek vermeld hierover op 8 juni 1944: Dhr.Lorier van de afdeling Spitten deelt mede dat iemand vrijdagmiddag op kamer 33 moet komen voor in ontvangstneming van de vergoeding voor het rondbrengen van de spitbriefjes (persoonlijke diensten genoemd). N.B.Deze zijn rondgebracht in de periode van 25 april tot 23 mei 1944. Ook werd hulp verleend bij het uitreiken van stamkaarten.

Op 18 juni 1944 werden circulaire rondgebracht betreffende evacuatie en op 28 juli circulaire betreffende de drinkwatervoorziening.

Voorts werden briefjes rondgebracht op dinsdag 18 juli en donderdag 20 juli.

In april 1944 maakt de Commandant zich zorgen over het feit dat in de Meelfabriek nog steeds geen brandmuur is aangebracht. Hem wordt aangeraden voor bespoediging contact op te nemen met de Marine Festungs Pionier Gruppe – Abteilung 3 te Vlissingen.

Langzamerhand worden de noodwinkels door de middenstand verlaten, zij gaat na de wederopbouw terug naar een permanente huisvesting. De leeggekomen noodwinkels krijgen in het voorjaar een andere bestemming. Zo worden in 5 noodwinkels schoollokalen ingericht voor de Vlissingse R.H.B.S. In andere noodwinkels worden de klassen van de Chr.Burgerschool uit de Singelstraat gehuisvest.

De brandweer ontvangt een mededeling van de Inspecteur voor het Brandweerwezen waarin wordt bepaald dat voor grote rampen een z.g. hulpverleningscolonne van vier spuiten ter beschikking moet zijn. Tevens dient men ook in het bezit te zijn van een motorrijwiel met duo-zitting (t.b.v.ordonnance-werkzaamheden). Prompt wordt de Burgemeester een machtiging gevraagd voor de aanschaf van een tweede hands motorrijwiel Ariel bij Firma de Leeuw voor een bedrag van Hfl. 350,-. In Mei krijgt men bericht van akkoord. Deze motorfiets zal voor veel doeleinden ingezet gaan worden, blijktens de volgende berichten: Zaterdag 10 juni 1944. Aangezien de telefoon gesperd is, wordt verordonneerd: Bij brand per motorfiets de volgende personen waarschuwen 1.Commandant, 2. 1^e Ondercommandant Visscher, 3. 2^e Ondercommandant Peek, 4.de Burgemeester, 5. brandmeester Visser ('t Zand). 29 Juli 1944: bij luchtalarm moet voortaan per motorfiets naar de Oostkerk worden uitgerukt.

Op 18 juni 1944 wordt hulp gevraagd van een kraanwagen voor het redden van twee paarden in het Kanaal bij de Loskade. Hulp is echter niet mogelijk aangezien de brandweer geen kraanwagen bezit ! Op 15 juli wordt weer om hulp van een kraanwagen gevraagd bij een gekantelde hooipers op de Poelendaeesingel. Ook hier kan geen helpende hand gereikt worden.

Op 12 juli 1944 brengen de Burgemeester Meerkamp v.Embden en de waarnemend Commissaris der Provincie Dieleman een bezoek aan de brandweergarage.

Door gedwongen inzet van de burgers (en dus ook de vrijwillige brandweermensen) bij spitwerkzaam voor de Wehrmacht geeft op ons eiland Walcheren problemen bij het functioneren van de Brandweer. Zo bericht Cdt.Jongepier van Aagtekerke in Juni 1944 dat hij door zijn Burgemeester is aangewezen voor spitwerk. Kan dit juist zijn ? Commandant Matthijssen geeft als Commandant Kerngemeente de Burgemeester in overweging om brandweerpersoneel van spitten vrij te stellen om paraat te kunnen zijn bij brand.

Op 2 augustus en 9 augustus 1944 werden, zoals de meeste Middelburgers, ook de (vrijwillige)brandweerlieden (inclusief de leiding) gedwongen te evacueren. Alleen de piketploeg (21 man) mocht in de stad blijven. Mede door lijdelijk verzet van de Middelburgers, zo vermeld het jaarverslag van de V.B.B.M., mislukte de evacuatie volkomen en de brandweer is steeds intact gebleven.

Op 6 september 1944 wordt weer een evacuatiebevel ontvangen. Het lukt de Commandant nu ook weer vrijstelling te verkrijgen voor 24 man van de brandweer.

DE AANLOOP TOT DE BEVRIJDING.

Gedurende de dreigende oorlogsdagen in september, oktober en november 1944 werden 23 oudere leerlingen van de Machinistenschool als reserve aan de brandweer toegevoegd.

In de loop van september/oktober 1944 neemt het aantal geallieerde bombardementen toe.

Een opsomming :

20 september Drie brisantbommen op het Nadorstterrein

22 september Brisantbommen in Lageweg, Koudekerkseweg, Looierssingel.

2 Doden en 1 gewonde.

Het verslag van de V.B.B.M. (Brandweerstaf) besluit de gebruikelijke maandelijkse avondbijeenkomsten in verband met de vele onrust de laatste dagen te verplaatsen naar de middag.

2 oktober Er wordt om 11.30 uur een zware brand gemeld in de Jacobpolder. Er vindt geen uitruk plaats.

Op 3 oktober en de daarop volgende dagen worden bij een hevig bombardement de dijken bij Westkapelle, Veere, Vlissingen en Ritthem door de Geallieerde bommenwerpers vernield. De Middelburgse brandweer assisteert het Rode Kruis in Westkapelle bij het vervoer van personeel en het bergen van de doden.

Zo rukt op 3 oktober om 12.30 uur de ladderwagen uit naar Westkapelle voor het overbrengen van leden van het Rode Kruis.

Op 4 oktober rukt om 17.45 uur de ladderwagen weer uit met Rode Kruis personeel en Opzichter Minderhoud. Om 22.00 uur is de ladderwagen terug in de kazerne.

5 oktober Luchtalarm 14.05 – 14.10 uur

7 oktober Luchtalarm 13.45 – 14.40 uur .Alle personeel naar de posten.

Luchtalarm 22.07 – 23.55 uur.

Brisantbommen in de Pijpstraat, op de Vlissingsebrug, in de Teerpakhuizenstraat.

3 doden + 3 zwaar gewonden + 12 licht gewonden.

22.15 uur meld de LBD brand in de Pijpstraat.

22.17 uur trekker uit met babyspuit.

23.15 uur terug.

Er was geen brand, er is hulp verleend om mensen van onder het puin te halen.

Door de dijkaten komt ons eiland Walcheren, met uitzondering van het gebied rond Kleverskerke, langzamerhand onder water te staan.

Op 8 oktober is het water zover opgedrongen dat de brandweer mensen en dieren moet gaan redden uit woningen en boerderijen te Middelburg (buiten de vesten),

Souburg, Koudekerke, Veere en St. Laurens.

10 oktober Telefoon van de Luitenant van Politie dat de Brandweer onmiddellijk teruggehaald moet worden uit het met water overstroomde gebied.

- 11 oktober Luchtalarm 14.45 – 16.15 uur.
 Brisantbommen op de Kanaalweg.
 4 doden + 1 ernstig gewonde + enige lichtgewonden. Veel schade aan gebouwen.
 15.15 uur trekker met babyspuit naar het station. De trekker komt om een
 2^e babyspuit en ook om een 3^e.! Er bleken 2 babyspuitjes defect te zijn!
 Het veilinggebouw stond in brand. De blussing was tijdrovend doordat het vuur
 woedde onder het neergestorte puin. Nablussing twee dagen.
- 12 oktober Brisantbom op de Veersesingel 82.
 6 personen gedood en enige lichtgewonden.
 2.45 uur hoofdpst meldt bominslag hoek Veerseweg. Trekker uit met 4 man.
 3.08 uur op last van HoofdLBD alarm maken.
 3.10 uur luchtlalarm gemaakt.
 4.27 uur einde luchtalarm.

Het water stijgt nu dermate snel, dat op zondag 15 oktober de Magirus met megafoon moet worden uitgezonden om de inwoners op te roepen zich naar de “Veerse”zijde van de stad te begeven teneinde daar behulpzaam te zijn bij het aanleggen van nooddijkjes. Ook in de kerken wordt aan de aanwezigen om hun hulp gevraagd bij het aanleggen van de nooddijkjes. De opkomst is die dag dan ook erg groot.

De verslagen van het kader (V.B.B.M.) vermelden over de reddingswerkzaamheden hetvolgende:

Teneinde steeds meer(!)het wassende water trachten te keren, werd o.l.v. de Commandant en andere autoriteiten de brandweer te hulp geroepen om met tewerkgestelden rond de Melkfabriek aan de Poelendaeleweg een nooddijk op te werpen. Als algemeen leider werd belast de 1^e ondercommandant Visscher terwijl de brandmeesters en reserve-brandmeesters als ploegleider optraden. Ofschoon met kracht werd begonnen en het zich liet aanzien dat de kans op succes groot was, werden na enkele dagen de tewerkgestelden door de Duitse Weermacht gevorderd voor spitwerk elders. Het werk is voortgezet met minder mensen tot het werk bijna gereed was. Echter op 19 oktober overstroomde het dijkje door wind en hoge vloed.

- 19 oktober 17.30 uur Brandmelding Armeniaans Schuitvlot.
 17.43 uur Brand in de Radiocentrale aan de Seissingel.
 18.10 uur trekker terug. Twee man per boot naar de Radiocentrale. Bij onderzoek bleek er kortsluiting te zijn in de sirenekast als gevolg van overstroming.
 's Nachts stormt het. Het DomburgsSchuitvlot, Arnemuïds Voetpad, Veersesingel, Kleine Werfstraat lopen onder water.
- 20 oktober 0.30 uur luchtalarm.
 1.00 uur bericht naar hoofdpst LBD dat de trekker met gewonden naar het Gasthuis is en verzocht wordt om de Rode Kruisafdeling uit te zenden daar er nog meer gewonden zijn. N.B. De plaats van het voorval wordt niet vernoemd.
 Waarschijnlijk gaat het hier om gewonden als gevolg van bominslag in de Oude Werfstraat.
 1.30 uur de trekker terug.
- 21 oktober luchtalarm 23.15 – 0.07 uur Bom gevallen op de Rouaanse Kaai.
 23 oktober luchtalarm 16.05 – 16.47 uur
 28 oktober luchtalarm 10.03 – 10.58 uur
 luchtalarm 17.15 -17.34 uur.
- 31 oktober 3.30 uur Magirus rukt uit voor het geven van luchtalarm.
 3.45 uur einde luchtalarm.

De route die moet worden gereden wordt in het piketboek vermeld.

Klaarblijkelijk is het onmogelijk a.g.v. stroomuitval om de reguliere sirenes te activeren.

Ook op het water werd door de brandweer hulp verleend. Hier de rapporten over oktober 1944 van "schipper" C. de Visser.

- 19 –20 oktober Molen van Kammeraad ('t Zand) vee en graan gered. Voorts materiaal gered en vervoerd naar de Langeviele(buiten)brug.
- 21 oktober redding materiaal Melkfabriek Poelendalen
- 23-24 oktober Aanleggen versterkingen waterkering Klein Vlaanderen
- 24 oktober Kleding, materiaal en huisraad gered uit Melkfabriek en 't Zand.
- 25 oktober 8- 11 uur diverse werkzaamheden
11 – 15.30 uur Redding drie kisten kleding en huisraad van Nwe.Vlissingeweg.
16 – 19.30 uur Watertanks gevuld in tuin Museum en Rijkskweekschool.
(N.B. De tanks dienden voor opslag van gerantsoeneerd drinkwater)
- 26 oktober Huisraad en kleding gered van Veersesingel
- 27 oktober Ter Buttinge : drie katten , 500 kg aardappelen, spek en huisraad gered.
- 28 oktober Noordweg 68-70 :tarwe en andere oogstprodukten gered.
Breeweg C 63: huisraad.
- 31 oktober Veerseweg 32: kleding, huisraad, kolen en levensmiddelen gered.
Veerseweg 118: levensmiddelen, naaimachine, stofzuiger,schilderijen en 750 boeken gered.
Veerseweg 96: lijfgoederen gered.
Veerseweg 120: inmaak, kleding en schrijfbureau gered.

Een andere ploeg onder de leiding van "schipper"J.Overweel rapporteert over dezelfde periode:

- 23-29 oktober Melkfabriek: machines gesloopt in de kaasmakerij en opgeborgen in Melkfabriek Walcheren Hofplein. Tevens kaas in veiligheid gebracht.
Voorts kantoorinventaris, motoren, gereedschap, huisraad en machine-materiaal.
- 27 oktober Kleding en huisraad Poelendaeleweg 72 gered.

Op 23 oktober verschijnt er binnen de Gemeentelijke diensten een rondschrjven waarin (wnd) burgemeester Meerkamp v.Embden het volgende mededeelt:

"Plotseling opgekomen omstandigheden van ambtelijke aard maken mijn positie als burgemeester onhoudbaar. Daarom verlaat ik voor onbepaalde tijd de Gemeente. Ik betuig U mijn diepe erkentelijkheid voor de loyale medewerking die ik steeds heb mogen ondervinden.

Het ga U allen wel ! "

Als waarnemend burgemeester functioneert de Gemeente secretaris Dhr.J.Ph.Koene. (tot 6 november 1994).

Ook het Hoofd LBD en plaatsvervangend Hoofd de heren Avink en Malcorps verdwijnen en worden vervangen door de heren Valk en Overbeeke.

Over de periode voor de bevrijding wordt nog het volgende vermeld :

De bluswatervoorziening middels het waterleidingsysteem werd problematisch. Daarom wordt in het Droogdok aan de Dam middels een kistdam een reservoir als bluswatervoorziening gemaakt. Tevens werden goed toegankelijke waterwinplaatsen aan open water voorzien bij de paardentrappen aan de Stadsschuur en Maisbaai en op enkele plaatsen aan de Heerengracht en de Vest. Voorts dienden als waterwinning de bronnen (geboorde putten) op het Abdijplein en enkele volgezette kelders van de Zeeuwse Confectie Fabriek aan het Molenwater..

Met de handspuit wordt, door het uitvallen van de waterleiding, dagelijks water gepompt uit de welput voor de poort van “De Drie Tonnekens” aan de Bogaardstraat ter voorziening van water voor Noodziekenhuis, Centrale Keuken, Bakkerbedrijven, TBCKliniek en militairen. Door het uitvallen van de stroom waren sirenes tot werkloosheid gedoemd. Het sein “luchtgevaar” is de laatste vijf maal door de rondrijdende Magirus gegeven. Echter werd dit sein door de Duitse Weermacht verboden.

Het begin van de maand November 1944 neemt het aantal geallieerde beschietingen en bombardementen toe. Na een hevige strijd is Vlissingen en Westkapelle al bevrijd. Ook het dagelijkse leven binnen de gemeente wordt vanzelfsprekend hierdoor verstoord. Was al door de overstroming van de omliggende gemeenten de bevolkingsdichtheid toegenomen, ook moest het vee in de stad worden ondergebracht en verzorgd. Op enkele plaatsen in de stad waren stallen ingericht zoals b.v. in de Breestraat, Klein Vlaanderen, Schuiffelstraat. Zelfs in het deels gerestaureerde gedeelte van het Stadhuis werd vee gehuisvest. Het huisvuil en de mestafval werden normaliter gestort op de Gemeentelijke Vuilnisbelt aan het Oud Arnemuïdsvoetpad. Door de inundatie kon ook deze niet meer gebruikt worden. Besloten werd het mestafval op de Loskade te storten, het huisvuil werd op het Molenwater (exercitieterrein) gestort. Het materieel van de Reinigingsdienst wordt opgeslagen op het terrein van Vitrite Works.

De begraafplaats aan de Westelijke Oude Havendijk werd geteisterd door beschietingen en was onveilig door de aanwezige landmijnen zodat daar ook niet meer begraven kon worden. Tijdens de beschietingen werden de lijken tijdelijk opgebaard in de school aan de Nieuwe Haven. Tenslotte werd ook deze locatie door granaten getroffen.

Op 7 november 1944 werd besloten een tijdelijke begraafplaats in te richten aan de laan naast de Ambachtsschool (Lutherse Kerklaan). Het Gemeentehuis is in die tijd gevestigd in het gebouw van de SDOA later COAK (Opleiding militaire administratie). Er worden daar dan 60 lijken begraven van gestorven inwoners en enkele Engelse militairen. Herbegraving vindt plaats op 5 januari 1945 op de officiële begraafplaats.

Voor een beschrijving van de beschietingen cq bombardementen volgen we even het gemeenteverslag en het piketboek:

WOENSDAG 1 november 1944

00.50 uur Op last LBD luchtalarm (met Magirus).

01.45 uur Einde luchtalarm.

21.32 uur Zware dreun door inslaande granaat.

21.48 uur Granaten suizen over de stad vanuit Oostkapelle. (Duitse) artillerie vuurt vanuit omtrek van Middelburg.

21.52 uur Vluchtelingen uit Bellinkstraat – granaat ingeslagen. Geen doden/gewonden.

21.54 uur Inslaande granaat.

21.55 uur Inslaande granaat.

22.00 uur Luchtalarm.05.00 uur einde luchtalarm (2/11/44).

22.10 uur Assistentie gevraagd Bellinkstraat 9.

22.14 uur Brand op Duits munitieschip aan de Loskade.
22.18 uur Granaatinslag Breestraat 18 en 20.
22.27 uur Ontploffing granaten.
22.41 uur Bellinkstraat melding 3 gewonden.
22.42 uur Granaatinslag.
22.44 uur Granaatinslag.
22.53 uur Melding Breestraat 18 in elkaar gestort. Pand nr.20 zwaar beschadigd.
Vermoedelijk vrouw onder puin bij nr.18.
22.58 uur Granaatinslag.
23.00 uur Melding brand Breestraat 16/18 hoek Brakstraat.
Granaatinslag Zuidsingel 74. Twee doden en twee gewonden.
23.04 uur Granaatinslagen. Ook het Gasthuis en de Gasfabriek worden getroffen.
23.45 uur Brand hooisluur Loskade.

Het Gemeenteverslag meldt voorts over deze dag:

1 november 1944 Meelfabriek aan de Kleverskerkseweg brand hevig en lag in de vuurlinie.
Blussen is daardoor onmogelijk.

Over de "granaatbrand" in de Breestraat wordt vermeld:

Ondanks vele granaatinslagen tijdens het blussen kon uitbreiding worden voorkomen. Twee gebouwen gingen verloren doch het huizenblok tussen Breestraat en Rotterdamse Kaai bleef gespaard. Dit was een der gevaarlijkste branden en de brandweerlieden o.l.v. Brandmeester R.v.Roo verdienen alle lof.

Het piketboek vervolgt met:

DONDERDAG 2 november 1944

08.20 uur Luchtalarm op last hoofdpst LBD.
09.27 uur Einde luchtalarm.
10.25 uur Luchtalarm.
10.45 uur Einde luchtalarm.

VRIJDAG 3 november 1944.

17.10 uur Trekker met spuit V8 (Ford) uit St.Janstraat naar Klein Vlaanderen om te pompen.
17.20 uur Trekker met spuit terug daar deze spuit niet werkte.
17.40 uur Uitgerukt met Magirus naar Klein Vlaanderen.
18.20 uur Trekker met V8 (welke inmiddels is gerepareerd) naar Klein Vlaanderen daar de Magirus weigerde.
19.30 uur Trekker met V8 terug in de kazerne (deze werkte nog niet)
19.30 uur Magirus in kazerne terug.
In het Klein Vlaanderen is in het geheel geen hulp verleend daar beide spuiten niet werken.
(Hier krijgen we een indruk van de technische conditie van het materieel anno 1944.)

ZATERDAG 4 november 1944.

03.00 uur De aanlandingspunten van de noodbrug (over het Kanaal) worden door de Duitsers opgeblazen.

ZONDAG 5 november 1944.

02.55 uur Voltreffer op Bureau van Politie.Dak weggeslagen.
03.30 uur Brand in de HBS als gevolg van inslag.
03.37 uur LBD vraagt of we nog uitrukken en of de Commandant is gewaarschuwd.
03.45 uur Magirus rukt uit en valt stil. Trekker met de Hofpleinspuit rukt uit.

Vanaf brandadres wordt om hulp van een ladder gevraagd.

05.30 uur Ladder rukt uit.

06.30 uur Ladder en trekker terug op de post.

De brand woedde op de zolder van de R.H.B.S. in de St.Pieterstraat. De kap brandde uit.

De aanval op de brand geschiedde aan drie zijden t.w. een spuit in de (Lange) Giststraat, een spuit in de Spanjaardstraat en een spuit vanaf de Abdij . Deze laatste was een spuit van de z.g. Abdijbrandweer, die water haalde uit de in de Abdij geboorde putten.

15.45 uur Brand gemeld op de Pottenbakkerssingel.

15.50 uur Trekker rukt uit

16.20 uur Melding geen hulp meer nodig.

21.45 uur Brand Badhuis Nieuwe Haven – granaatinslag – gebouw verloren doordat door de hevige beschieting niet geblust kon worden.

Voorts worden die dag nog vermeld:

Brand Achter de Houttuinen – keet verbrand

Brand Koudekerkseweg – geen hulp verleend (onbereikbaar door inundatie?)

Brand door granaatinslag Zusterstraat Deze brand werd onder hevig granaatvuur en telkens dekking zoekend geblust. Kap en bovenverdieping uitgebrand.

Door granaatinslagen worden 's morgens ook huizen vernield in de Langeviele, Lange Geere, Varkensmarkt, Beenhouwerssingel en Gortstraat. Er worden in die buurt twee kinderen van onder het puin gehaald terwijl de ouders dodelijk zijn getroffen. Eén kind sterft later op 6 december 1944.

Er worden landmijnen gelegd nabij het Gasthuis. Op bevel van het Rode Kruis moeten deze weer worden verwijderd. De mijnen worden door de Duitse troepen in de Vest gegooid.

MAANDAG 6 NOVEMBER 1944.

Ook deze dag zet het granaatvuur zich voort.

00.45 uur Uitslaande brand in de Segeerstraat (Poppe)

03.00 uur Brand meester.

Het betrof brand door granaatinslag op de hoek Segeerstraat/Lange Delft. Er brandden twee bovenhuizen uit.

Verder blijkt de dag rustig te verlopen. Ondercommandant Visscher meldt dat 's morgens met de trekker benzine is gehaald van de Duitse instanties. Verder is de kelder van het Gerechtsgebouw leeggepompt.

De bevrijding is dan daar! Die middag rijden de Buffalo's, amfibische voertuigen, bemand door geallieerde soldaten via de Zandstraat onze stad binnen. Zij rijden via Langeviele, Markt naar de Dam om daar de Duitse legerleiding tot overgave te dwingen.

Het Gemeenteverslag vermeldt:

16.37 uur Eerste geallieerde tanks rijden door de Lange Delft. Anderen rijden de Nieuwe Burg op.

16.40 uur Tanks op de Dam voor Dam 8.

Het piketboek vermeldt over deze heugelijke gebeurtenis:

16.45 uur Engelsche gezien in de Lange Delft.

17.00 uur Magirus rukt uit. (waarschijnlijk ook naar de Dam, blijkens de aldaar genomen foto's)

's Avonds om 20.45 uur rukt de trekker uit om vrijwilligers op te roepen voor wachtdiensten (waarschijnlijk bewaking van de gevangengenomen Duitse soldaten).

In de latere brandweerverslagen wordt de bevrijding van onze stad met vreugde vermeld. Verslag bijeenkomst V.B.B.M. op 25 november 1994 in de zaal Bogaardstraat.

(Normaliter werd eerder altijd vergaderd in Hotel de Burg aan de Loskade).

Uiting van dankbaarheid dat wij allen en ook de gehele brandweer gespaard is gebleven en geen slachtoffers te betreuren zijn tijdens de geweldige, vreselijke en zenuwslopende oorlogsdagen in de eerste dagen van deze maand. Als gevolg van de bijzondere omstandigheden werd de vergadering in October niet gehouden.

6 November, dag der bevrijding ! Deze heugelijke en aangrijpende gebeurtenis werd door de rondrijdende trekker en Magirusspuit den volke bekend gemaakt en ook dat mannen van de Irenebrigade waren aangekomen.

De 1^e ondercommandant deelt een versnapering rond in de vorm van sigaretten. Met grote ingenomenheid wordt de verrassing begroet in deze tijd van gebrek aan rookartikelen.

Jaarverslag V.B.B.M. 1944

Het jaar 1944 bracht de lang verwachte bevrijding van Middelburg. Op de 6de November in den namiddag kwamen de eerste Engelse tanks in de stad. Van vreugde werd met de Magirus een tocht door de stad gemaakt om een ieder te verkondigen dat Middelburg bevrijd was. De tijd van tegenwerken was hiermede voorbij en de Brandweer was weer vrij om zooveel mogelijk mede te werken aan den opbouw van het normale leven. De verstopte auto en spuiten konden weer voor den dag worden gehaald. (N.B. Er wordt geen nadere mededeling gedaan omtrent welke auto resp. spuiten het hier gaat !)

DINSDAG 7 NOVEMBER 1944.

Ondercommandant Visscher vermeldt slechts :

Algemene feestdag.

Deze bevrijding hield echter niet in dat de brandweer nu haar normale brandbestrijdingstaak kon voortzetten. We volgen nog even de rapportage van de 1^e ondercommandant voor de rest van de week.

WOENSDAG 8 NOVEMBER 1944.

Getracht gezonken schip leeg te pompen. As van de spuit hierbij vastgelopen. Wegens gebrek aan mensen voor het lossen van de lading is dit die dag nog niet gelukt.

DONDERDAG 9 NOVEMBER 1944.

Voormeld schip leeggepompt en drijvend gemaakt.

Benzine overgebracht naar tank Garage Mona. Petroleum gehaald en verdeeld.

Omgeroepen voor O.D. en festiviteiten.

VRIJDAG 10 NOVEMBER 1944.

Verongelukte met trekker naar Gasthuis gebracht.

Inspectie brandkranen Abdijgebouwen.

Bij de politie om schoenen geweest en negen paar ontvangen.

Om sigaretten geweest en verdeeld. Watervoorziening verzorgd voor centrale keuken en vee.

Voor laarzen geweest naar "de Kubus" (De voormalige huisvesting van de "Grüne Polizei").

Weer om petroleum en houtskool.

ZATERDAG 11 NOVEMBER 1944.

Aanvragen rijvergunning verzorgd. Van de Marechaussee vergunning ontvangen tot het in beslag nemen (namens de Marechaussee) van de boten.

's Middags watervoorziening voor de centrale keuken en kraamverzorging.

Vergunning ontvangen voor het passeren van de Sloedam. Eveneens machtiging verkregen voor het vorderen van laarzen t.b.v. brandweer Goes.

Dagelijkse watervoorziening van : Vee, kraamverzorging, TBCKliniek, centrale keuken, bakkerijen en melkfabriek.

Schipper Overweel blijft met zijn boot en bemanning hulp verlenen in het geïnundeerde gebied.

9 –25 november 1944 Voortzetting amovatie Melkfabriek.

17 november Inboedel Nieuwe Vlissingseweg 146 gered.

24 november Inboedel Kerksteeg 6 gered.

Bij de komst van de geallieerden bleken alle boten door de Duitse troepen meegenomen te zijn. Deze werden na veel moeite teruggevonden. Er werd een botendienst naar Oostkapelle onderhouden door brandweerlieden en andere personen.

Ondercommandant Visscher meldt dat op 18 november 1944 weer een boot in orde is gemaakt voor de dienst op Oostkapelle. Op maandag 20 oktober wordt nog een nieuwe boot gevorderd voor Oostkapelle. Vele dagen worden gewerkt aan het leegpompen van een rijnaak, beladen met kolen t.b.v. de PZEM-centrale te Vlissingen. Van woensdag 22 november tot vrijdag 1 december is men hiermede bezig. Het pompen werd uitgevoerd middels een plunjerpomp die echter regelmatig moest worden gerepareerd vanwege defecten aan de magneetontsteking en de asafdichting.

Ook worden werkzaamheden verricht aan een “ziekenschap” voor de Engelse instanties. Later wordt dit een “hospitaalschip voor evacuatie” genoemd.

Op 13 december 1944 wordt er met de ladderwagen hulp verleend bij het omhalen van de muren van de Meelfabriek. Ook wordt de boot van de Rijksbetonning, die naar de haven bij de Stadsschuur is gebracht, gerepareerd. Tenslotte wordt vermeld dat op 20 t/m 23, 25 en 27 december 1944 met de motorspuit drinkwater is gepompt uit twee tankschepen aan de Loskade.

BRANDEN.

Hulpverlening op Walcheren is nu niet mogelijk door de inundatie. Alleen Vlissingen is voor wederzijdse hulpverlening bereikbaar via het Jaagpad.

Naast de gewone, talrijke, kleine brandjes wordt op 18 november 1944 een uitlaande brand op de Blauwedijk gemeld. Het gebouw brandde geheel uit. De grote omvang van de brand blijkt te liggen in de aanwezigheid van benzine der militairen. De huisvesting van militairen blijkt een groot brandrisico met zich mee te brengen, zoals later nog een keer zal blijken.

Op 20 november 1944 wordt om 19.10 uur brand gemeld richting Nieuw & St.Joosland. Door de inundatie is dit gebied alleen via de Nieuwlandse weg te bereiken. De trekker gaat op verkenning uit.

19.18 uur. De commandant geeft opdracht alarm te maken en zonodig met de Magirus uit te rukken.

19.20 uur De politie meldt dat de brandhaard nog niet bekend is.

De commandant stelt vast dat de brand voor Middelburg onbereikbaar is, zodat er niet wordt uitgerukt.

19.45 uur Bericht komt binnen dat de brand woedt bij Oudedorp (Nieuw & St.Joosland).

19.55 uur De Burgemeester van Nieuw & St.Joosland vraagt om hulpverlening bij brand in

boerenschuur van De Lange in de Nw.& St.Jooslandpolder.

20.00 uur Trekker rukt uit met babyspuit naar Oudedorp.

20.15 uur Aankomst bij brandadres.

20.45 uur Ingerukt.

Bij deze brand zijn 35 stuks vee omgekomen. De woning liep gevaar, maar kon behouden worden. De brand werd veroorzaakt door onvoorzichtigheid van geallieerde soldaten bij het koken op benzine-vergassers.

Het Gemeenteverslag maakt melding van een ontploffing van een Duitse landmijn op 4 december 1944 achter het perceel Lange Noordstraat, achter de Burggang. Bij deze ontploffing komen twee Engelse militairen om het leven.

KAZERNE.

In de dagen na de bevrijding kreeg het piketpersoneel naast de normale werkzaamheden ook de rol toebedeelt van "Stadsomroeper".

Op 9 november 1944 rondgeroepen dat 's middags op de Markt een bevrijdingsherdenking zou plaatsvinden.

26 november 1944 rondgeroepen over bezoek van Prins Bernhard.

Op 28 november woont de Commandant een bespreking bij van de Ministers Gerbrandy en Burger met het Gemeentebestuur en de Hoofden van dienst.

Het verslag van de V.B.B.M. vermeldt dat de waarnemend Burgemeester Mr.A.J.v.d.Weel een opgave wenst van namen van brandweerlieden welke zich in de laatste oorlogsdagen boven hun gewone plicht onderscheiden hebben. De Commandant vindt dit moeilijk en stelt voor hen die ervoor in aanmerking komen een waardierend schrijven te zenden. Er wordt een brief met namen van de betrokkenen bij gevaarlijk bluswerk verzonden.

Genoemd verslag vermeldt ook dat alle verordeningen van de Duitse weermacht zijn vervallen.De Brandweer is nu onder Militair Gezag gebracht.

1945.

Het nieuwe Militaire Gezag laat zich in het nieuwe jaar gelden, blijkens de volgende aantekeningen: Majoor Hume van het Engelse leger wil opgave van het aantal voorradige slangen. Ook is nog steeds een avondklok ingesteld, vandaar dat ondercommandant Visscher bij het Gezag vraagt om z.g. permissiebriefjes om na 23.00 uur op straat te mogen zijn.

WATER.

De Brandweer wordt door het water ernstig gehinderd bij de uitruk naar branden in het overstromde gedeelte van de stad, de buitenwijken. Ondanks dat de meeste bewoners geëvacueerd waren, bleven toch een aantal hun woning , zij het dan op de bovenverdieping, bewonen. Meestal werden hier primitieve stookgelegenheden gebruikt. Ondanks dat alles is het toch, zo blijkt uit de rapportage, niet tot ernstige branden gekomen.

Het water zelf leidde echter wel tot grote calamiteiten.

Bij het verslag van de vergadering van de Staf in de V.B.B.M. op 19 januari 1945 wordt het volgende vermeld:

...Bij de behandeling van de ingekomen stukken verscheen plotseling een gemeente-ambtenaar ten kantoor melden dat het water door het stormweer dusdanig was gestegen dat zijn tuin onderliep. (Schoorsteenvegerssingel). Ook de Volderijlaagte wordt ernstig bedreigd. Na overleg met de Burgemeester wordt de trekker met ladders ter assistentie gezonden.

Het piketboek vermeldt: 20.25 uur Politie meldt dat een nooddijk in de Volderijlaagte (Klein Vlaanderen) is doorgebroken.

Het Gemeenteverslag vermeldt: 19 januari 1945. Klein Vlaanderen is overstromd. Bejaarde vrouw verdronken. Het lichaam werd enige dagen later gevonden in een serre achter perceel Klein Vlaanderen 25. Bij deze overstroming komen ook 23 koeien, veel pluimvee en konijnen om. Bij de reddingswerkzaamheden werden ook geallieerde amfibivoertuigen ingezet. De geredden werden overgebracht naar de Ambachtsschool.

BOMBARDEMENT.

Hoewel onze stad is bevrijd, is men nog niet veilig voor Duitse aanvallen vanuit de lucht.

De Inspectie v.h.Brandweerwezen zendt een circulaire rond met daarin vermeld hoe te handelen bij "vliegende bommen" zoals de V1 en de V2.

Op 23 januari 1945 worden door Duitse vliegtuigen 18 bommen afgeworpen in de omgeving van de Lange Delft en Nieuwe Kerk. De winkel van Jamin wordt hierbij verwoest. Een oudere vrouw en een 50-jarige man komen hierbij om het leven. Vier personen raken licht gewond.

Het piketboek meldt hieromtrent:

18.45 uur Luchtalarm

19.07 uur Brand bij Jamin

19.08 uur Magirus erheen.

19.46 uur Brandmeester Peek meldt dat hij niet kan komen daar hij zelf schade aan zijn huis heeft (Nieuwe Burg).

20.15 uur Einde luchtalarm

Er wordt hulp verleend bij het bergen van de slachtoffers. Er was geen sprake van brand.

Dat er geen sprake van brand is geweest is ongetwijfeld te wijten aan de aanwezigheid van onze brandweerman Wim Gast, die in de dagen van 17 mei 1940 bij het korps diende.

Hij had in 1942 de brandweer verlaten. We volgen zijn relaas over de bovenstaande gebeurtenis:

Ik was in verband met de evacuatie vanuit de Seisweg in de Lange Delft ingekwartierd in een naastgelegen pand boven een sierkunstwinkel. In dit pand is nu de zaak van "Delifrance" gevestigd. Het pand ernaast, waar nu een kapsalon is gevestigd, werd geheel verwoest. Direct na de bominslag was ik buiten en zag via de spiegeling in de ramen van het overliggende

kantoor van Advocaat Adriaanse dat op de bovenverdieping een begin van brand was ontstaan. Door de inslag was een schoorsteenkleedje op de kachel gevallen en had het behang (op jute) rondom de schoorsteen in lichter laaie gezet. Onmiddellijk pakte ik een emmer water en bluste hiermee de brand met de wetenschap dat een tweede emmer, door de uitbreiding, te laat zou zijn.

Dit voorval geeft tevens een indruk hoe de brand op 17 mei 1940 door granaatinslagen dan wel een bombardement tot een zo grote omvang kon toenemen. Een wrange bijkomstigheid is het feit dat de plaats waar de bommen vielen nagenoeg overeenkomt met de plaats waar op 17 mei 1940 ook de grote brand begon !

BRANDEN EN HULPVERLENINGEN.

De huisvesting van militairen gaf, zoals we in de voorgaande overzichten opmerkten, door onverschillige omgang met brandstoffen en/of stookgelegenheden, dikwijls aanleiding tot branden. Ook in 1945 was dit niet te vermijden.

Op 6 februari 1945 meldt de Rode Kruispost op de Heerengracht om 03.20 uur een uitslaande brand in de Korte Noordstraat. Later wordt gemeld dat het hier de Militaire Kazerne betreft. Om 04.40 uur is men de brand meester.

De beide kappen en zolders van het voorgebouw zijn weggebrand. De oorzaak was een gebrekkig rookkanaal en een die te dicht bij een houten schot stond. Ook de Vlissingse brandweer werd te hulp geroepen door de waarnemend commissaris van politie.

Later ontvangt de brandweer een brief van de verzekeringsmaatschappij OBWM van een bewoner nabij de Militaire Kazerne. Zij wenst nadere inlichtingen omtrent de opgetreden waterschade. Een slang was via de ladderwagen over de voorgoot van het bedoelde pand geleid naar de brand.

Op 21 april 1945 ontstaat wederom een begin van brand in de Militaire Kazerne aan de Korte Noordstraat. Twee jongens (4 en 6 jaar oud) hadden in één der kamers met vuur gespeeld door brandende lucifers in het stro te werpen.

De huisvesting van vee binnen de stadswallen gaf soms problemen blijkende uit de volgende meldingen:

23 februari 1945: Koe in de Heerengracht – is er zelf weer uit gelopen.

28 februari 1945: Paard verwijderd uit een kelder van een huis aan de Houtkade. Deze was er hollend in gelopen.

28 april 1945 : Paard in Kanaal bij de Kanaalbrug – is er door de modder weer uitgekrabbeld.

Ook de inundatie gaf bij de brandbestrijding problemen hetgeen blijkt uit de volgende rapporten:

13 april 1945 : Brand in een Hofstede aan de Segeersweg bij Besuijen. Staat in overstromd gebied en kan daardoor niet geblust worden. De hofstede brandde uit.

De oorzaak schijnt te liggen in de gehouden schietoefeningen in die buurt.

Ook nog enkele hulpverleningen in het overstromde gebied.

13 mei 1945 : Politie meldt uitslaande brand in schuur Noordweg B 51 (Davidse?) te St.Laurens.

Uitgerukt om 17.00 uur. Terug om 19.30 uur. Uitgerukt materieel: 1 motorspuit klein vermogen en een DUKW.(Amfibivoertuig). Geblust met twee stralen op open water.

Sterke westenwind, temperatuur – 15 C. Helder weer.

Toestand wegdek: onder water.

Oorzaak: broei in en schuur met gerst.

Alles ter plaatse staat onder water.

Toelichting: Na enige tijd gelukte het een DUKW beschikbaar te krijgen met twee Canadese bestuurders. Een kleine motorspuit werd opgeladen. De gerst werd geheel uit elkaar gehaald en geblust. De schuur was reeds door het water beschadigd. Het gemis van lange laarzen deed zich gelden. De medewerking van de Canadezen was uitstekend.

Technische opmerking: een slang in stromend water knikt te veel. Daarom korte slangen toepassen. Ook ladder meenemen.

Twee dagen later in dezelfde gemeente:

15 mei 1945:20.10 uur Melding politie uitslaande brand Brigdamsewegje B 131 (Ton) te St.Laurens.

20.12 uur Uitgerukt met trekker en motorspuit en een DUKW.

20.42 uur Aankomst.

22.30 uur Terug in kazerne.

Brand met twee stralen geblust.

Oorzaak: broei, ook werd gedacht aan schieten op eenden !

Toestand wegdek: onder water.

Object: boerenschuur met weinig hooi en paardenstal.

Toelichting: Bij DUKWstation der Canadezen een DUKW met bestuurder beschikbaar gekregen. Bij aankomst was de schuur reeds plat gebrand. Met twee stralen de vuurresten geblust. Drijvend brandend hout ondergedompeld.

BESTUURLIJKE EN CIVIELE ZAKEN.

De brandweer was, zoals eerder vermeld, onder het Militaire Gezag gesteld.

Op 6 januari 1945 richt de Commandant een schrijven aan B &W omtrent de nieuwe richtlijnen van dit Gezag. Daarin wordt voorgesteld de beloningen voor het piket te verhogen aangezien er gevaar dreigt dat meerdere brandweerlieden, vooral chauffeurs, de brandweer zouden verlaten omdat zij in een andere werkkring meer kunnen verdienen.

Daarnaast deelt hij mede dat een piketploeg van 6 man te klein is.

Het huidige salaris van het piket bedraagt Hfl. 0,54 per uur.

Een voorstel tot verhoging:

Toezichthoudend brandmeester Hfl. 1,00 per uur.

Hoofdbrandwacht/chauffeur “ 0,70 “ “

Brandwacht 1^e klas “ 0,65 “ “

Brandwacht 2^e klas “ 0,60 “ “

Tevens een voorstel tot uitbreiding van het piket naar een sterkte van 24 man.

Op 26 februari 1945 berichten B&W aan de Commandant dat zij akkoord gaan met de uitbreiding van het piket van 18 naar 24 man.

Na ongeveer twee maanden is het piket uitgebreid met twee brandmeesters en drie brandweermannen.

Op 30 juli 1945 gaan B&W akkoord met de verhoging van de salarissen van de chauffeurs van Hfl. 28,00 naar Hfl.40,00 per week.

Het lijkt bij het piket hiermede voor de wind te gaan qua organisatie en inkomens.

Echter lezen we in een brief van de Commandant aan B&W. van 17 november 1945 het volgende:

Het piket werd in juli 1945 opgeheven. Echter werd later het piket gehandhaafd op 10 man omdat er in de stad overbevolking was, door noodherstel meer brandgevaarlijke huizen aanwezig waren en de aanwezigheid van militairen.

Gedacht wordt om, als de toestand in Middelburg weer normaal is, om 5 brandweerlieden (chauffeurs) in vaste dienst te nemen. Deze sterkte houdt in dat er continue 1 man op dienst was gedurende 24 uur per dag.

Tenslotte nog wat zakelijke mededelingen.

In de vergadering van 16 februari 1945 van de V.B.B.M. wordt het volgende medegedeeld:

Dhr.J.A.Overbeeke wordt benoemd tot Hoofd van de Luchtbeschermingsdienst.

Aan de Brandweer wordt hulp gevraagd bij de collecte bij de actie "Hulp boven de rivieren" t.b.v. de hongerende landgenoten in (nog) bezet gebied. De collecte zal plaatsvinden op 22 februari 1945. Later zou ook nog om daadwerkelijke hulp "boven de rivieren" aan het brandweerpersoneel worden gevraagd. Echter wordt deze actie in mei 1945 geannuleerd.

Op 18 mei 1945 vindt de eerste V.B.B.M.vergadering na de (algehele) Bevrijding plaats.

Er wordt vermeld dat op Zaterdag 5 mei 1945 (bevrijdingsdag) de brandweer deelnam aan de optocht met een versierde Magirus en Ladderwagen.

GERAADPLEEGDE BRONNEN.

Zeeuws Archief.

Gemeenteverslagen 1939 en 1942-1946	Toegangsnummer 1002.
Handelingen Gemeenteraad	Toegangsnummer 1003.
Handelingen 1939	inv.nr. 92
Handelingen 1940	inv.nr .94
Handelingen 1941	inv.nr. 96
Luchtbeschermingsdienst 1932-1946	Toegangsnummer 1250
Diversen	inv.nr 1
Declaraties, lonen brandweer –piketdienst	inv.nr.2
Materiaal	inv.nr 5
Alarmering-schuilplaatsen-gebouwen	inv.nr.7
Personeel –Jaarverslag Brandweer	inv.nr.9
Brandweer	Toegangsnummer 1160.1
Uitbreiding grondgebied Middelburg	inv.nr 5
Lijst leden 1943	inv.nr 9
Schade bluswerkzaamheden 1945	inv.nr 14
Schade eigendommen brandweermannen 1940-41, 1944-45	inv.nr 15
Brandbeveliging gebouwen 1931-1950	inv.nr 24
Piketdiensten 1940-49	inv.nr.30
Dagelijks overzicht(piketboek) Oktober 1943-augustus 1944	inv.nr.36
Dagelijks overzicht(piketboek)15 Januari 1945- Juni 1948	inv.nr.37
Dagelijks overzicht(piketboek)Augustus 1944-Januari 1945	inv.nr 38
Dankbetuigingen diverse branden 1939,1941-1945.	inv.nr 56
Verslag blussings- en andere werkzaamheden 17/5/40-6/1/45	inv.nr 58
Stukken kazerne St.Jansgang	inv.nr 61
Stukken brandweermaterieel	inv.nr 63
Stukken aanschaf materieel	inv.nr.64
Stukken inspectie materieel	inv.nr 65
Stukken schade materieel	inv.nr 67
Organisatie brandweer	inv.nr. 82
Hulpverlening andere gemeenten	inv.nr 88
Gedeponseed archief V.B.B.M.(Vereniging van Beambten bij de Brandweer Middelburg)	
Boek 1 Notulen 1936	
Boek 3 Notulen 1939 –1940 – 1941 – 1942 – 1943.	
Boek 4 Notulen 1943 –1944 –1945.	
Brandweer Middelburg.	
Notulenboeken Middelburgse Brandweerliedenvereniging 1939 - 1944	
Voorts mondelinge informatie van de heren W.Gast en W.Kievit.	
Illustraties uit Archief Stadsgewestelijke Brandweer.	